

apríl 2017

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXVIII ■ číslo 3 ■ nepredajné!

Jar je v nás

Marcové lúče slnka zohriali vzduch, zatlačili mráz a spolu s kvapkami dažďa prebudili prírodu zo zimného spánku.

Kolobeh ročných období nás zväčša už neprekvapí, no vždy prináša impulz do nášho každodenného konania i myslenia. Teplejšie dni a slnkom zaliata krajina sú pozvánkou nielen do prírody, ale vlievajú nám aj istú dávku optimizmu. Práve ten by sme potrebovali aj v sociálnej rovine. Už dlhšiu dobu v nej prevláda rezignácia, ukazovanie prstom na iných či celková tlaková níž. Zrážky z nej neprinášajú blahodarný úžitok vlahy, ale skôr kyslý dážď nedôvery, sporov, nenávisť a hľadania chýb u iných. Závan slov prúdiaci zo všetkých strán stupňujú svoju intenzitu agresivitou, vulgárnosťou či bezohľadnosťou.

Chvenie vzduchu nepramení z hľadania pravdy a možnej spolupráce, ale z presadzovania seba na úkor iných.

Ťažké preplnené mraky informácií vo svojej protichodnosti a bez súvislostí visia nad krajinou, ktorá si zvyká na sprievodný hluk hromov. Kde-tu sa zablýska, pričom prehlbovanie vzájomných sporov a delenie sa na tých, ktorí sú s nami a ktorí sú proti nám, zahusťuje celkovú atmosféru.

V ťaživom vzduchu cítiť závan ničivej búrky.

V prírode sme odkázaní na príchod jari, dažďa i búrok ako zákonitých dôsledkov pohybu Zeme okolo Slnka.

Svojím vzťahom k prírode, pôde i okoliu môžeme čiastočne, pozitívne alebo negatívne, vplývať na prirodzenú rovnováhu, ktorá je predpokladom života na Zemi.

Prejavom našej schopnosti myslieť je rešpektovanie podmienok uchovávajúcich život v jeho rozmanitosti. O to dôležitejšia je naša úloha v celkovej atmosfére spoločnosti. Na rozdiel od pohybu Zeme pri počasí, na atmosféru medzi nami máme bezprostredný dosah.

Patrí k nim aj rozhodnutie, či chceme alebo nechceme zostať na bode mrazu. Rozdelení na dobrých a zlých, na tých, ktorí majú pravdu a tých, ktorí sa mýlia.

Chceme zväčšovať napätie tým, že budeme ľudí, kolegov a susedov posudzovať podľa zdania a ohovárania tak, ako sa nám to hodí? Budeme rozsievачmi vetra a búrok, alebo svojím úsmevom a podanou rukou odkážeme k slnku?

Nie vždy sa dá usmievať, podobne ako nie každý deň prerazí slnko mrak. No skúsenosť s dotykom lúčov a vedomie jeho existencie mi dáva napriek zatiahnutej oblohe silu usmiať sa, priatelia. Jar je tu, je v nás. Pustíme aj slnko k nám.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Váry s. r. o.

Hlavná 54, 917 01 Trnava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august /september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu)

Rekonštrukcia vráti Halenárskej ulici charakter primeraný jej polohe v historickom centre

Halenárska ulica už čoskoro nadobudne vzhľad primeraný jej polohe v historickom centre Trnavy. Rekonštrukcia tejto komunikácie, ktorá patrí k najstarším v našom meste, sa má začať v máji. Ak nenastanú neočakávané komplikácie, stavebné práce vrátane novej výsadby zelene budú hotové začiatkom septembra.

Ešte pred začiatkom stavebných prác na Halenárskej uskutoční Trnavská vodárenská spoločnosť rekonštrukciu vodovodu, ktorá by mala byť hotová do konca apríla. Potom sa začne kompletná výmena celej konštrukcie ulice na vyše 342 metrov dlhom úseku od okružnej križovatky ulíc Dolné Bašty a Halenárskej až po križovatku s Dolno-potočnou a Haulíkovou.

Odstránený bude nielen asfaltobetónový povrch, ale aj ostatné vrstvy komunikácie a chodníkov. Po úprave podlažia do potrebných sklonov a zhutnení preveria jeho únosnosť zaťažovací skúšky. Nasledovať bude polozenie nových vrstiev vozovky a krytu z čadičovej dlažby ukladanej do vejárov. Z väčších čadičových kociek budú vyskladané nové odvodňovacie pruhy po oboch stranách ulice, vymenené a doplnené budú uličné vpusty aj s prípojkami, rekonštrukciou prejdú aj časti dažďových zvodov vrátane doplnenia lapačov strešných splavenín.

Chodníky dostanú nový povrch z kamennej žulovej dlažby, od cesty budú oddelené žulovým obrubníkom. Šírka chodníka nebude všade rovnaká, na východnej strane ulice, ktorá má chodcom slúžiť aj na krátkodobý odpočinok, sa má meniť od troch až po takmer sedem metrov, na západnej strane má mať jeden a trištvrte metra. Pre zvýšenie bezpečnosti chodcov vznikne pred križovatkou s Veselou ulicou nový priechod vyznačený na priečnom spomaľovacom prahu. Všetky priechody budú bezbariérové a osvetlené.

Nový mobiliár pozostávajúci z verejného osvetlenia, odpadkových košov, lavičiek, cyklostojanov, strovmových mreží, stĺpikov, poklopov,

ap. bude klasický, rovnaký ako na ostatných uliciach mestskej pamiatkovej rezervácie.

Vzhľadom na to, že samospráva chce rekonštrukciou Halenárskej nielen skvalitniť samotnú komunikáciu, ale vyzdvihnúť aj architektonické kvality pôvodnej historickej zástavby a vytvoriť pre ňu dôstojný a estetický rámec, veľká pozornosť bude venovaná sadovým úpravám. Čiastočným presmerovaním cesty a chodníkov vznikne priestor na vytvorenie súvislých plôch zelene na

západnej strane ulice. Výsadba solitérnych stromov je navrhnutá aj na východnej strane. Druhá skladba drevín má pozostávať z javorov poľných, čerešní vtáčích a bršlenov. Nebudú chýbať nové trávnaté plochy a tri trvalkové záhony s rôznou farebnosťou. Od skorej jari až do jesene sa o ňu postupne postarajú šafrany, narcisy, ozdobné cesnaky, veternice, pakosty, šalvie a mnohé ďalšie trvalky vhodné na slnečné i tienisté miesta. Nový obraz ulice doplnia a zjemnia kvetinové koše

na stĺpoch verejného osvetlenia. Aby sa čerstvo založenej výsadbe dobre darilo, súčasťou projektu je zavlažovanie zabezpečené z novej vítanej studne, ktorá má v budúcnosti slúžiť aj na zavlažovanie zelene na Hollého ulici a záhrady pri Synagóge.

Podobne ako na pešej zóne, historický charakter ulice ani tu nebudú rušiť zaparkované autá. „Trnava sa chce dlhodobo hýbať v smere zmien, ktoré už dlhší čas prebiehajú v doprave vo vyspelejších krajinách Európy. Teda, snažíme sa hlavne v centre mesta potláčať individuálnu automobilovú dopravu a podporovať trvalo udržateľné formy dopravy. Predpoklady na to poskytuje už samotný charakter centrálnej mestskej zóny – je pomerne malá, kompaktná a na rovine, takže všetky jej miesta sú

pešo, nehovoriac ešte na bicykli, pohodlne dostupné za pár minút. Halenárska ulica je naprojektovaná tak, aby sa dala jednoducho zmeniť organizácia dopravy. Na začiatok určite počítame s obojsmernou premávkou, ktorá sa však v budúcnosti, napríklad po rekonštrukcii Paulínskej ulice, môže zmeniť na jednosmernú. V takom prípade by sme mohli uvoľnený jazdný pruh využiť na parkovanie. Ale keby sme urobili Halenársku ako dvojsmernú podľa dnešných noriem a k tomu vytvorili ešte pruh na parkovanie, zabrali by sme veľkú časť ulice, stratil by sa jej plánovaný pokojný charakter a prišli by sme o možnosť kvalitnejšieho riešenia zelene,“ hovorí vedúci odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu Tomáš Guniš. Podľa jeho slov možnosť krátko-

dobého zastavenia na Halenárskej zostane zachovaná, na dlhodobé parkovanie poslúžia verejnosti parkovacie miesta v neďalekej City Aréne a majitelia nehnuteľností majú možnosť parkovať na svojich pozemkoch. Na prípadné obavy, že obmedzenie možností parkovania priamo na ulici bude mať negatívny dopad na miestne prevádzky, Tomáš Guniš odpovedá: „Príklady zo sveta – aj z blízkych krajín – dokazujú pravý opak. Ak spravíme ulicu bezpečnú a prístupnú pre chodcov, stúpne aj návštevnosť na nej umiestnených prevádzok.“ Počas stavebných prác bude celý rekonštruovaný úsek Halenárskej ulice uzavretý. Zmeny v doprave budú vyznačené prenosným dopravným značením, ktoré podľa plánu organizácie výstavby schválil okresný dopravný inšpektorát. ■

(vm)

Projekt LUMAT pomôže Trnave zrevitalizovať opustenú lokalitu Štrky

Zvyšok pôvodného lužného lesa v blízkosti strelnice s názvom Štrky by sa mal dočkať revitalizácie. Mesto Trnava sa zapojilo do projektu LUMAT CE89 spolufinancovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci programu INTERREG STREDNÁ EURÓPA 2014 – 2020. Hlavnou myšlienkou projektu je prispieť k udržateľnému využitiu územia v rámci integrovaného environmentálneho manažmentu mestských funkčných oblastí.

Štrky sú vďaka svojej ekologickej hodnote i rekreačno-oddychovému potenciálu cenným územím pre mesto a jeho obyvateľov. Lokalita však potrebuje komplexnú revitalizáciu; najväčším problémom sú tu rozptýlené divoké skládky komunálneho a stavebného odpadu a tiež invázne a rizikové dreviny v havarijnom stave.

V pláne je vyčistenie lesíka a vybudovanie vodnej plochy s výmerou približne 2 000 m². Prebytočná zemina po vyhlbení jazierka vytvorí slnečný kopec na opaľovanie a odpočinok. Pri jazere budú lavičky na posedenie, altánok a kamenný gril. Lesíkom povedie sieť prírodných chodníčkov v dĺžke 1 000 až 1 200 metrov, pribudne tu i nové osvetlenie. Všetok mobiliár bude z prírodných materiálov. Cieľom projektu je pretvoriť Štrky na príjemnú od-

dychovú zónu uprostred zelene, sprístupniť ju širokej verejnosti a zároveň zväčšiť plochu dostupných lokalít prírodného charakteru v trnavskom regióne.

Na revitalizáciu Štrkov je vyčlenených 64 500 eur. Práce by mali byť hotové do prvej polovice roka 2019. Projektové partnerstvo LUMAT-u tvorí 13 zahraničných partnerov, Slovensko zastupujú Mesto Trnava

a Slovenská technická univerzita v Bratislave. Revitalizácia Štrkov je jednou z dvoch pilotných investícií, ktoré sa budú v rámci projektu realizovať (druhou je revitalizácia lokality Ruda Slaska v susednom Poľsku). Ostatné aktivity tohto projektu zahŕňajú tvorbu metodík, stratégií, akčných plánov a materiálov na ďalšie vzdelávanie odbornej i laickej verejnosti. ■

(eu), historické fotografie poskytla pre NzR Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum

Prekrytie Trnávky pod Námestím SNP je unikátom v rámci celého Slovenska

Na mape historickej Trnavy pribudol unikátny objav. Súčasní Trnavčania pravdepodobne ani netušia, že v blízkosti bývalej Dolnej brány pod Námestím SNP sa skrýva premostenie, ktoré je vekom, konštrukciou, rozsahom a úrovňou zachovania jedinečné v rámci celého Slovenska. Vyplývalo to z prieskumu technického stavu prekrytia Trnávky, ktorý je súčasťou príprav samosprávou avizovanej obnovy Námestia SNP. Riaditeľka Krajského pamiatkového úradu v Trnave Gabriela Kvetanová uvažuje o návrhu na jeho zaradenie do zoznamu technických pamiatok.

„Nevedeli sme, ako premostenie pod námestím vyzerá. Nenašli sme v archívnych zdrojoch žiadne dobové informácie o jeho konštrukčnom ani materiálom riešení,“ povedal spoluautor projektu obnovy Námestia SNP Pavel Ďurko. Podľa jeho slov nebolo známe ani to, kedy presne bolo premostenie zrealizované. Napokon sa podarilo natrafiť v dokumentácii vodohospodárskeho podniku na prevapujúcu správu, že Trnávku na námestí prekryvali v rokoch 1911 – 1913 železobetónovými konštrukciami. Riešenie tohto typu na začiatku 20. storočia nemalo na Slovensku obdobu. Žiaľ, informácie o firme, ktorá jedinečné premostenie realizovala, sa nenašli, môžeme len dedukovať, že šlo o dodnes existujúci podnik Pittel+Brauswetter, ktorý sa v tom čase podpísal pod rekonštrukciu trnavskej mestskej veže a na svojom konte má aj mnohé ďalšie významné stavby

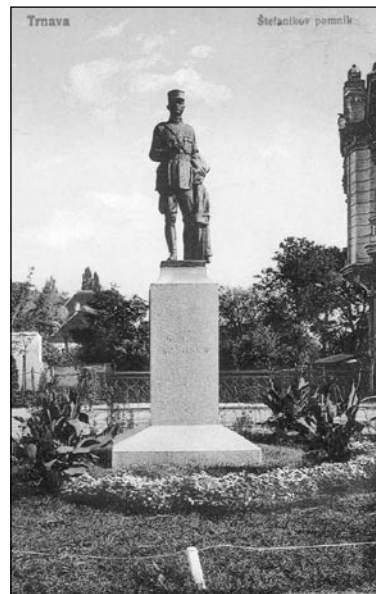

Barokový most cez Trnávku ešte pred jej prekrytím na dobovej pohľadnici okolo roku 1900 – 1910 (zdroj: Jozef Benko) vsadený do reálneho prostredia v roku 2017

ako napríklad Modrý kostolík, Redutu a Manderlák v Bratislave či prvé kryté kúpalisko na Slovensku a Kolonádny most v Piešťanoch atď. Ostáva nádej, že ešte nie

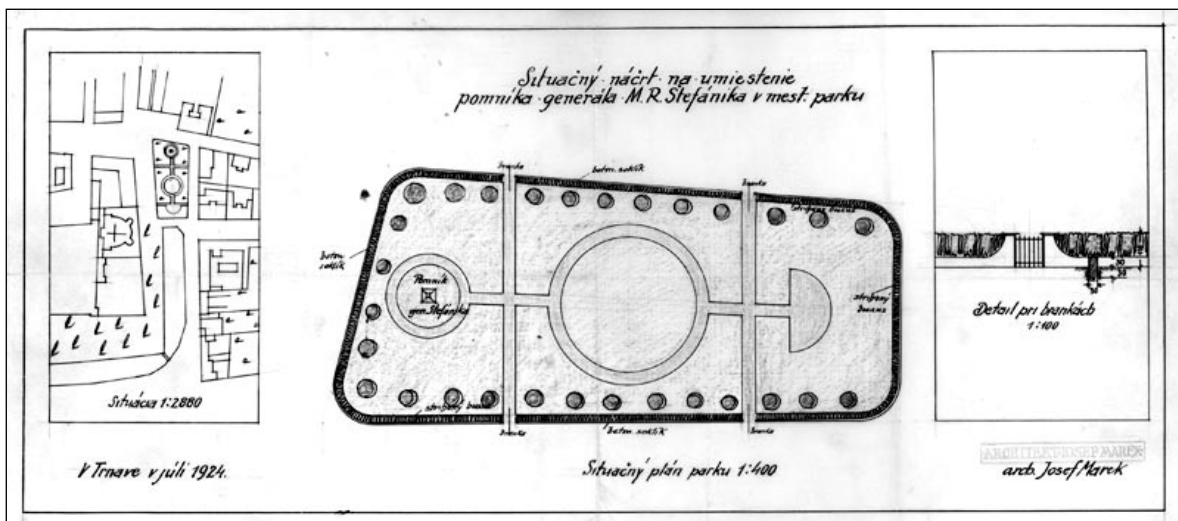

Park a nádrž na fontánu, štyridsiate roky 20. storočia, zdroj: Jozef Benko

Pomník M. R. Štefánika, dobová pohľadnica 1924 – 30, zdroj: Jozef Benko

V rámci príprav umiestnenia sochy Milana Rastislava Štefánika vznikol v júli 1924 aj situacný náčrt umiestnenia pomníka v mestskom parku od významného architekta Jozefa Mareka, autora návrhu Evanjelického kostola v Trnave. Vzácný pauzák, ktorý sa stal podkladom aj pre tvorcov projektu obnovy Námestia SNP, objavil Ing. arch. Pavel Ďurko pri hľadaní archívnych informácií o pôvodnom vzhľade námestia a parčíka.

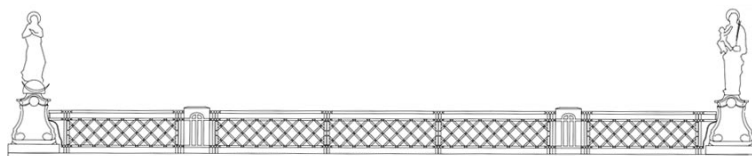
sú všetky možnosti vyčerpané a raz sa o nej dozvieme viac napríklad z rodinných pozostalostí zamestnancov firmy alebo aspoň z príbehov zachovaných ústnym podaním.

Ďalšou perličkou zistenou pri prieskume stavu premostenia je, že napriek absencii akejkoľvek hydroizolácie a pokročilému procesu karbonatácie, ktorá zvyčajne neodvratne vedie ku korózii, výstuž železobetónovej konštrukcie premostenia Trnávky žiadne známky korózie nejaví. Príčiny tohto zvláštneho javu sú predmetom ďalšieho výskumu.

Aj keď je premostenie Trnávky dodnes v relatívne dobrom stave, to isté neplatí o architektúre súsošia Víťazstvo od akad. soch. Ladislava Snopeka, ktoré v roku 1959 z politických dôvodov nahradilo sochu generála Milana Rastislava Štefánika (dielo zakladateľa slovenského moderného sochárstva Jána Koniarka inštalované 19. októbra 1924). Dôkazom, že šlo o nesprávne rozhodnutie, je okrem iného aj fakt, že stav pamätníka je dnes po statickej stránke havarijný. Na príčine je umiestnenie súsošia sčasti na pomostení Trnávky a s hlavnou časťou na jej bývalom brehu, kde sa nedá

Pracovná verzia vizualizácie budúceho vzhľadu námestia z rozpracovaného návrhu obnovy Námestia SNP v Trnave (Ateliér DV). Cieľom je nielen prinavrátiť priestoru jeho pôvodný vzhľad v štýle ranej moderny, ale aj vytvoriť plynulé prepojenie s už zrekonštruovanou časťou parku a Hlavnou ulicou tak, aby vznikla príjemná pešia zóna so zeleňou od železničnej stanice až do centra mesta na Trojičné námestie.

Na námestie by sa mali vrátiť aj kópie sôch Panny Márie a sv. Jozefa, ktoré zdobili voľakedajší barokový most cez Trnávku.

počítať s potrebnou únosnosťou podložia. Práve tam vzniká problém prepádavania, v súčasnosti už

viditeľný aj voľným okom. Najvhodnejším riešením záchranu súsošia je jeho premiestnenie na

iné dostatočne dôstojné miesto. Na tento účel bola navrhnutá Študentská ulica, ktorá je dielom ďalšieho významného architekta Iva Beneša. O využití tohto miesta na umiestnenie iného sochárskeho diela uvažoval v minulosti aj samotný autor pamätníka Ladislav Snopek. Súčasne s premiestnením pamätníka sa majú uskutočniť aj úpravy okolitého priestoru, ktoré podľa doterajších úvah samosprá-

vy naštartujú obnovu celej ulice vrátane výsadby v zmysle pôvodnej Benešovej koncepcie. Socha Štefánika, ktorá bola už štyrikrát premiestnená, by sa potom konečne mohla vrátiť na svoje pôvodné miesto a projekt obnovy by mohol námestiu v plnej miere prinavrátiť jeho pôvodný vzhľad v štýle ranej moderny. Na svoje miesto by sa mali vrátiť aj kópie sôch Panny Márie a sv. Jozefa,

ktoré zdobili voľakedajší barokový most cez Trnávku. Pripomínať ju bude mostné zábradlie (rovnaké ako pri Knižnici Juraja Fándlyho) a líniová fontána v plnej šírke bývalého toku riečky.

O postupe projektu obnovy Námestia SNP budeme priebežne informovať. Ako prvá by sa mohla uskutočniť sanácia premostenia, ktorá nezasiahne do bežného života v tejto lokalite. ■

V skratke

■ Čoskoro otvoríme nový mestský parčík

Parčík Bela IV. na Jerichovej ulici bude (pri dobrých poveternostných podmienkach) verejnosti prístupný už koncom apríla 2017 po položení trávového koberca. Aj keď to v našom meste nie je bežné, parčík bude mať uzamykateľný plot po oboch stranách a otvorený bude len v „prevádzkových hodinách“ prispôbených letnému aj zimnému obdobiu. Dôvodom uzatvárania je malá možnosť kontroly a udržiavania bezpečnosti chodcov na mieste uzavretom hradbami a príľahlými budovami. Pred prípadnými vandalskými útokmi bude lepšie chránená aj nová výsadba, mobiliár i samotné mestské opevnenie.

■ Pribudnú ďalšie zapustené kontajnery na odpad

Ako sme už avizovali, Trnava je jedným z prvých slovenských miest, ktoré sa môžu pochlvať špeciálnymi kontajnerovými stojiskami s polopodzemnými nádobami na odpad. V minulom roku odbor územného rozvoja a koncepcií pripravil dokumentáciu k vybudovaniu takýchto stojísk na Limbovej a Jiráskovej, na Ulici Generála Goliana, Teodora Tekela a Juraja Slottu. Ich zberná časť je zapustená v zemi, nadzemnú časť tvorí plniaci otvor s poklopom. Ohraničenie stojísk je riešené betónovými parkovými

mi, resp. cestnými obrubníkmi, plocha okolo polopodzemných kontajnerov je zo zámkovej dlažby. Ich výhody sú zjavné: menej potkanov, menej zápachu, žiadne rozfúkané smeti.

V tomto období sa spoločnosť FCC Trnava chystá postaviť ďalšie dve stojiská: na Vajanského ulici v centre mesta a na sídlisku Hliny. Staré kontajnerové stojiská budú v meste postupne zanikať. Nové lokality stojísk nebudú umiestnené tak „nahusto“ ako pôvodné, lebo majú oveľa väčší objem, takže zvládnu komunálny aj separovaný odpad z väčšieho množstva domácností.

■ Jarný Trnavský blšák bude na Hviezdoslavovej ulici

Trnavčania opäť upratali skrine... Nech už našli našli čokoľvek – pekné kúsky oblečenia, knihy, hračky alebo veci, ktoré už nepotrebujú a chcú posunúť ďalej – ponúknú ich na jarnom Trnavskom blšáku na Hviezdoslavovej ulici v sobotu 22. apríla 2017 od 9. do 13. hodiny. Určite sa oplatí prísť, poprechádzať sa po pešej zóne v Trnave a užiť si príjemný jarný deň. Približne sedemdesiat predajcov a predajkyň ponúkne rozmanité veci: originálne starožitnosti, oblečenie a topánky pre deti aj dospelých, misky, šálky, či iné predmety do domácnosti. Na svoje si určite prídu i vášniví čitatelia alebo zberatelia kníh a za dobrú cenu budú môcť doplniť svoje knižnice. Ak vám niečo „padne do

oka“ a vyskúšate svoje vyjednávací schopnosti, kúpíte si možno aj to, čo práve nehľadáte. Aj v tom je čaro pouličného predaja, ktoré budete môcť zažiť na Blšáku. No nie je to iba o nakupovaní a predaji – v aprílovú sobotu si budete môcť vychutnať skvelú atmosféru pouličného trhu, potešiť sa náhodnými stretnutiami, rozhovormi so svojimi známymi a prechádzkou peknou jarnou Trnavou. ■

■ Deň Zeme oslávime čistením mesta, pomôžu aj deti

V rámci Dňa Zeme, ktorý sa každoročne slávi 22. apríla, sa mnohé trnavské školy zapoja do čistenia svoho širšieho okolia, aby odbremeniť našu nositeľku a živiteľku (i keď si to málokedy uvedomujeme) od odpadkov. Po zime je ešte stále na rôznych miestach v zeleni a v menej prístupných kútoch dosť neporiadku po ľudoch, ktorí ešte stále nevedia používať smetné koše, alebo po vetre, rozfúkavajúcom smeti z kontajnerových stojísk.

Jedno z podujatí ku Dňu Zeme organizuje s deťmi pri 25. výročí svojho založenia aj firma Detox, ktorá sa venuje spracovaniu odpadov a recyklácii. Po skúsenostiach v Banskej Bystrici a Rimavskej Sobote ponúkli ďalšiemu mestu, kde pôsobia – Trnave, svoje firemné dobrovoľníctvo a v spolupráci s mestskou samosprávou vyberú lokalitu, v ktorej uskutočnia „svoje“ jarné upratovanie.

■ Siedmy ročník kampane Vyzvi srdce k pohybu aj v Trnave

Siedmy ročník celonárodnej kampane s názvom Vyzvi srdce k pohybu, ktorú organizujú regionálne úrady verejného zdravotníctva, odštartoval v pondelok 20. marca. Prostredníctvom účastníckych listov sa môžu do kampane zapojiť aj Trnavčania.

Nedostatok pohybu sa významne podieľa na zvyšovaní chorobnosti a úmrtnosti na chronické ochorenia. Cieľom kampane je preto povzbudiť formou súťaže čo najviac ľudí, aby zaradili do svojho voľného času každodenne nejakú pohybovú aktivitu. Paleta vhodných aktivít je široká. Sú to najmä chôdza, beh, plávanie, bicyklovanie, aerobik a ďalšie, pri ktorých

sa zapájajú najväčšie svalové skupiny. Ak tieto činnosti vykonáme aspoň štyri dni v týždni po 30 minút denne, významne znížime riziko postihnúť civilizáčnymi ochoreniami.

Nezabúda sa ani na deti, pre ktoré je určená súťaž detských podporovateľov kampane. Podmienkou je, aby nahovorili aspoň jedného dospelého človeka na účasť v súťaži. Každý súťažiaci na konci týždňa urobí krátky záznam o svojich pohybových činnostiach. Aby vedel, ako sa pohyb odrazil na jeho hmotnosti, je potrebné sa aj pravidelne vážiť.

Gestorom súťaže je banskobystričský RÚVZ v rámci programu CINDI s podporou Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO).

Účastnícky list je zverejnený aj na webovej stránke mesta Trnava.

■ Dobrovoľníci pomáhajú s čistením mesta

Po uzávierke tohto vydania v sobotu 25. marca sa uskutočnil 11. ročník obľúbenej dobrovoľníckej akcie Jarné čistenie Trnava v Kamennom mlyne. Mestská samospráva zabezpečila ochranné rukavice, igelitové vrecia a odvoz odpadu. Účastníci sa stretli v „kolečku“ prírodného amfiteátra a v teréne lokality Kamenného mlyna boli rozmiestnené štyri zberné kontajnery, ku ktorým smerovali štyri upratovacie trasy. Akciu zabezpečili občianske združenia Trnavská alternatíva, Lepšia Trnava a Trnavskí Bíli medvedi v spolupráci s Mestom Trnavou. ■ (mkv)

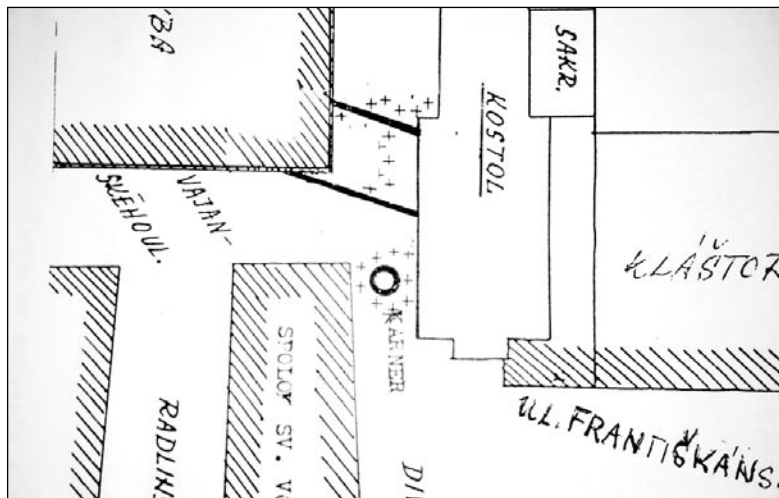
(eu)

Archeologický výskum pri Kostole sv. Jakuba možno dokreslí obraz historickej Trnavy.....

Počas minuloročnej rekonštrukcie chodníka pri Kostole sv. Jakuba boli vo výkope objavené základy stredovekého tehlového múru. Na základe nálezov sa začal archeologický výskum. Jeho druhá etapa, ktorá sa začne v pondelok 13. marca, môže priniesť nové poznatky o stredovekej Trnave aj o jej predmestskom období.

Dá sa predpokladať, že ide o múr stredovekého cintorína obklopujúceho kostol, ktorý na tom mieste stál ešte pred postavením Kostola sv. Jakuba. Ak sa tento predpoklad potvrdí, nález nám môžu dokresliť obraz dvoch predmestských osídlení na náprotivných brehoch Trnavky.

„Zistili sme však, že tam nie je len jeden múr, ale že sa tam striedajú múry zo štyroch rôznych stredovekých fáz, najstaršia minimálne z 12. storočia. Jeden z nich by mohol byť múrom okolo cintorína, podobne ako to bolo pri hrubom kostole,“ povedal Erik Hrnčiarik z Katedry klasickej archeológie Trnavskej univerzity, ktorá výskum realizuje.

Nákres situácie pri výstavbe Bernolákovej brány v roku 1938 od Hadriána Radvániho (zdroj: SSV)

Istú nádej, že pod dlažbou námestia Konštancie sa môžu skrývať aj zvyšky kruhovej sakrálnej stavby podobne ako pri Bazilike sv. Mikuláša, vzbudzuje archívny

dokument, na ktorom zakreslil známy trnavský historik Hadrián Radváni počas stavby Bernolákovej brány v roku 1938 kruhovú stavbu, ktorú popísal ako karner.

„Kruhovú stavbu nám naznačil aj georadarový prieskum. Bol by to unikátny objav, ktorý by iste pozmenil, resp. doplnil mozaiku obrazu historickej Trnavy. Síce treba povedať, že takéto karnery boli pri každom kostole a cintoríne, máme ich zdokumentované aj inde, ale bol by to zaujímavý moment aj v rámci turistického ruchu, keby návštevníkov hneď pri vstupe do historického centra uvítala takáto stredoveká stav-

ba, podobne ako pri bazilike na náprotivnom kopci. Kostol sv. Jakuba je jediný, ktorý dodnes nebol poriadne preskúmaný, takže sľubuje ešte mnohé prekvapenia. Bolo by geniálne, keby sme našli na tomto mieste aj Veľkú Moravu...“ zasníval sa na okamih Erik Hrnčiarik, ale hneď triezvo dodal, že nie je správne predbiehať udalosti a zamieňať sny za realitu. Archeologický výskum na Námestí kráľovnej Kon-

štanice potrvá približne do 15. apríla, termín ukončenia však bude závisieť aj od množstva a rozsahu nálezov. Po ukončení archeologického výskumu bude spracovaná nálezová správa, podľa ktorej Krajský pamiatkový úrad rozhodne o spôsobe prípadnej prezentácie tejto významnej archeologickej lokality. Aktuálne informácie o výsledkoch výskumu prinesieme v budúcich vydaniach nášho mesačníka. ■

(mkv, foto: eu)

Jedna otázka pre Kristínu Marošovú, mestskú cyklokoordinátorku z referátu dopravného urbanizmu odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu

■ **Súčasným trendom v zahraničí je znižovanie negatívneho dopadu automobilovej dopravy v centrách miest. Mestá ako Madrid, Oslo, Londýn či Paríž ju chcú postupne minimalizovať a motivovať ľudí k využívaniu hromadnej dopravy či bicykla. Aký postoj k tomuto trendu dnes zaujíma Mesto Trnava?**

- Mesto Trnava má v oblasti mobility obyvateľov v tomto smere oproti veľkým metropolám obrovskú výhodu. Mesto je rovinaté, kompaktné a z jednej strany na druhú to nie je viac než pár kilometrov. Nemusíme preto vymýšľať žiadne komplikované riešenia, postačí zhodnotiť potenciál, ktorý mesto má.

V súčasnosti mestská samospráva pripravuje vypracovanie tzv. Plánu udržateľnej mobility, ktorý bude financovaný z eurofondov. Plán udržateľnej mobility je základný strategický dokument, ktorý má na základe rozsiahlych dopravných, ekonomických a demografických analýz navrhnúť opatrenia, ktoré umožnia zlepšiť život v meste. Zameriava sa na riešenia v oblasti pešieho pohybu, cyklistickej dopravy, verejnej dopravy alebo automobilovej či nákladnej dopravy. Plán by

mal byť vypracovaný za účasti odbornej i laickej verejnosti, aby bolo možné stanoviť optimálne riešenia pre všetkých obyvateľov. Mesto momentálne pripravuje verejné obstarávanie na spracovateľa.

K udržateľnej mobilite v meste však už dnes prispieva výstavba cyklotrás. V Trnave je veľká tradícia cyklistickej dopravy a podľa sčítania z roku 2007 sa v trnavských domácnostiach nachádza viac ako 40 000 bicyklov. Peši sa po meste podľa tohto sčítania pohybovalo až 45% obyvateľov. Na území mesta je v súčasnosti takmer 15 km cyklotrás, ku kto-

rým by každý rok mali pribúdať ďalšie, aby vytvorili ucelenú sieť umožňujúcu obyvateľom bezpečný a čo najrýchlejší pohyb po meste. V súčasnosti prebieha rekonštrukcia ulíc Halenárskej a Šrobárovej, kde sa myslelo aj na cyklo dopravu. V prípade Halenárskej pôjde o upokojenie dopravy a vyznačenie cyklopietokoridoru, na Šrobárovej bude nový cyklochodník. V tohtoročnom rozpočte mesta je okrem toho zahrnutá výstavba viacerých cyklotrás, ktoré nadväzujú na už existujúce, aby spríjemnili a zjednodušili pohyb bicyklom po čo najväčšom území mesta. Z juhu

už do centra smeruje trasa cez Zelenčeskú ulicu, ktorá bude v tomto roku doplnená o úsek vedúci cez Ulicu Andreja Žarnova po Námestie SNP, čím vznikne prepojenie juhu s centrom mesta. Podobne doplní trasu cez Park Janka Kráľa krátke spojenie okolo železničného depa k asfaltovej ceste smerujúcej do Kamenného mlyna. Novou trasou bude cyklochodník cez Moyzesovu a Bottovu ulicu, ktorý prepojí cyklotrasu na Ulici T. Vansovej s Parkom Janka Kráľa, čím vytvorí lepšie podmienky aj na dochádzanie do viacerých škôl v tejto oblasti. V rozpočte už bol navrhnutý aj cyklochodník cez Hlbokú ulicu, ku ktorému bola minulý rok vypracovaná projektová dokumentácia. Momentálne je však z rozpočtu tento projekt vyčlenený, hoci dobudovanie tejto cyklotrasy by uzatvorilo „cyklistický obchvat“ okolo hradieb. Trasa cez Zelený krížek pribudne v rámci revitalizácie tohto priestoru v budúcom roku.

(mkv)

Znova pôjdeme Do práce na bicykli, aby sme pomohli sebe aj životnému prostrediu.....

Nielen Mesto Trnava, ale aj všetky firmy v meste sa ešte stále môžu prostredníctvom svojich zamestnancov zapojiť do tohto ročníka akcie Do práce na bicykli organizovanej Ministerstvom dopravy a výstavby SR. Registrácia súťažných tímov je otvorená do 5. mája 2017.

Minulý rok využilo kampaň Do práce na bicykli viac než 800 firiem a organizácií po celom Slovensku. Trnavčania registrovaní v štyridsiatich tímoch najazdili viac než 20 495 km, čím ušetrili naše životné prostredie od takmer 5 200 kg CO₂. Mestský úrad v Trnave sa zo 60 zúčastnených samospráv umiestnil v počte najazdených kilometrov na skvelom 9. mieste, v počte tímov získal ôsme miesto a v počte súťažiacich skončil na 7. mieste. Tento rok by si chceli zamestnanci mestského úradu toto umiestnenie nielen udržať, ale ho aj prekonať. Motiváciou pre nich

Infraštruktúra je jednou zo základných podmienok pre väčšie využívanie bicykla na pohyb po meste, avšak nie jedinou. Tento rok sa mesto opäť zapája do celoslovenskej kampane Do práce na bicykli, ktorá bude už tradične prebiehať v máji. V septembri sa uskutoční Európsky týždeň mobility, v rámci ktorého sa budeme rozprávať o tom, ako by mohla vyzeráť trnavská doprava. Viac pozornosti chceme venovať mladým ľuďom, lebo majú vlastný, stereotypom neskazený pohľad na svoje okolie.

Komplexné riešenie dopravy na území mesta je však dlhodobý a sústavný proces a dopravné návyky sa nedajú meniť zo dňa na deň. Doprava nie je len o tom, koľko ľudí či vozidiel sa dokáže prepraviť po komunikáciách. Mobilita je primárne o tom, ako sa chceme v meste cítiť. Ak sa niekto opýta, ako si predstavujeme príjemné miesto pre život, málokto z nás si predstaví autá parkujúce na chodníkoch či uhá-

ňajúce po ulici. To, ako sa každý deň pohybujeme a čo pri tom zažívame, vplyva nielen na naše zdravie, životné prostredie a peňaženku, ale aj na to, aký vzťah si tvoríme k miestu, kde žijeme. Cestou v aute nemáme toľko možností socializácie, v strese pri hľadaní parkovacieho miesta si len ťažko všimneme, čo má nové sused alebo kde otvorili nový obchod. Aj deti voziace sa každý deň do a zo školy autom si neužijú toľko dobrodružstiev ako tie, ktoré dochádzajú peši, na kolobežke, bicyklom či mestskou hromadnou dopravou.

Ja dochádzam každý deň z Bratislavy, kde sa na bicykli dopravím na hlavnú stanicu, tam si ho uzamknem a do Trnavy pokračujem vlakom. Na trnavskej stanici ma už čaká druhý, trnavský bicykel. Každý deň mám preto možnosť porovnať podmienky pre cyklo dopravu oboch mestách a musím konštatovať, že Trnava vyhráva a má našliapnuté stať sa ešte lepším miestom pre život. ■

nie je iba popredné umiestnenie v súťaži, ale aj zlepšenie fyzickej aj psychickej kondície, odľahčenie životného prostredia v meste od výfukových plynov a propagovanie trvalo udržateľnej mobility v praxi. Registrovať sa dá na stránke dopracenabicykli.eu – stačí zostaviť dvoj až štvorčlenný tím kolegov, dať mu meno a pripraviť si cyklistickú výbavu, aby sa 1. mája mohlo úspešne vyštartovať. Celý zoznam výhod dochádzania do práce na bicykli nájdete na oficiálnej stránke kampane <http://www.dopracenabicykli.eu/prezamestnavatelov>.

Súťaž trvá od 1. do 31. mája 2017, zapísať si najazdené kilometre je možné päť dní spätne. Najúspešnejší cyklisti budú odmenení. Okrem oficiálnej tabuľky od organizátorov kampane súťažíme tento rok aj na úrovni nášho mesta v rôznych kategóriách: najväčší počet najazdených kilometrov (tím a jednotlivec); najväčší počet jász (tím a jednotlivec); bonusová kategória – žrebovanie jedného výhercu spomedzi všetkých súťažiacich, ktorí absolvovali aspoň 2/3 ciest do práce a z práce na bicykli v monitorovanom období, alebo počas súťaže na bicykli prešli minimálne 500 kilometrov. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Na našom trhu práce je pozitívne, že sa pozitíva stávajú negatívami

Aj takouto slovnou hračkou možno podľa odborníkov charakterizovať situáciu v trnavskom regióne na trhu práce, keď je veľa voľných pracovných miest. Skonštatovali to v marci zástupcovia podnikateľských subjektov v Divadle Jána Palárika na oslavách 20. výročia vzniku Trnavskej regionálnej komory Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory. Trnava a okolitý región patria k dynamicky sa rozvíjajúcim lokalitám a aj vďaka intervencii zástupcov podnikateľských subjektov tu chcú investovať mnohí investori zo zahraničia. Na druhej strane vďaka SOPK nachádzajú aj naši podnikatelia nové trhy v zahraničí.

Slávnostným programom a ocenením zakladajúcich členov z roku 1997 si dvadsiate výročie svojej aktívnej činnosti pripomenuli najvýznamnejší zástupcovia podnikateľských subjektov a zamestnávateľov z regiónu. „Obchodné a priemyselné komory reprezentujú podnikateľské subjekty prierezovo, teda tvorbu podnikateľského prostredia, problematiku daní, odvodov, vymáhateľnosti práva a reprezentáciu v zahraničí. Obchodné a priemyselné komory, SOPK aj Trnavská regionálna komora sú členmi svetovej komorovej federácie Medzinárodnej obchodnej komory v Paríži, ktorá združuje viac ako dvanásťtisíc komôr. To je veľká báza na vzájomnú spoluprácu a aj možnosť ako ovplyvňovať podnikateľské prostredie na Slovensku. Navyše, obchodné komory majú ešte jednu pridanú hodnotu pre podnikateľov, a to sú služby. Komory vydávajú osvedčenia o pôvode tovarov pri exporte mimo EÚ, či bezcolný prechod mimo teritórium krajín EÚ. Organizujeme vzdelávacie aktivity a aj rozhodcovský súd, ktorý rieši spory našich subjektov medzi nimi aj so zahraničím,“ hovorí predseda Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory Peter Mihók.

Nie je náhoda, že mnohé zahraničné podnikateľské subjekty našli Trnavu ako vhodné prostredie na podnikanie. Pripomenul to predseda Trnavskej regionálnej

Nová komunikácia sa vyvíja aj smerom k Vietnamu. Predseda trnavskej SOPK Ján Gabriel a veľvyslankyňa Vietnamskej socialistickej republiky na Slovensku Ho Dac Minh Nguyet (tľmočník Ta Thanh Hai).

komory SOPK Ján Gabriel. „Zahraniční podnikatelia poznajú obchodné a priemyselné komory zo svojich krajín. Keď prichádza nový investor, prejde centrálnou alebo regionálnou komorou, aby si verifikoval informácie, ktoré dostane od Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu ako štátnej inštitúcie, od ministerstva a od samospráv. Nie sme totiž ovplyvnení štátnou politikou. Sme pre nich záverečný bod pri finálnom rozhodovaní o investovaní na Slovensku a v konkrétnom regióne,“ hovorí Ján Gabriel.

Trnavská regionálna komora SOPK vznikla ako verejnoprávna nezisková organizácia 1. januára 1997, jej predsedami boli za dvadsať rokov Milan Findor, Róbert Hraňo, Ivan Mikula a Jozef

Škodný, riaditeľkami komory boli Jana Gallová a Eva Tománková, ktorá je riaditeľkou dodnes. K trnavským firmám, ktoré sú v komore od jej vzniku, patria spoločnosti Reaktortest, Horden (Euro-Brew), výrobné družstvo Tatrachema a VÚJE Trnava. V súčasnosti má Trnavská regionálna komora SOPK približne 90 členov a v Trnave pracujú napríklad aj v hnedých a zelených priemyselných areáloch Mestského priemyselného technologického parku alebo Logistického parku Trnava.

A aké boli začiatky v 90. rokoch v čase vzniku Trnavskej SOPK? „Bola zložitá situácia po privatizácii, mnohé fabriky nefungovali, problémy boli najmä v oblasti stavebníctva a strojárstva. Postupne sa to rozbiehalo zmenou

legislatívy a iniciatívami, ktoré prechádzali cez parlament. Momentálne je stav veľmi pozitívny. Čísla nezamestnanosti nielen v regióne Trnava, ale aj zo širšieho pohľadu okresov Galanta, Hlohovec, Piešťany, sú niekde okolo štyroch percent, čo pre personalistov znamená, že začína byť horšia situácia, pokiaľ ide o nábor pracovníkov. A keď ich nemáme tu u nás, musíme zachádzať aj do širších regiónov. Pozitívom pre zamestnancov je, že sa s tým spája tlak na zvyšovanie miezd. To je výzva aj pre obyvateľov iných regiónov. Dôkazom toho je v Trnave nákup bytov ľuďmi aj z iných oblastí Slovenska," povedal predseda Trnavskej regionálnej komory SOPK Ján Gabriel. Členmi ústrednej SOPK sú ce-

loslovenské giganty sídlia v našom regióne ako napríklad elektrárne. Zahraničné výrobné podniky na území mesta ako sú Johns Manville (Skloplast), ZF Slovakia či ďalšie, sú tiež členmi Trnavskej SOPK. „Významná je agropotravinárska sekcia, keďže máme viacero podnikateľov na pôde aj potravinárov. Postupne sa výraznejšie formuje sekcia cestnej dopravy, ale aj sekcia elektrotechnická a len nedávno vznikla sekcia výrobcov obranného priemyslu SR. Máme eminentnú snahu podporovať domácu výrobu," pokračuje Ján Gabriel. Podľa jeho slov aj podnikatelia z trnavského regiónu nachádzajú svojich odberateľov v zahraničí. „Okrem účasti na výstavách organizujeme pre nich zahraničné pracovné cesty.

Napríklad najbližšie plánujeme obchodnú misiu do Slovinska, a potom do Ruskej federácie do Nižného Novgorodu. Často spájajú v týchto zahraničných cestách sily najaktívnejšie komory severno-považského spoločenstva ako sú Žilina – Trenčín – Trnava – Bratislava. A to, že sa podnikateľom darí, vieme podľa ich certifikátov atestov vývozu produkcie mimo EÚ. V únii už je situácia natoľko stabilizovaná a trhy obsadené, že je ťažké niečo nájsť. Takže smerujeme na neobsadené trhy ako Balkán, bývalé krajiny Sovietskeho zväzu a podobne. A postupne budujeme komunikáciu smerom na Vietnam a Čínu. Dávame šancu podnikateľom, aby našli priestor, kam umiestniť svoje výrobky." ■

(mkv)

Dni európskeho kultúrneho dedičstva sa tento rok začnú v Trnave

Mesto Trnava bude v tomto roku hostiť slávnostný otvárací ceremoniál Dní európskeho kultúrneho dedičstva (DEKD), ktorý sa spája s odovzdávaním výročných cien časopisu Pamiatky a múzeá v rôznych kategóriách (objav či nález, akvizícia, expozícia, výstava, publikácia a iné). Od toho dňa, teda od štvrtka 7. septembra 2017 pred Tradičným trnavským jarmokom, budú aj v našom regióne sprístupnené viaceré pamiatky, ktoré bežne otvorené nie sú. Témou tohto ročníka je Pamiatky a príroda: Krajina možností.

Hlavní organizátori, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, národný komitét Medzinárodnej rady pre pamiatky a sídla ICO-MOS Slovensko a Združenie historických miest a obcí Slovenska, chápu tému širšie – ako zasadenie ľudských sídel do krajiny, ale aj využívanie jej zdrojov či prírodného bohatstva. V Trnave to znamená napr. zdôraznenie tradície vinárstva, tehlárstva, ale aj propagáciu mesta ako kráľovského, univerzitného, jarmočného, mesta so zaujímavým urbanizmom a jedinečnými pamiatkami. Po vlaňajšom úspešnom ročníku DEKD, ktorý sa konal vo Zvolene, je úlohou trnavskej radnice, ktorá na seba prebrala rolu krajského

koordinátora DEKD, spojiť rôzne kultúrne, cirkevné a vzdelávacie inštitúcie v meste a v širšom okolí, aby možno už od konca augusta do konca septembra ponúkali netradičné pohľady na pamiatky a prírodu v našom regióne. Všetky účastnícke „body“ budú vizuálne označené, aby návštevníci vedeli, kde sa môžu niečo nové dozvedieť. Cieľom je okrem iného zvýšiť hrdosť na naše kultúrne bohatstvo, ktoré málokedy vnímame ako výraznú hodnotu a ako súčasť európskeho dedičstva. Hoci aj my sme už „dávnejšie“ Európania a dedičstvo po našich predkoch, ale aj naše dnešné podujatia (zveľaďovanie krajiny a miest) patria

ako hodnota k bohatstvu celého nášho kontinentu. DEKD sú významným celoeurópskym podujatím, organizovaným Radou Európy a Európskou komisiou, ktoré upriamuje pozornosť najširšej verejnosti na mimoriadne hodnoty rozmanitého kultúrneho dedičstva v štyridsiatich deviatich účastníckych štátoch. Slovenská republika sa pripojila k organizátorom DEKD v roku 1993 a odvtedy sa každoročne konajú otváracie podujatia v niektorom slovenskom historickom meste. V Trnave sa tento rok budú konať pri príležitosti 30. výročia vyhlásenia centra mesta za Mestskú pamiatkovú rezerváciu v roku 1987. ■

(mkv), foto: archív J. Ž.

Mesto tvoria ľudia, ľudia tvoria komunitu, mesto vytvorilo Komunitný plán sociálnych služieb

Kedysi to bolo úplne bežné, aj keď ľudia slovo komunita nepoznali. Pomáhali si navzájom ako rodina, obec, cirkev, mestá a náboženské spolky sa starali o vdovy a siroty, ľudí bez strechy nad hlavou. Potom túto starostlivosť spoločenstva prebral na seba štát, ktorý je však príliš abstraktný, aby jeho pomoc mohla byť vždy komplexná a adresná. Už niekoľko rokov vznikajú „ohnivká pomoci“ v rámci jednotlivých komunit, ale často sú príliš ojedinelé a mnoho ich ešte chýba na to, aby reťaz držala pohromade a ťahala z biedy tých, ktorí to najviac potrebujú. Ľuďi bez domova, rodiny v hmotnej núdzi, rodiny s postihnutým dieťaťom zaťažené nadmerným psychickým tlakom, týrané ženy či deti... Ambíciu dopĺňať a spájať ohnivká pomoci má Komunitný plán sociálnych služieb mesta Trnava na roky 2016 – 2020. O význame, príprave a naplňaní tohto plánu hovoríme s jeho koordinátorkou Janou Žiškovou zo sociálneho odboru Mestského úradu v Trnave.

■ Prečo je komunitný plán sociálnych služieb pre mesto a jeho obyvateľov dôležitý? Nestačilo by zintenzívniť pomoc občanom v krízových situáciách?

- Každý z nás sa v niektorej etape svojho života môže ocitnúť v situácii, keď on sám alebo člen jeho rodiny potrebuje pomoc v podobe sociálnej služby. Môže to byť napríklad narodenie postihnutého dieťaťa, strata zamestnania, choroba, úraz alebo úmrtie v rodine, strata bývania spôsobená neschopnosťou splácať hypotéku, imobilnosť či bezvládnosť starých rodičov. Následky týchto udalostí nie vždy dokážeme riešiť svojpomocne alebo v rámci svojej rodiny. V tej chvíli sa obraciame na samosprávu, štát a inštitúcie a začneme pátrať po sociálnych službách. Keď zistíme, že nefungujú alebo sú pre nás nedostupné, sme nahnevaní a frustrovaní, pýtame sa, prečo je to tak, a hľadáme zodpovedných. O sociálne služby sa teda spravdila začneme zaujímať, až keď ich akútne potrebujeme, vtedy však už môže byť neskoro. V sociálnej oblasti je dôležité plánovať a vopred sa pripraviť na rôzne situácie, ktoré môžu spôsobiť, že sa človek ocitne v núdzi. Tu sa dostávame k významu

komunitného plánovania sociálnych služieb. V rámci neho totiž majú občania vytvorený priestor na vyjadrenie svojich problémov a potrieb v sociálnej oblasti, ktoré sú následne zohľadnené pri plánovaní konkrétnych služieb.

■ V čom spočíva podstata komunitného plánovania?

- Podstatou komunitného plánovania je zapojiť do procesu tvorby, plánovania, rozhodovania a následne aj implementácie všetkých kľúčových aktérov v komunite. Sú nimi samospráva, štátna správa, jednotliví poskytovatelia sociálnych služieb a samotní obyvatelia mesta, ktorí sú prijímateľmi sociálnych služieb. Komunitné plánovanie vychádza z jednoduchej myšlienky: „Skôr, ako o ľuďoch rozhodneš, poraď sa s nimi“. V praxi to znamená neplánovať sociálne služby „od stola“, ale až na základe poznania toho, čo ľudia v núdzi skutočne potrebujú.

■ Príprava komunitného plánu sociálnych služieb trvala 15 mesiacov. Ako prebiehala a kto na nej participoval?

- Proces prípravy komunitného plánu sa začal v septembri 2015 prípravnou fázou, v ktorej sme nastavili systém organizácie cieľového procesu, oslovili kľúčových

partnerov a identifikovali cieľové oblasti, ku ktorým boli vytvorené pracovné skupiny zložené zo zástupcov samosprávy, verejných a neverejných poskytovateľov a užívateľov sociálnych služieb. Od januára do júla 2016 prebiehala analytická fáza, ktorej cieľom bolo získať komplexný pohľad na aktuálnu východiskovú situáciu v oblasti poskytovania sociálnych služieb na území mesta. Zmapované boli existujúce sociálne služby, prostredníctvom dotazníkov sme zisťovali potreby užívateľov, poskytovateľov sociálnych služieb a názory verejnosti. Následne bola zadaná rozvojová stratégia premietnutá do priorít, opatrení a konkrétnych aktivít v jednotlivých oblastiach. Po spracovaní návrhu samotného dokumentu nasledovalo jeho pripomienkovanie pracovnými skupinami, komisiami mestského zastupiteľstva, poslancami i verejnosťou. Strategická fáza bola úspešne ukončená schválením dokumentu v mestskom zastupiteľstve. Týmto sa však proces neskončil, naopak, odštartovala najdôležitejšia fáza – samotná implementácia komunitného plánu rozvrhnutá na

obdobie rokov 2017 – 2020. Počas nej budeme pravidelne sledovať a vyhodnocovať plnenie komunitného plánu, priebežne mapovať potreby komunity a v prípade potreby dokument aktualizovať.

■ Čo ukázalo mapovanie aktuálneho stavu poskytovania sociálnych služieb?

- Analýza súčasného stavu nám ukázala, že napriek relatívne širokej škále poskytovateľov a aktívítám rôznych združení v sociálnej sfére, chýbajú v meste viaceré sociálne služby. Nemáme napríklad útulok pre jednotlivcov ani pre rodiny s deťmi, službu včasnej intervencie pre rodiny s deťmi so zdravotným znevýhodnením a podobne. Viaceré sociálne služby sú poskytované v obmedzenej miere, ktorá nepokrýva aktuálne potreby obyvateľov mesta. Nie sme pripravení ani na prognózované starnutie populácie. Zároveň sme zistili, že o viacerých cieľových skupinách, ktoré potrebujú sociálne služby, neexistujú presné štatistiky a ich početnosť na území mesta je neznáma – napríklad ľudia bez prístrešia, užívatelia drog, osoby pracujúce v sexbiznise... Niektorí potenciálni klienti zostávajú skrytí, pokiaľ nepožiadajú o pomoc sami, respektíve ľudia z ich okolia, napríklad obeť násillia, týrané a zneužívané deti, ženy, rodiny a jednotlivci na hranici chudoby... Bez poznania početnosti spomínaných cieľových skupín a ich potrieb je však náročné nastaviť pre nich vhodné sociálne služby.

■ Ponúka Komunitný plán sociálnych služieb riešenia v nadväznosti na vyššie spomínané zistenia?

- Áno. V Komunitnom pláne sú navrhnuté konkrétne opatrenia a približne 150 aktivít, ktoré prispievajú k zlepšeniu poskytovania sociálnych služieb v Trnave. Najdôležitejšiu úlohou je vytvoriť fungujúcu sieť sociálnych služieb založenú na skutočnom dopyte a uspokojení potrieb občanov. Keď sa nám podarí v meste etablovať všetky dôležité sociálne

služby a posilniť kapacity existujúcich, vytvoríme predpoklad na to, aby občan v núdzi „neprepadol cez záchrannú sieť“, ale prostredníctvom adekvátnej pomoci mohol riešiť zložitú situáciu, v ktorej sa ocitol.

■ Sú však aj ľudia, ktorí by sa možno vôbec nemuseli dostať do hraničnej situácie. Vieme pomôcť aj v takých prípadoch?

- Sociálne služby sú barličkou, s pomocou ktorej sa klient môže posúvať. Uvedomujeme si, že nepriaznivá sociálna situácia človeka je následok iného problému, najmä z oblasti zdravia, bývania, práce, nedostatočného vzdelania či nefunkčných vzťahov. Ak chceme skutočne riešiť sociálne problémy klientov, je dôležité poznať príčinu ich vzniku, pokúsiť sa ju odstrániť alebo aspoň zmierniť jej dôsledky. Preto v komunitnom pláne hovoríme o „holistickom alebo celostnom prístupe“. S klientmi sa musíme zaoberať nielen rezortne, ale integrálne v nadväznosti na ďalšie oblasti života. Napríklad, ak človek stratí prácu, pravidelný príjem, následne strechu nad hlavou, sociálna služba mu má pomôcť preklenúť náročné obdobie. Hlavným cieľom však je, aby sa klient znovu postavil na nohy, získal späť prácu a pravidelný príjem, vďaka ktorému si bude môcť zabezpečiť bývanie a stane sa samostatným. Potom už sociálnu službu nebude potrebovať. Preto v komunitnom pláne pri jednotlivých cieľových skupinách riešime aj zamestnanie, bývanie či vzdelávanie.

■ Čo ak príčinu nepriaznivej sociálnej situácie nedokážeme odstrániť, napríklad v prípade zdravotného postihnutia?

- V takom prípade je úlohou sociálnej služby pomôcť zmierniť nepriaznivé sociálne dôsledky postihnutia, umožniť človeku žiť čo najkvalitnejší život a podporiť jeho rodinu. Napríklad sociálne služby v denných stacionároch odľahčujú rodinu od nepretržitej starostlivosti o svojho zdravotne znevýhodneného člena a zároveň

umožňujú ľuďom so zdravotným znevýhodnením socializovať sa a tráviť svoj čas zmysluplne. Aj oni chcú byť prijatí, užitoční, a nielen bezcieľne „vegetovať“ doma medzi štyrmi stenami.

■ Akú úlohu v tomto procese zohráva samotný občan, klient?

- Bez vlastnej aktivity a záujmu klienta nie je možné vyriešiť jeho problém. „Môžete doviezť koňa k studni, ale nedonúтите ho napiť sa.“ Žiaľ, v súčasnosti máme veľa klientov, ktorí sú dlhodobo v nepriaznivej sociálnej situácii, stratili motiváciu, nádej a rezignovali. Stali sa z nich pasívni poberatelia sociálnych dávok a služieb. Niektorí zas očakávajú, že problémy za nich musí vyriešiť samospráva alebo štát. Výzvou pre nás je prebudiť v nich odhodlanie a poskytnúť im nástroje na to, aby dokázali vyjsť z bludného kruhu. Je to náročný a dlhotrvajúci proces, ktorý vyžaduje finančné prostriedky, sociálnych pracovníkov a, samozrejme, zodpovednosť samotného klienta.

■ Poďme ku konkrétnym aktivitám navrhnutým v komunitnom pláne.

- Na obdobie štyroch rokov sme naplánovali približne 150 aktivít, ktoré navrhli zapojení partneri – verejní a neverejní poskytovatelia sociálnych služieb, občianske a záujmové združenia, univerzity a Mesto Trnava. Približne tretinu predstavujú spoločné projekty založené na spájaní zdrojov a spolupráci. Medzi aktivitami sú investičné projekty budovania sociálnej infraštruktúry i neinvestičné projekty zamerané na prevenciu, rozširovanie poskytovaných služieb a zvyšovanie ich kvality. Nechýbajú aktivity zamerané na komunitný rozvoj, mobilizáciu potenciálu komunity a dobrovoľníctvo. V mnohých prípadoch sú totiž obyvatelia schopní pomáhať si navzájom v rámci dobrých susedských vzťahov a riešiť svoje sociálne problémy svojpomocne.

■ Čo znamená pre zúčastnených zaradenie projektu v Ko-

munitnom pláne sociálnych služieb?

- Zaradenie do komunitného plánu sociálnych služieb predstavuje predovšetkým záväzok gestora projektu, že urobí maximum pre jeho realizáciu. Môže to však byť aj jednou z podmienok na získanie finančných prostriedkov z fondov EÚ. Dôležitosť komunitného plánovania sociálnych služieb si uvedomuje aj štát, preto v blízkej budúcnosti očakávame, že účasť v komunitnom pláne sa stane zákonnou podmienkou na získanie štátneho príspevku na financovanie sociálnych služieb.

■ Aký je ďalší postup v prípade investičných projektov?

- Od zaradenia projektu do strategického dokumentu až po jeho úspešnú implementáciu je pomerne dlhá cesta. Pri investičných projektoch je, samozrejme, kľúčové ich financovanie a schopnosť zabezpečiť udržateľnosť sociálnej služby po spustení jej poskytovania. Mesto Trnava má v rámci komunitného plánu navrhnutých niekoľko dôležitých projektov budovania sociálnej infraštruktúry. Ak chceme vytvárať nové služby a rozširovať kapacitu existujúcich, bez zabezpečenia vhodných priestorov to nepôjde. Momentálne sa k navrhnutým projektovým zámerom pripravujú projektové dokumentácie. Keďže pôjde o finančne náročné akcie, plánujeme sa uchádzať o získanie nenávratných finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. Nevyhnutnou podmienkou bude zaradenie projektov do rozpočtu mesta a odsúhlasenie spolupráce samosprávy na ich spolufinancovanie zo strany mestského zastupiteľstva.

■ Aké sú najväčšie úskalia implementácie komunitného plánu?

- Ako som už naznačila, najväčším úskalím je možný nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu projektov a následnú udržateľnosť vytvorených sociálnych služieb. Ďalším ohrozením môže

byť nízka zainteresovanosť aktérov v sociálnej oblasti na realizácii aktivít a obmedzené ľudské zdroje. Bez kvalitných, vzdelaných, zapálených a adekvátne ohodnotených zamestnancov totiž nebude mať kto služby poskytovať.

■ A najvýznamnejšie prínosy z procesu jeho spracovania?

- Okrem samotného strategického dokumentu považujem za najdôležitejší prínos zapojenie kľúčových aktérov. Zjednodušene povedané: sadli sme si k jednému stolu, aby sme spoločne pomenovali potreby a najpálčivejšie problémy v komunite a spolu hľadali riešenia. Vnímam to ako slušný základ pre tvorbu partnerstiev zameraných na rozvoj sociálnych služieb. Potreby v sociálnej oblasti sú veľké a na ich riešenie máme k dispozícii iba limitované finančné, materiálne i personálne zdroje. Preto je dôležité hľadať spolu riešenia prínosné pre všetkých a na ich realizáciu spájať dostupné finančné prostriedky i ľudský kapitál. Všetkým, ktorí prijali pozvanie mestskej samosprávy, aktívne sa zapojili do komunitného plánovania, pracovali v odborných skupinách a svojimi aktivitami pomohli naplniť strategický rámec, patrí veľké poďakovanie.

■ Čo môžu urobiť organizácie a občania, ktorých téma sociálnych služieb zaujíma, no nestihli sa zapojiť do procesu prípravy?

- Komunitné plánovanie sociálnych služieb je kontinuálny a otvorený proces, do ktorého je možné zapojiť sa prakticky kedykoľvek. Aj počas implementačnej fázy sa budú pravidelne stretávať a pracovať odborné skupiny, zúčastniť sa môže každý, koho téma zaujíma. Pozvánky na stretnutia skupín, ako aj všetky dôležité informácie o komunitnom plánovaní nájdú občania na webovej stránke mesta. Kto nemá čas prísť osobne, môže svoje podnety a pripomienky poslať elektronicke na adresu komunitneplanovani@trnava.sk. ■

Mesto Trnava ďakuje všetkým, ktorí prispeli k úspešnému priebehu 21. reprezentačného plesu Mesta Trnavy a zároveň podporili jeho charitatívnu myšlienku.

- ARRIVA Trnava, a.s.
- Cesty Nitra, a.s.
- COOP Jednota Trnava, s.d.
- CORA GEO, s.r.o.
- CS, s.r.o.
- Distrib Capital, s.r.o.
- Karpat – remeselný pivovar
- DMP group, s.r.o.
- FCC Trnava, s.r.o.
- Heroes Laser Arena
- Olympic Casino Slovakia, s.r.o.
- Orange Slovensko, a.s.
- PCA Slovakia, s.r.o.
- Privatbanka, a.s.
- Respect Slovakia, s.r.o.
- Siemens, s.r.o.
- STEFE Trnava, a.s.
- Swietelsky stavební, s.r.o.
- Trnavská univerzita
- TT IT, s.r.o.
- United Industries, a.s.
- Víno Nitra
- Chateu Modra

Martin Jurčo, foto: autor

Keby sme si brali príklad od včiel, boli by sme pracovití, usilovní a ochotní podeliť sa ...

Životom ho sprevádza motto, charakterizujúce prácu včiel, od ktorých by si mohol zobrať príklad aj človek. Je to pracovitosť, usilovnosť a schopnosť podeliť sa. V prírode sa občas stáva, že nastanú nepriaznivé podmienky a včelstvo uhynie. Včely sa však solidárne delia so zásobami potravy až do poslednej chvíle a pracujú všetky pre jeden celok. Hovoríme o Petrovi Kudláčovi, predsedovi Základnej organizácie Slovenského zväzu včelárov v Trnave. História organizovaného včelárstva v Trnave sa datuje od roku 1919, pričom trnavská organizácia včelárov patrí medzi zakladateľov celoslovenskej včelárskej organizácie. O dva roky to bude presne 100 rokov od založenia prvého Včelárskeho spolku v Trnave. Navyše, Peter Kudláč, pre ktorého bolo včelárstvo spočiatku len koníčkom, sa stal postupne profesionálom a v Dolnej Krupej vybudoval najväčšiu slovenskú prevádzku na výkup a spracovanie včelieho medu, včelích produktov a výrobu medoviny.

■ Ako ste začínali včeláriť a čo vás pri tom ovplyvnilo?

- Začal som v roku 1980 vo včelárskom krúžku na Základnej škole v Trstíne pod vedením učiteľa Michala Kumančika. Tento včelársky krúžok dosahoval v súťaži mladých včelárov popredné priečky nielen v rámci Slovenska, ale aj vtedy ešte federálneho Československa. Svoje prvé včelstvo mám od roku 1982, počet včelstiev som postupne rozširoval na 40 úľov. V roku 1998 som v Dolnej Krupej založil rodinnú firmu, kde popri vlastnej produkcii vykupujeme včelí med od preverených včelárov z celého Slovenska.

■ Väčšina ocenení za výrobky z medu zo svetových výstav Apimondia a Mazercup putuje na Slovensko a konkrétne do trnavského regiónu. Aké sú úspechy našich včelárov?

- Je pravda, že Slovensko patrí z hľadiska kvality medoviny k absolútnej svetovej špičke. Medovina z Dolnej Krupej získala zo šiestich účastí na súťaži Apimondia 10 medailí, z toho 4 zlaté, 4 strieborné a 2 bronzové, čím je historicky najúspešnejšia v histórii tohto podujatia. Na poslednej

Apimondii 2015 v Južnej Kórei získala medovina z Dolnej Krupej titul Best Mead in the World ako najlepšia medovina sveta rokov 2015 – 2017. Nasledujúca Apimondia bude v tomto roku v Turecku, kde víťazný putovný pohár odovzdáme novému víťazovi. Na najväčšej profesionálnej svetovej súťaži medovín Mazercup, ktorá sa každoročne koná v USA, získala medovina z Dolnej Krupej z posledných ôsmich ročníkov 20 medailí, z toho 8 zlatých, 7 strieborných a 5 bronzových. Práve tento týždeň sme si z Mazercupu 2017 priviezli 2 zlaté medaily, ktoré získala jedna z medovín v kategórii odrodových a jedna v kategórii špeciálnych medovín. Navyše, medovina s prívlastkom trnavská je historicky prvou medovinou na svete, ktorá získala zlatú medailu z oboch najväčších svetových súťaží Apimondia a Mazercup. Na to by mali byť najmä Trnavčania hrdí.

■ **Pozrime sa do minulosti včelárstva v Trnave. Čo nám hovorí archív? Keď sa pozrieme na pestovanie hrozna a dorábanie vína, tam je zdrojov dostatok. Modranka napríklad dodávala víno Trnavčanom. No chov včiel**

a výroba vosku, o tom asi veľa zmienok nie je. Kto dodával včelie produkty trnavským mešťanom?

- Vyspelosť včelárstva v Trnave a okolí dokladá aj založenie Cechu medovníkárov a voskárov z roku 1663. Z histórie sa dozvedáme o spore, ktorý vznikol medzi trnavskými medovníkarmi a voskármi, a musel ho nakoniec riešiť až cisár Leopold I. Potvrdil práva medovníkárov a zakázal voskárom prekážať medovníkárom vo vykonávaní tohto remesla. Boli vypracované presné artikuly trinástich článkov o tom, kto môže, resp. nemôže vykonávať prácu medovníkára, ale aj ďalšie zásady prijímania a prepúšťania učňov a tovarišov z cechu a zásady činnosti tohto cechu. Najvýznamnejšou osobnosťou, ktorá najviac pozdvihla slovenské včelárstvo, je nesporne Juraj Fándly, rodák z neďalekej Častej, ktorý 27 rokov pôsobil v blízkom Naháči. Bol propagátorom na tú dobu prelomových myšlienok v úľovej otázke, keď obhajoval nový debničkový, takzvaný magazínsky typ úľa. Patril medzi prvých propagátorov kočovania

za znáškou. Svojimi dielami O úhoroch a včelách rozmlúvajú, Plní domajší a poľní hospodár a Slovenský včelár vinačujúci posunul slovenské včelárstvo významne vpred.

Máme však aj viacero osobností, ktoré významne ovplyvnili rozvoj včelárstva v Trnave a okolí v posledných desaťročiach. Michal Kumančík viedol úspešný včelársky krúžok na Základnej škole v Trstíne. Vychoval desiatky mladých včelárov, medzi nimi aj mňa, za čo mu chcem vyjadriť svoju veľkú vďaku. Práve on ma priviedol k tomuto krásnemu a ušľachtilemu koníčku. Vysoko treba oceniť aj prácu učiteľov včelárstva, ktorí dlhodobo pôsobili v našej Základnej organizácii Trnava, predovšetkým Alojza Kaššáka z Naháča a Jozefa Hornáčka zo Smoleníc, ale aj mnohých ďalších. Osobitné miesto patrí aj dlhoročnej učiteľke medového pečiva Márii Kurtovej, ktorá je svojou láskou k pečeniu medového pečiva a hlavne výbornými medovníkmi známa na celom Slovensku. Významnou osobnosťou slovenského včelárstva je aj Pavol Silný, rodák zo Suchej nad Parnou. Bol inovátorom a je autorom viacerých zlepšovacích návrhov rôznych včelárskych zariadení. Okrem toho je autorom knižnej publikácie Abeceda včelára, z ktorej som aj ja čerpal vo svojich včelárskych začiatkoch. Do odborných novín a časopisov prispel viac ako 1 100 príspevkami zo sveta včiel a včelárstva.

■ **Vediete regionálnu organizáciu Slovenského zväzu včelárov v Trnave. Čo hovorí najnovšia štatistika o počte včelárov a včelstiev? Potvrďuje sa predpoklad neustáleho poklesu počtu aktívnych včelárov?**

- Predsedom Základnej organizácie SZV v Trnave som od roku 1995. Aktuálne evidujeme 270 včelárov a 2 800 včelstiev. V porovnaní s 90. rokmi minulé-

ho storočia je to značný pokles, spôsobený zmenou spoločenských pomerov na Slovensku, ktoré sa výrazne dotkli poľnohospodárstva ako celku. Predovšetkým je na príčine nepriaznivý demografický vývoj, prestarnutá členská základňa, malý záujem najmä mladých ľudí o včelárstvo, nízky počet včelárskych krúžkov a možno aj finančná náročnosť vybavenia základným včelárskym inventárom u začínajúcich včelárov. Pozitívom je, že v posledných desiatich rokoch sa počet včelstiev aj včelárov aj v našej ZO Trnava stabilizoval. Vždy sa dá mnohé zlepšiť a je na každom z nás, ktorí už včelárimo, aby sme šírili osvetu najmä medzi mladými ľuďmi o užitočnosti včelích produktov, ale aj fascinujúcom živote včiel. Navyše, úloha včely ako významného opelovača nektárovitých rastlín je mimoriadne dôležitá a nenahraditeľná.

■ **Ak sa pozriete na technológiu dorábania a spracovania medu za posledných dvadsať rokov, zmenila sa podobne ako technológia v iných odvetviach spracovania potravín?**

- Na mede je krásne, že je to čistý prírodný produkt v takej forme ako ho včela spracuje v úli. Do medu sa nemá nič pridávať, ani z neho nič odoberať. Len sa vytočí z plástu, po vytočení zbaví mechanických nečistôt a môže sa plniť do fľaš. Je však dôležité, aby sa v celom procese spracovania a balenia medu dodržiavala prísna hygiena a používali nerezové technologické zariadenia vhodné na kontakt s potravinami.

* Ak sa pozrieme na odchádzajúcu zimu, aká je súvislosť medzi kondíciou včelstiev a niekoľkokmesačným zimným počasím?

- Tohtoročná zima bola v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi chladná s niekoľkotýždňovou snehovou pokrývkou v januári aj februári. Bola však stabilná bez väčších teplotných výkyvov, takže

Na poslednej Apimondii 2015 v Južnej Kóree získala medovina z Dolnej Krupej titul Best Mead in the World ako najlepšia medovina sveta rokov 2015 - 2017.

pre včelstvá by mala byť priaznivá. Včelstvá vďaka tuhej zime boli nútené na dlhšiu dobu prerušiť plodovanie, čo malo mať priaznivý vplyv na nižší počet klieštika vo včelstvách počas jarného rozvoja. Všeobecne platí pravidlo: Aké včelstvá na jeseň včelár zazimuje, také si ich na jar nájde.

■ **Ako sa v priebehu dvoch desaťročí, aj v súvislosti s našim členstvom v EÚ, postupne menili predpisy na používanie rôznych liečebných preparátov, ktoré by sa potom mohli objaviť v mede?**

- Vstupom Slovenska do Európskej únie muselo Slovensko zosúladiť svoju legislatívu s legislatívou Európskej únie. Existuje zoznam registrovaných veterinárnych liečiv, ktoré môže včelár aplikovať do včelstva pri tlmení počtu klieštika včelieho. Používanie akýchkoľvek antibiotík na liečenie moru, resp. hnilyby včelieho plodu je prísne zakázané. V prípade, že sa u včelstva nájde takéto ochorenie včelieho plodu, je včelstvo na príkaz Štátnej veterinárnej správy utratené spálením. U nás v Dolnej Krupej je každá nakúpená šarža medu laboratorne preverená v Štátnom

veterinárnom ústave v Dolnom Kubíne.

■ Prejavujú sa klimatické zmeny na znáške a samotnej kondícii včelstiev?

- **Keďže včelárom už 35 rokov,** dovoľm si porovnávať. Kým v minulosti aj priemerní včelári dosahovali slušné medové výnosy, dnes sú oveľa väčšie požiadavky na vedomosti a zručnosti, aby sa dosiahol rovnaký výsledok. Veľa urobili klimatické zmeny, planéta sa otepľuje, sú suchšie letá, miernejšie zimy a skorý nástup sezóny. Druhým negatívom je intenzifikácia poľnohospodárstva, pestovanie monokultúr repky olejnej, či husťo siatych obilnín. Tým takmer zanikli vedľajšie nevyužívané plochy, remízky, lúky a pasienky, ktoré mali pre včely nezastupiteľnú úlohu ako zdroj v medziznáškovom období. Na Slovensku máme tri hlavné znášky: Prvú jarnú z ovocných stromov a repky olejky, druhou je znáška z agátových porastov, v priaznivých rokoch býva aj lipový med a med z lesnej maliny, a tretia znáška je v lete z nektárodajných porastov, najmä zo slnečnice a ďateliny. V horských oblastiach sú to medovicové medy predovšetkým z jedlí, smrekov a dubov. V posledných rokoch musí včelár medzi hlavnými znáškami čoraz viac sledovať stav zásob v úli najmä po vytočení, aby včelstvo netrpeľo hladom. Treťou veľkým negatívom je v rámci intenzifikácie poľnohospodárstva zvýšená miera používania pesticídov, ktoré sa čoraz viac aplikujú už pri morení osiva a pôsobia tak voči všetkému hmyzu, včely nevyvímajúc, počas celého vegetačného obdobia rastlín. Štvrtým problémom sú choroby včiel, ako klieštik, mor včelieho plodu, nozéma a rôzne vírusové ochorenia. Spolupôsobenie týchto faktorov spôsobuje čoraz častejšie hromadný úhyn včelstiev

Pre včely je charakteristická pracovitosť, usilovnosť a schopnosť podeliť sa. To je aj životné heslo Petra Kudláča.

v posledných rokoch už aj na Slovensku. Prvýkrát bol hromadný úhyn včelstiev pozorovaný zhruba pred dvadsiatimi rokmi v Amerike.

■ Nedávno sme na stránkach Noviniek z radnice hovorili aj o niektorých environmentálnych aktivitách v mestskom prostredí, napríklad o možnom rozvoji projektu mestských včiel. Ako sa pozeráte na takéto aktivity?

- Preferujem klasické včelárenie v prírode, ako sú včelnice a včelíny v rámci prírody v prostredí s atmosférou. Nemám však nič proti moderným smerom včelárenia napríklad na strechách obchodných centier. V Amerike už dávnejšie včelári na mrakodrapoch, neskôr to prišlo aj do Európy. Každý včelár je pre nás vítaný, aj takýto mestský. A to už len tým, že pritiahne ďalších včelárov. Pokiaľ ide o Trnavu, z pohľadu včelárenia nemožno hovoriť celkom o typicky mestskom prostredí. Veľkú časť trnavských lokalít tvoria rodinné domy, a tam je zdrojov pre včeliu znášku dostatok. Dokonca, aj keby sme prišli priamo do centra mesta – neďaleko je Ružový park i Bernolákov sad, aj tam sú zdroje na znášku. V rokoch 1993 – 95 som viedol na poľnohospodárskej strednej škole v Trnave

včelársky krúžok. Zaznamenávali sme tam 80-kilogramové priemery znášok. Tam však mali včely veľké zdroje nektárovej znášky na okolitých poliach Štátneho majetku na Zavorskej ceste.

■ Zaujímavé je, že váš otec bol počas na tejto škole aj riaditeľom, a vy ste študovali na strednej odbornej strojníckej škole. Neľahalo vás to predsa len k poľnohospodárskym odborom?

- Môj otec Václav Kudláč prežil podstatnú časť svojho života ako učiteľ a neskôr riaditeľ na Strednej poľnohospodárskej škole v Trnave. Mňa poľnohospodárstvo tiež priťahovalo, ale v štúdiu vo mne nakoniec vyhralo strojárstvo. No neľutujem, pretože pri mojom dnešnom povolani mi strojnictvo rovnako pomáha pri práci ako znalosti z oblasti poľnohospodárstva. Včelárenie najskôr ako záľuba mi neskôr prerástlo aj do môjho profesijného života, keď som v roku 1998 založil spolu s manželkou Máriou a jej otcom Jozefom Slobodom spomínanú firmu. Mám okolo seba 20 šikovných a zapálených ľudí, s ktorými vytvárame jeden dobrý tím. Včely mi výrazným spôsobom ovplyvnili celý môj život ako aj život mojej najbližšej rodiny. Aj preto včelám vďačím za mnohé krásne, čo som v živote prežil. ■

Martin Jurčo, foto: dj

Trnavskí odborníci úspešne naštartovali v Keni niekoľko projektov

V oblasti vzdelávania a pomoci neexistujú hranice. Navyše, v súčasnosti sa stierajú i jazykové bariéry. Jeden z príkladov sme našli aj na Trnavskej univerzite, na tamojšej Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce. Ako jediná z verejných univerzít na Slovensku vyvíja iniciatívu aj v oblasti pomoci obyvateľom tretích krajín, predovšetkým na africkom kontinente. Vďaka týmto skúsenostiam vznikol na Trnavskej univerzite aj nový študijný odbor.

Na africkom kontinente pomáhajú trnavskí odborníci už 19 rokov. Vzdelávacie, zdravotné a osvetové projekty sa uskutočnili v Keni veľakrát, najmä v slumových oblastiach v Nairobi. Podarilo sa tam zriadiť dobrovoľnícke poradenské centrum pre HIV ale aj TBC, anti-malnutričné (výživové) aktivity pre podvyživené deti do piateho roku života, a prevádzkovali tam kliniku pre najchudobnejších. Podobne pracovali v Kambodži i Južnom Sudáne. Od roku 2010 presmerovali aktivity k pobrežiu do lokality Kwale, kde sa uskutočnili spomínané projekty. V rokoch 2011 – 2013 tam napríklad zriadili tri výživové centrá, vyškolili päťdesiat komunitných pracovníkov, zlepšil sa problém podvýživy a zabezpečili lepšiu dostupnosť zdravotnej starostlivosti.

Najnovšie odborní asistenti zo spomínanej fakulty pripravili vzdelávací tréning pre miestnych komunitných pracovníkov, zdravotné sestry a lekárov. „Cieľom bolo naučiť zdravotnícky personál ako rozpoznať príznaky infekčných ochorení nielen u pacientov prichádzajúcich do zdravotníckych stredísk, ale aj v odľahlých vidieckych komunitách. Na druhej strane bolo dôležité ich naučiť, aby vedeli rozpoznať stav epidémie, ako hneď vykonať dôležité opatrenia a postupovať aj preventívne,“ hovorí autorka vzdelávacieho tréningu Denisa Jakubcová. Sumár všetkých aktivít predstavuje 21 stredísk. V každom vyškolili jedného lekára, zdravotnú sestru a jedného aktivistu z radov domáceho obyvateľstva.

Významnou zložkou tréningu v spomínanej oblasti bolo zavedenie jednotného systému hlásenia výskytu infekčných ochorení vo všetkých zdravotníckych zariadeniach kraja

prostredníctvom tabletov. Úloha tohto systému spočívala v monitorovaní epidemiologickej situácie infekčných ochorení vo funkcii včasného varovania medzi jednotlivými krajinami. Tak sa dali získať aj informácie o zdraví kenskej populácie, a tak plánovať preventívne programy. „Po uplynutí šiestich mesiacov sme analyzovali úspešnosť tréningu. Skrátil sa časový interval hlásenia infekčných ochorení. Tým sa preventívne aktivity realizujú skôr a ich dopad je účinnejší. V jednom zo zdravotníckych zariadení sa podchytila začínajúca sa epidémia osýpok,“ uviedla Denisa Jakubcová, autorka vzdelávacieho tréningu. O tréning a systém hlásenia prejavili záujem ďalšie kraje.

Jedným z hlavných dôvodov ohrozenia zdravia obyvateľov v tomto regióne sú najmä infekčné ochorenia, dopravné úrazy, chronické i civilizačné ochorenia a u detí najmä zlá výživa. „Chceli by sme v rámci ďalšej časti projektu venovať dôraz parazitárnemu ochoreniu, ktoré postihuje najmä urogenitálny trakt. Toto ochorenie patrí medzi zanedbávané choroby, ktoré síce nespôsobia smrť pri nakazení, ale môžu nega-

tívne zmeniť kvalitu života. Kenská vláda sa týmto ochorením zaoberá a do roku 2020 ho chce eliminovať. Dávajú jednorazovo školopovinným deťom antiparazitárnu látku. To však nestačí, chcelo by to efektívne riešenie. Preto sme iniciovali aktivity laboratórnych zariadení vo vidieckych zdravotníckych zariadeniach. Sú to zariadenia prvého kontaktu a domáce obyvateľstvo má rešpekt pred jeho domácimi pracovníkmi. Do budúcnosti by sme ich chceli naučiť ako monitorovať a diagnostikovať toto ochorenie, monitorovať nakazené vodné plochy a tiež ísť aj formou prevencie,“ hovorí jedna z odborníčok Alžbeta Kaiglová.

Trnavský odborník Michal Rafajdus mapoval tému držania tela, postoja u tridsiatich domácich chlapcov v porovnaní s našimi športovo aktívnymi rovesníkmi (na fotografii). Kenskí chlapci, ktorí denne chodia pešo aj päť kilometrov, z tohto porovnania vyšli víťazne. U vzorky našich chlapcov sa ukázali v držaní tela rôzne problémy, a to aj napriek tomu, že trénujú a hrajú dorasteneckú ligu. Ako nám povedala ďalšia odborníčka z projektu Zuzana

Kráľová, nemali problém komunikovať s domácim obyvateľstvom. Mladí Keňania sa učia po anglicky už v základnej škole. Angličtina je totiž zjednocujúcim jazykom všetkých nárečí, ktorými hovoria tamojšie kmene. Častou spojkou medzi angličtinou a swahilčinou sú miestni aktivisti, aj keď terminológia komunikácie v lekárskej oblasti je medzinárodná.

Aktivity odborníkov obohacujú aj študijné odbory Trnavskej uni-

verzity. Aj keď vychádzajú z tých existujúcich, ako sú sociálna práca, verejné zdravotníctvo, laboratórne a vyšetrovacie metódy v zdravotníctve, do budúcnosti by chceli v týchto aktivitách pokračovať. Do Kene sa chcú vrátiť už na jeseň. To, či sa plány podaria, závisí aj od finančných prostriedkov z grantov, i podpôr Slovak Aid-u prostredníctvom Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. „Pripravili sme aj spoluprácu kenských študentov

s trnavskými v rámci e-mailovej komunikácie. Rovnako prenášame naše skúsenosti do pedagogickej praxe, pracujeme so zozbieranými údajmi. Najnovšie sme v spolupráci s Pedagogickou fakultou spustili nový študijný program Vzdelávanie a zdravotníctvo v rozvojovej spolupráci. Pripravujeme profesionálov pre prácu so sociálne znevýhodnenými skupinami nielen na Slovensku, ale i v rozvojových krajinách,“ hovorí Zuzana Kráľová. ■

Martin Jurčo, foto: archív

Rozlúčka s lekárom Ivanom Stykom

Pochádzal z rodiny, ktorá si vo svojom rode niesla stigmú tragédie z čias vojnového slovenského štátu. Možno aj preto sa rozhodol, rovnako ako jeho otec a ďalší členovia rodiny, pre povolanie lekára. Lekár Ivan Styk (* 11. novembra 1947 Nové Zámky † 16. január 2017 Trnava) vnímal svoju prácu ako poslanie, čoho dôkazom sú jeho vďační pacienti, ktorí ho brali aj ako priateľa rodiny a skromného, obetavého človeka.

Ivan Styk pochádzal z rodiny lekára Kolomana Styka a Anny Stykovej. Jeho brat bol tiež lekárom, podobne aj jeho deti. Koloman Styk prežil Osvienčim a po vojnových útrapách sa rodina usadila na južnom Slovensku pri Šali. V roku 1950 ho ako obvodného lekára povolali z Vlčian do Trnavy. Mal zakladať ambulantnú zložku zdravotníctva vo vtedajšom trnavskom okrese. Prešiel viacerými funkciami. Bol riaditeľom polikliniky, neskôr veľkého Okresného ústavu národného zdravia v Trnave, napokon pôsobil ako vedúci odboru zdravotníctva na vtedajšom ONV v Trnave. „Otec bol pre môjho manžela veľkým životným vzorom pre jeho ľudskosť, organizačný talent, ale aj náročnosť, a bol aj jeho priateľom. Žiaľ, nedožil sa manželovej promócie, zomrel ešte pred šesťdesiatkou v marci a manžel promoval v septembri 1971,“ spomína manželka Viera Styková.

Po skončení Strednej všeobecnovzdelávacej školy v Trnave študoval Ivan Styk na Lekárskej fakulte UK v Bratislave interné lekárstvo, všeobecné lekárstvo, sociálne lekárstvo a organizáciu riadenia zdravotníctva. Najprv pôsobil ako sekundárny lekár na internom oddelení trnavskej nemocnice, od roku 1975 sa stal závodným

praktickým lekárom na rôznych miestach, v Jadrovej elektrárni Jaslovské Bohunice, Figare, Okresnom stavebnom podniku a ONV Trnava. Práve práca v prvej línii, ako sa hovorilo praktickým lekárom, ho naplňovala rovnako intenzívne ako práca vo funkciách.

Od roku 1983 pôsobil Ivan Styk vo vedení Okresného ústavu národného zdravia (OÚNZ) Trnava, neskôr Nemocnice s poliklinikou OÚNZ v Trnave. V období rokov 1984 – 1985 bol námestníkom riaditeľa pre liečebno-preventívnu starostlivosť OÚNZ v Trnave a od 1. januára 1986 bol riaditeľom OÚNZ v Trnave. Počas tohto obdobia sa (okrem dobudovania Polikliniky v Piešťanoch) dokončila výstavba rozsiahleho objektu Polikliniky Družba v hodnote 150 miliónov korún. Bola jednou z najväčších na Slovensku. Slávnostne ju otvorili 1. mája v roku 1989. Dokončením polikliniky, okrem polikliniky dospelých sa sústredila zdravotnícka starostlivosť z rôznych objektov po celej Trnave do novej budovy s rovnakým dôrazom na detskú časť tohto ambulantného zariadenia. V plánoch sa počítalo s rekonštrukciou pôvodnej budovy polikliniky na Kollárovej ulici s viacerými ambulanciami (klinickej onkológie, psychiatrickej, chirurgickej, reha-

bilitačnej a i.). Z mnohých plánov neskôr zišlo, napokon sa objekt prebudoval oveľa neskôr a dnes slúži Trnavskej univerzite. Ivan Styk bol jedným z tých, ktorí stáli pri myšlienke Závodného ústavu národného zdravia, ktorý mal slúžiť ako špecializované pracovisko regiónu jadrovej elektrárne. V rôznych funkciách pracoval až do roku 1990, odkedy pôsobil ako praktický lekár na trnavskej poliklinike. Od roku 1994 až do smrti prevádzkoval súkromnú prax lekára vo všeobecnej ambulancii pre dospelých. Dcéra Ivana Styka Natália (vydatá Herdová) už na lekárske povolanie nenadviazala, vyštudovala ekonómiu a vedie si účtovno-audítorskú kanceláriu. ■

Martin Jurčo, foto autor a archív T.T.

Tibor Tibenský: ...vytráca sa záujem o problémy pacienta, láskavosť a kolegalita lekárov

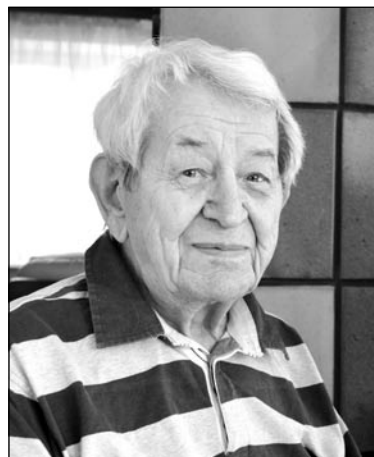
V našom seriáli sa tentoraz pristavíme na internom oddelení trnavskej nemocnice. Už samotný názov naznačuje, že sa venuje chorobám vnútorných orgánov. Interné oddelenie patrilo medzi prvé, ktoré boli založené už v roku 1924. V tom čase sa prednostom stal na tridsať rokov Alojz Pecháň. V roku 1955 bol menovaný prednostom Koloman Prónay, ktorý dlhé roky interné oddelenie formoval. Od interného oddelenia sa po druhej svetovej vojne postupne oddeľovali niektoré samostatné oddelenia ako oddelenie tuberkulózy a neurológie.

Postupne vznikali špecializované ambulancie oddelenia, a to reumatologická ambulancia (1958), endokrinologická a diabetologická (1960), gastroenterologická (1963), kardiologická (1963) a napokon aj ambulancia pre chronické infekty močových ciest (1972). Vznikali aj špecializované ambulancie funkčných vyšetrení. Mnohé z nich zavádzal do praxe dlhoročný primár tohto oddelenia Tibor Tibenský (nar. 17. apríla 1930 v Budmericiach), ktorý najmä od 60. rokov stál pri rozvoji interného oddelenia trnavskej nemocnice. Niektoré vtipné spomienky nedávno publikoval aj v prvom zväzku knihy Petra Vala Čierny humor v bielom plášti. Tibor Tibenský nastúpil na interné oddelenie v roku 1956. Najprv bol zástupcom Kolomana Prónaya (od roku 1963). Po jeho smrti v roku 1980 ho menovali primárom interného oddelenia. Zaoberal sa najmä sonodiagnostikou vrátane diagnostickej biopsie orgánov. Tak pripravoval na atestáciu aj budúcich lekárov v odbore vnútorné lekárstvo. Dlhodobu sa venoval najmä chorobám pečene, a vytvoril aj niekoľko porovnávacích štúdií v rámci trnavského regiónu s porovnávacími štúdiami západných regiónov Slovenska. V roku 2010 dostal Medailu predsedu Trnavského samosprávneho kraja a v roku 2012 aj Uznatie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy za celoživotnú starostlivosť o pacientov a tvorivé rozvinutie Prónayovskej školy v internej medicíne. Dlhé roky aktívnej práce ho udržiavajú v kondícii do vyso-

kého veku. Do konca roka 2012 ordinoval na trnavskej poliklinike Družba, a potom ešte vykonával jedenkrát do týždňa ambulanciu sonodiagnostiky brucha v rodných Budmericiach.

■ **Aké bolo vaše rodinné prostredie a čím bolo prepojené nielen s rodnými Budmericami, ale najmä s Trnavou?**

- Najprv sme dva roky bývali v Bratislave. Keďže otec bol strojník, zakrátko sme sa presťahovali do Trnavy. V čase hospodárskej krízy našiel prácu ako robotník v Coburgových závodoch. Rodinné prostredie teda bolo veľmi skromné. V Trnave sme s bratom Jánom absolvovali aj stredoškolské štúdiá. Ja som sa dal na medicínu, on na štúdium histórie a vypracoval sa na jedného z najlepších historikov. Otec zomrel relatívne mladý, mal len 55 rokov. Staral sa teda o mňa môj brat Ján. V Trnave sme bývali aj na piatich miestach. Keď som sa brata pýtal, prečo to tak bolo, vždy v tejto téme odvádzal reč inam. Pochopil som až neskôr, že za všetko mohla hospodárska kríza. Keď sme nemali čím zaplatiť bývanie, zobrali sme sa a išli sme inam. V Trnave sme sa usadili aj preto, lebo brat už študoval na gymnáziu a sestra na obchodnej škole. A z Budmeríc šiel len jeden autobus ráno, a potom až v podvečer. Aj keď neskôr sa to vylepšilo. Ako študent som býval na Ružindolskej ulici, keď som sa v roku 1956 oženil, to už sme opäť bývali v Budmericiach, v roku 1963 som bol opäť Trnavčanom.

Kedysi vidal Tibor Tibenský z okien nemocnice starú Trnavu, dnes je to v jeho rodných Budmericiach historická budova kaštieľa.

Bývali sme s rodinou na sídlisku ČSM, neskôr SNP II. – Urán. A od roku 1981 opäť bývam v Budmericiach, aj keď som v podstate zostal Trnavčanom. A čím ma medicína ešte ako chlapca oslovila? Nemal som strach z chorôb, ale vždy ma prekvapovala variabilita chorobných stavov.

■ **Trnavská nemocnica bola asi najbližšie k vášmu rodisku, aj keď v tom čase bola spádová oblasť širšia ako je dnes územie niekdajšieho veľkého trnavského okresu.**

- Nastúpil som v roku 1956. A mal som šťastie na dobrého učiteľa primára prof. Kolomana Prónaya. Tešil som sa, že si ma vybral ešte ako mladého lekára za svojho zástupcu. Asi si všimol, že mám osobitný vzťah k internej medicíne a pedagogické schopnosti, čo som prebral po jeho odchode na dôchodok. Koloman Prónay bol me-

dicínskou perlou. Už len samotný rozhovor s ním bol komunikačným pôžitkom. Pôsobil ako zo starého Uhorska, bol verbálne nadaný a pri rozhovore využíval postoj, ruky i reč tela. Jednoducho, komunikácia s ním prinášala aj tomu druhému radosť. Interné oddelenie bolo jedným zo základných pilierov v nemocnici a na stáže k nám chodili v rámci atestácií aj iní lekári. V našom veľkom kolose, akým bolo interné oddelenie, bolo okolo sto pacientov, do dvadsať lekárov a okolo päťdesiat zdravotných sestier a technických pracovníkov. A to nepočítam lekárov, ktorí u nás absolvovali povinné stáže v rámci atestácií. Spočiatku bolo oddelenie jedno, neskôr sa rozšírilo na dve. Nachádzali sme sa v nemocničnom areáli hneď vľavo pri vstupe za riaditeľstvom. Na prízemí boli príjem a vyšetrovne a na troch podlažiach boli lôžkové oddelenia.

■ Ako sa postupne menili možnosti diagnostiky a liečby? Pri chirurgii si to vieme predstaviť, laici si však možno myslia, že na internom oddelení sa uprednostňuje konzervatívna liečba.

- Interna je základ medicíny. Aj preto každý lekár musel prejsť interným oddelením. To je všeobecná časť pre každého lekára, a z toho vychádza aj medicína ako celok. Od päťdesiatych rokov neprešlo toľko času, aby sme mohli nejako výraznejšie porovnávať, ako sa menili napríklad diagnózy. Rovnako boli najčastejšími ochoreniami infarkty srdca, ischemické choroby srdca, karcinómy vnútorných orgánov. V podstate boli ako dnes, no čo sa výrazne zmenilo, bola diagnostika. Tá neustále napredovala. Od päťdesiatych rokov sme mali v nemocnici EKG a fonokardiografiu. Patril som medzi tých, ktorí zavádzali na našom oddelení funkčné vyšetrenia. Bola to napríklad endoskopia, ktorá sa začala postupne budovať od začiatku 60. rokov. Najprv som vyšetroval tzv. rigidným gastroskopom. Bola to taká dlhá kovová tyč – a vyzerala

ako harpúna, s ktorou na Níle chytajú krokodíly. Ešte bolo treba aj do úst dávať kolík, aby sa nezatvorili. Našťastie, už vtedy existovala solídna príprava pacienta, umŕtvenie v oblasti hrdla, no napriek tomu to bolo nepríjemné vyšetrenie. Keď sme dostali tenšie, ohybnejšie a kvalitnejšie gastroskopy, to bolo neporovnateľne lepšie pre pacienta, aj pre lekára a diagnostický výsledok. A tak to pokračovalo aj v ďalších oblastiach: prišli gastrofibroskopy, podobne aj kolonofibroskop. Prístroje už fungovali na báze optických vlákien. Všetky tieto vyšetrenia mali potom už svoje ambulancie so špecializáciou lekárov nášho oddelenia. Pre mňa bolo dôležité naučiť sa s týmito novými prístrojmi pracovať, logicky najbližším pracoviskom bola bratislavská nemocnica, Lekárska fakulta UK, ale aj vtedajší Ústav výživy ľudu. Musím spomenúť, že naši lekári sa veľmi radi vzdelávali, aj sme boli aktívni v prednáškach a radi sme sa s našimi skúsenosťami podelili na rôznych lekárskech konferenciách. Spomínať lekárov, s ktorými som spolupracoval za tých 55 rokov, to by vydalo na dlhý zoznam. Podobne aj zdravotné sestry, keďže som dlhé roky učil aj na Strednej zdravotníckej škole odbor vnútorné lekárstvo.

■ Kedy má interný lekár radosť z úspechu?

- Keďže som sa relatívne skoro stal primárom, zameriaval som sa na internú medicínu skôr všeobecne. Musel som ovládať prakticky všetko z tejto oblasti. Hovorí sa, že brilantné výkony robia chirurgovia pri špecializovaných operáciách. Klobúk dole pred chirurgmi. No rovnako dôležitý a brilantný výkon internistu je, ak mu práve zomrie pacient a on ho vie resuscitovať. Je to veľký strach o život pacienta, ale aj úžasný pocit, keď ho defibrilujete a on vám ožije. Je to teda rovnako dôležité. Chirurg pracuje tak, že otvorí napríklad brušnú dutinu. Internista musí viac predpokladať,

Rok 1956 a nástup na interné oddelenie OÚNZ Trnava. Pre jeho vtedajší tím zdravotných sestier to bolo aj vykročenie do profesionálneho života.

robiť výkony intuitívne, pretože do človeka nevidí. V tomto je interné lekárstvo oveľa stresujúcejšie. Veľa závisí od intuície, postoja, napríklad pri takej punkcii orgánov alebo pri laparoskopických vyšetreniach. Tie sa u nás robili, ako sa hovorí, naslepo. Na internom oddelení boli medicínske špecializácie veľmi široké, pretože išlo o všetky vnútorné orgány. Práve punkciu orgánov sme robili už u nás a na patologickom oddelení v diagnostike pokračovali. Mali sme s týmto oddelením a prof. Tomíkom veľmi dobrú spoluprácu.

■ Takto by sme mohli pokračovať vo vymenúvaní aktivít, ktoré prispeli k zlepšeniu starostlivosti o pacientov. Boli ste aj pri dobudovaní Jednotky intenzívnej starostlivosti, nielen pre Trnavčanov, ale aj pre celý niekdajší okres Trnava.

- V tom čase sa riešilo dobudovanie zdravotníckych zariadení v rámci okresu. My sme boli prepojení s poliklinickou časťou. V prípade spomínanej JIS-ky šlo najmä o dobudovanie koronárnej jednotky a špecializovaných pracovísk v rámci interného oddelenia, neskôr dvoch interných oddelení. Postupne sa zaviedla sonogianostika, nielen brucha, ale aj krčných

štruktúr a štítnej žľazy. Jednotka intenzívnej starostlivosti sa postupne budovala od roku 1970, za prvé tri roky ňou prešlo okolo tisíc pacientov. Postupne sme sa zamerali na budovanie koronárnej jednotky. Dlhé roky nám v Trnave chýbalo hemodialyzačné pracovisko a mali sme veľké problémy s ochoreniami a úmrtnosťou pacientov na obličkovú nedostatočnosť. Dialýzu sme nemali, zaviedli sme preto

náhradné riešenie – peritoneálnu dialýzu. Pri nej sa využíva pobrušnica – peritoneum ako membrána, cez ktorú sa čistí krv. Komplexnú jednotku hemodialyzačného pracoviska sme slávnostne uviedli do prevádzky až v roku 1993. Najväčším problémom bolo presvedčiť kompetentných, aby na tieto prístroje vyčlenili finančné prostriedky, keďže rovnako mali požiadavky aj z iných oddelení.

Dnes sa na túto modernizáciu pozerám s radosťou a som rád, že sa najmä diagnostika zlepšuje v prospech pacienta. Dnešní mladí lekári síce majú špičkové zariadenia, no prístup k pacientovi, to je už na druhej koľaji. Mám pocit, že sa vytráca spolupatričnosť, záujem o problémy pacienta, láskavé slová ale aj kolegialita medzi lekármi. Naša generácia aj toto považovala za súčasť liečby. ■

Iveta Pospíšilová

V dennom stacionári neurológie pribudli lôžka, pacienti už nemusia čakať

Začiatkom marca neurologické oddelenie Fakultnej nemocnice Trnava otvorilo novozrekonštruované priestory centra sclerosis multiplex a denný stacionár. Vyšší počet lôžok umožnil zrušiť čakacie lehoty pre pacientov. V súčasnosti dokážu v stacionári podať denne pacientom okolo šesťdesiat infúzií, čo znamená o dvadsať viac, než pred jeho rekonštrukciou.

Centrum sclerosis multiplex vo FN Trnava vzniklo v roku 2007 a poskytuje komplexnú starostlivosť o pacientov s ochorením sclerosis multiplex vrátane indikovania a podávania tzv. imunomodulačnej liečby. Primár neurologického oddelenia Georgi Krastev povedal, že pre postupné pribúdanie pacientov so sclerosis multiplex bolo nutné riešiť priestorové vybavenie centra: „Z dôvodu skvalitnenia zdravotnej starostlivosti pre týchto pacientov a zabezpečenia komfortu sme vytvorili samostatné pracovisko. Predtým sme jednodňovú liečbu poskytovali v dvoch miestnostiach.“

Denný stacionár poskytuje infúznú liečbu pacientom s bolestivými stavmi spôsobenými prevažne degeneratívnymi ochoreniami chrbtice a pohybového aparátu. Podľa riaditeľa Fakultnej nemocnice Daniela Žitňana rozšírením stacionára FN zabezpečí lepšiu dostupnosť infúznej liečby pre pacientov trnavského regiónu. „Súčasný počet lôžok sme rozšírili z piatich na deväť, čím sme mohli zrušiť čakacie doby pre pacientov z regiónu odosielaných odbornými lekármi v špecializačných odboroch reumatológia, ortopédia a neurológia,“ povedal Žitňan. Na rozšírenie odborných pracovísk využila ne-

mocnica aj priestory, ktoré ostali prázdne po Rýchlej záchrannej službe. Rozsiahlu rekonštrukciu sumarizuje vedúca sestra neurologického oddelenia Jana Hirmerová: „Urobili sa nové elektroinštalácie, omietky, celý priestor je klimatizovaný, natiahla sa nová počítačová sieť a kúpili sme aj nový nábytok.“ Ona i ostatný zdravotnícky personál si pochvaľujú zvýšenie komfortu a oveľa pokojnejšie pracovisko. Zvýšenie počtu lôžok v dennom stacionári dovoľuje objednávať paralelne deväť pacientov na jednu hodinu. Väčšina z nich si poleží alebo posedí v špeciálnom kresle počas podávania infúzie aj dve hodiny. Zmenu hodnotia pozitívne. V čase mojej popoludňajšej návštevy dostávali liečbu samé ženy. Pacientka z Abrahámu sa najskôr obávala, ako vydrží s bolesťami krížovej časti chrbtice toľko ležať, ale v pohodlnom kresle znášala infúziu dobre. Dve ďalšie oslovené dámy chodievajú na preliečenie častejšie. Mladá žena zo Šelpíc si to pochvaľuje: „Pred štyrmi rokmi som chodila do stacionára. Teraz to tu vyzerá úplne inak. Čisté a voňavé priestory pôsobia veľmi dobre aj na psychiku. Človek tu má pokoj.“ Práve ona tu zažila týždňové čakacie lehoty, ba vlani v lete

sa do stacionára nedostala vôbec pre preplnenú kapacitu. Infúzie na boľavé kríže musela brať u svojho praktického lekára. Pani z Trnavy chodievala s problémami platničiek pravidelne. „Veľmi nás všetkých, čo potrebujeme infúznú liečbu, potešilo, že nevyužitý priestor sa takto rozumne prerobili,“ vyslovila uznanie.

V dennom stacionári a centre sklerosis multiplex poskytujú liečbu denne od siedmej rána do pol siedmej večer a tiež počas víkendov do štrnásťtej hodiny. Chcuť tak vyjsť v ústrety pacientom, ktorí neostávajú na PN a aj počas liečebného procesu, trvajúceho zvyčajne 10 dní, pracujú. Vzhľadom na rozšírený počet lôžok prijali o jednu zdravotnú sestru viac a v službe pracujú vo dvojiciach. Päť pacientok zvládla aj jedna, no pri takmer dvojnásobnom počte by to už nebolo možné.

V budúcnosti možno bude pacientky zabávať aj televízor na stene, no možno už teraz by viaceré privítali časopis či knihu. Najmä, keď do stacionára chodia opakovane, stihli by ju prečítať. To je však už priestor pre dobrovoľnícke aktivity. Ponúknuť, čo už čítať neplánujeme a spríjemniť tak ešte viac chvíle liečby. ■

S profesorom Zhangom Changhuiem sa zhovárala Jana Judinyová

Čínština sa etabluje nielen vo svete, ale aj v Trnave

Už viac ako pol roka možno na uliciach nášho mesta stretnúť profesora Zhanga Changhuiho. Profesor Zhang, ako ho oslovujú jeho študenti, pochádza z Číny a už nejaký čas zasväčuje študentov Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave do tajov čínskeho jazyka. Narodil sa v roku 1979 v provincii Jilin (severovýchodná Čína). Študoval odbor lingvistiky a aplikovaná lingvistika na Tianjinskej univerzite (prvá štátna univerzita v Číne), na tejto univerzite aj dokončuje svoje magisterské štúdium. Na Slovensku žije a pracuje ako učiteľ čínštiny už tretí rok. Je ženatý, hovorí po anglicky a japonsky. Je nielen kvalitným pedagógom, ale tiež vnímavým pozorovateľom a znalcom života.

■ Povedzte nám pár slov o sebe: koľko máte rokov, odkiaľ pochádzate, čo ste študovali?

- Mám 38 rokov. Vyštudoval som v Číne odbor lingvistiky a aplikovaná lingvistika na univerzite Tianjin University. Pochádzam zo severovýchodnej Číny, z oblasti, ktorá leží v blízkosti čínsko-ruských hraníc. Hovorím po anglicky, japonsky a trochu aj po slovensky, napokon, veď tu žijem už tretí rok.

■ Kde ste učili pred vašim príchodom na Slovensko?

- Len v Číne. Toto je moja prvá práca v zahraničí. Slovensko je pre mňa prvou zahraničnou krajinou, do ktorej som vstúpil a kde žijem.

■ Ako ste sa dostali do našej krajiny?

- Na začiatku všetkého bola spolupráca medzi Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre (SPU) a mojou univerzitou Tianjin University, vtedy som už na univerzite pracoval ako doktorand. Keď som prišiel na Slovensko, začal som najskôr vyučovať čínštinu na SPU. Postrehli sme rastúci záujem o čínštinu, a preto sme založili v Bratislave Konfúciiov inštitút. Náš inštitút zahájil následne výučbu čínštiny na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave. V akademickom roku 2016 / 2017 sme začali vyučovať čínsky jazyk aj na UCM v Trnave.

■ Vyučovali ste čínštinu už aj pred vašim príchodom na Slovensko?

- Áno. Viac ako desať rokov som učil skupinky zahraničných študentov priamo v Číne.

■ Aké dojmy ste dosiaľ získali zo Slovenska a osobitne z Trnavy? Páči sa vám v našom meste?

- Život v Trnave je v mojej mysli spojený s pokojom. Najväčší dojem na mňa dosiaľ urobilo, že je tu pomerne ticho. Mám rád pokojný život, ktorý človek dokáže precítiť, aj si ho trochu vychutnať. Tunajší ľudia sú ku mne všetci veľmi priateľskí. Je síce medzi nami určitá jazyková bariéra, ale stačí, aby sa človek usmial, a veci sa ľahšie vyriešia. Aj podnebie je tu celkom príjemné. Viem, že najmä v centre Trnavy sa nachádza veľa kostolov, a preto vaše mesto volajú „parva Roma“, „Malý Rím“ alebo najnovšie aj „Slovenský Rím“. Hoci tieto chrámy ešte všetky nepoznám, určite budem doma na Trnavu spomínať najmä pre tie kostoly. Dozvedel som sa, že približne 35 km severne od Trnavy leží mesto Piešťany, najznámejšie kúpele na Slovensku, a že tam prichádzajú návštevníci z celého sveta, aby sa liečili účinkom horúcich prameňov. Dúfam, že sa mi v blízkom čase podarí Piešťany navštíviť a vyskúšať aj účinok piešťanských kúpeľov...

■ Čo si myslíte o našich študentoch? Ste spokojný s ich prácou? Čo by mohlo byť celkovo lepšie?

- Na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave učím spolu 45 študentov v dvoch skupinách. Väčšina z nich sa naozaj snaží nadobudnúť znalosti čínskeho jazyka. Vo všeobecnosti je to tak, že v prvých štádiách má takmer každý problémy s výslov-

nosťou. Väčšina mojich študentov sa však naozaj usiluje. Na druhej strane, majú len dve hodiny čínštiny týždenne, čo naozaj nie je veľa.

■ Prečo podľa vášho názoru každý rok narastá vo svete počet záujemcov o čínštinu?

- Na prvom mieste podľa mňa stojí dôvod, že ľudia sú zvedaví na „neznáme kraje“ a Čína bola už od pradávna považovaná za tajomnú krajinu. A kľúčom od vstupnej brány k tajomstvám Číny je jazyk tejto krajiny. Na druhom mieste je určite skutočnosť, že Čína v medzinárodnom kontexte získava čoraz väčší vplyv, a to menovite najmä v ekonomickej sfére. To vedie čoraz viac ľudí k tomu, aby sa učili po čínsky, aby mohli ľahšie a prirodzenejšie komunikovať s čínskymi partnermi. A nakoniec, ukazuje sa, že mnoho ľudí sa zaujíma o Čínu len tak, chcú spoznať jej kultúru, medicínu, históriu a spôsob života. Prvým stupňom v procese pochopenia Číny je teda celkom prirodzene naučiť sa jazyk krajiny.

■ UNESCO uverejnila rebríček najťažších jazykov na svete. Podľa neho je čínština považovaná za najťažší jazyk, nasleduje gréčtina a tretím najťažším jazykom má byť arabčina. Čo si vy myslíte o tom, že čínsky jazyk je považovaný za najťažší na svete? Čo je pre cudzincov, ktorí sa začínajú učiť po čínsky, najproblematickejšie?

- Pozrite sa, čínština je veľmi starý, ale stále aj veľmi živý jazyk. Má za

sebou niekoľko tisícročnú históriu, ako jazyk sa čínština, pravdaže, menila, ale nikdy sa jej vývoj nepre-rušil. Čínsky jazyk patrí do skupiny sino-tibetských jazykov. Viac ako miliarda svetovej populácie dnes hovorí po čínsky a čínština je jedným zo šiestich oficiálnych jazykov OSN (angličtina, francúzština, španielčina, arabčina, čínština a ruština). Pri štúdiu čínskeho jazyka vidím najväčší problém vo vzťahu hovoreného a písaného jazyka. Písaná forma čínštiny totiž nemá žiadne charakteristiky, ktoré by mohli pomôcť pri výslovnosti jednotlivých hlások. Okrem toho, v našom jazyku je hojný výskyt mnohovýznamových slov, to znamená, že jedno a to isté slovo môže mať veľa významov. Niekedy sú si tieto významy podobné, ale môžu byť aj úplne rozdielne. Máme aj množstvo homonym – slov s rovnakou výslovnosťou ale s odlišným významom. Ďalší možný problém pre študujúcich čínštinu sú slová, ktorých význam možno rozlíšiť len podľa tónu, pričom v našom jazyku existujú až štyri tóny. A niekedy ani samotný tón nepostačí na pochopenie významu frázy v texte. Podľa môjho osobného názoru kolujú rôzne náhľady na čínsky jazyk, ale to, čo ľudia zachytia, nemusí byť celá pravda, môže ísť v určitom zmysle len o nepochopenie. Nepochopenie a omyly vznikajú vždy, ak sa človek dôkladne neoboznámi s vecou. Preto musíme vo všeobecnosti veci ľuďom poriadne vysvetliť. Osobne si myslím, že nie je ľahké naučiť sa poriadne čokoľvek, a rovnako je to aj pri cudzom jazyku. Som pevne presvedčený, že štúdium jazyka nezahŕňa len nároky na inteligenciu, je potrebné svojmu zámeru venovať tiež úsilie, prácu a čas. Neviem sa vyjadriť k tomu, či je čínština najťažší jazyk na svete alebo nie. Ale rád by som povedal všetkým záujemcom o čínštinu, že čokoľvek sa človek učí, všetko je ťažké, ak sa to chcete naučiť poriadne. Je v prirodzenosti vecí tohto sveta, že ak chcete čokoľvek robiť dobre, musíte prekonať veľa ťažkostí, byť vytrvalý, no nakoniec dosiahnete svoj cieľ.

■ Čo všetko má človek urobiť, aby bol schopný rozprávať po čínsky?

- Na prvom mieste sa musí zaujímať o tento jazyk. Ďalej musí byť mentálne pripravený na to, že mu táto činnosť zaberie veľa času, najmenej dva roky až celý život, čo však platí pre akýkoľvek cudzí jazyk. Po tretie, čas, ktorý druhí využívajú na pitie kávy alebo na márnenie času iným spôsobom, odporúčam na štúdium niečoho prospešného, v našom prípade na učenie sa čínštiny. A po štvrté, vytrvalosť je pri štúdiu akéhokoľvek jazyka nevyhnutná.

■ V súčasnosti sa cudzie jazyky v porovnaní s nedávnou minulosťou vyučujú odlišným spôsobom. Mohli by ste krátko vysvetliť moderný spôsob výučby vášho rodného jazyka?

- Naučiť sa jazyk nezahŕňa v sebe len naučiť sa veľa slovíčok a gramatiku, ale najmä rozvíjať komunikačné schopnosti študenta. Moderné metódy výučby jazykov venujú väčšiu pozornosť novému konceptu – „nechať študentov, aby sa učili jazyk tak, že ho priamo používajú“. Výučba čínštiny tiež rýchlo prijala niektoré moderné metódy, napríklad túto. Okrem toho, ľudia si dnes uvedomujú, že stratégie, ako sa jazyk naučiť, sú dôležitejšie ako metodológia výučby. Je cenné, že študenti v procese zvládnutia jazyka majú dôležitejšiu úlohu ako predtým.

■ Skúste poradiť ľuďom, ktorí sa chcú poriadne naučiť cudzí jazyk, ako postupovať. Čo je najdôležitejšie? Talent, učebnica... alebo?

- Ak sa chce človek naučiť dobre akúkoľvek zručnosť, musí obetovať svojmu cieľu viac ako ostatní, čo platí aj pre čínštinu alebo hocikaký iný cudzí jazyk. Treba pamätať na to, že musíme vytrvať vo svojom úmysle. Ak by som mal zostaviť rebríček predpokladov, resp. podmienok na získanie jazykových zručností, na prvom mieste by bola motivácia, za ňou nasleduje talent, ten je tiež dôležitý, potom dobrý učiteľ, a učebnica je podľa mňa najmenej významný činiteľ.

■ Je možné zvládnuť cudzí jazyk bez toho, že by človek žil v krajine, kde sa ním rozpráva?

- Je to možné, ale daný proces zaberie pomerne veľa času. Ja uprednostňujem nasledovný vzorec: najskôr sa doma intenzívne učí jazyk približne päťsto hodín, potom vycestovať do cieľovej krajiny a tam sa tisíc hodín učí jazyk prakticky. Som presvedčený, že tento spôsob je účinnejší ako desať rokov štúdia doma.

■ Na záver vás prosím, aby ste v krátkosti porovnali spôsob života v Číne, resp. v regióne alebo meste, odkiaľ pochádzate, so životom na Slovensku.

- Svet udivuje tzv. „čínska rýchlosť“, napríklad výmena starého mosta za nový, postavenie nového mrakodrapu len za devätnásť dní a podobne. Väčšina Číňanov sa stále ponáhľa. Vyzerajú byť ustarostení, netrpeliví, na tvári sa im zračí úzkosť. Doma v Číne do nás už od malička vstúpajú, aby sme sa naplno púšťali do každej práce a neodkladali na zajtra, čo môžeme urobiť už dnes. V porovnaní s čínskou rýchlosťou väčšina Slovákov žije pokojným tempom, môžu odložiť na zajtra, čo by azda mohlo byť ukončené už dnes. Na druhej strane, môžu zas dovŕšiť prácu na vyššej kvalitatívnej úrovni.

■ Čo sa vám na Slovensku páči najviac, a naopak, čo by mohlo byť lepšie?

- Slovensko je veľmi, veľmi pokojná krajina, s dobrou polohou, a tiež ľahko dostupná z hľadiska dopravy. Väčšina Slovákov sa správa civilizovaným a slušným spôsobom. Protirečení a nesvárov nie je preto veľa. Zlepšenie by mohlo nastať v tom, že by sa posilnila vo verejnom sektore a vo všetkých oblastiach znalosť angličtiny a cudzinec by si mohol ľahšie vybaviť svoje veci a zabezpečiť potreby.

■ Môžete nám prezradiť svoje plány do budúcnosti?

Čoskoro dovŕším tretí rok svojej práce na Slovensku. Po skončení letného semestra sa vrátim do Číny, kde sa mienim plne venovať svojej novej práci v oblasti vzdelávania. Dúfam, že sa mi podarí tráviť viac času so svojou rodinou. ■

Erika Juríková, Trnavská univerzita, Katedra klasických jazykov

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXII.

Samuel Timon – zakladateľ modernej uhorskej historiografie

O niekoľko dní, 7. apríla, uplynie 281 rokov od úmrtia významného slovenského historika a pedagóga Samuela Timona. Jezuita, ktorého štúdium, pedagogická i publikačná činnosť je úzko spätá s Trnavou, sa stal známym ako zberateľ prameňov k uhorským dejinám a zaujal aj svojimi názormi o autochtónnosti Slovákov na našom území. Ako prvý označil Cyrila a Metoda za vierozvestcov a obhajoval staroblosť a samostatnosť slovenského národa.

Samuel Timon (1675 – 1736) pochádzal zo šľachtickej rodiny z Trenčianskej Turnej a po gymnaziálnych štúdiách sa rozhodol vstúpiť do Spoločnosti Ježišovej. Už ako osemnásťročný mladík začal prejavovať záujem o históriu a zhromažďovať zbierku prameňov k uhorským dejinám. Počas štúdia vo Viedni neušiel jeho zápal pre dejiny pozornosti vtedajšieho rektora Pázmana Gabriela Hevenešiho (1656 – 1715), ktorý ho začlenil do svojho kruhu kritických rádových historikov. Z Viedne odišiel na jeden rok do Skalice, aby tam pôsobil ako učiteľ, následne tri roky študoval na Trnavskej univerzite filozofiu a v nasledujúcich rokoch vyučoval v Trnave a v Prešove. Po absolvovaní trnavskej teologickej fakulty tu zostal pôsobiť ako dekan fakulty jazykov. Okrem jazykov vrátane hebrejštiny vyučoval filozofiu, etiku, morálku, ba dokonca aj fyziku. Po odchode z Trnavskej univerzity pôsobil vo funkcii rektora v Kluži a v Košiciach, kde strávil posledné roky života ako predstavený jezuitského domu. Timonov vedecký záujem sa sústreďoval okrem histórie na geografiu, topografiu, lingvistiku a biografii. Je autorom prvého syntetizujúceho diela o uhorských dejinách, ale vydal aj prácu o topografii slávnejších uhorských miest a mestečiek (1702), v ktorej popísal 51 miest, z toho 23 na území dnešného Slovenska.

Väčšina jeho publikovaných prác bola určená ako učebnice pre študentov. V mnohých dielach sa výrazne prejavilo jeho slovenské povedomie, napr. aj vo forme preferovania slovenských pomenovaní vodných tokov v práci Popis rieky Tisy a sčasti aj Váhu (1736). Medzi najvýznamnejšie položky v jeho bibliografii patria historiografické diela *Obraz starého Uhorska* (1733) a *Obraz nového Uhorska* (1734), v ktorých spracoval dejiny pred príchodom Maďarov a po ňom. V rukopise zanechal viacero historických prác, na ktoré nadviazali ďalší historici.

Timon, ktorý je predstaviteľom kritickej uhorskej historiografie, v historicko-oslavnom biografickom diele *Panónske purpury*, ktoré vyšlo v trnavskej akademickej tlačiarni v roku 1715, v chronologickom poradí uverejnil životopisy dvadsaťjeden uhorských kardinálov. Pri každom z nich udáva základné životopisné údaje, kariérne postupy v cirkevnej hierarchii a hodnotí ich politickú činnosť. Pri písaní diela vychádzal z prác stredovekých i novovekých autorov, a v súlade s kritickou historickou metódou aj z dostupných archívnych materiálov a zachovanej korešpondencie. Ako prvého Timon uvádza životopis Jána zo Strumy, najviac priestoru venoval zakladateľovi Trnavskej univerzity Petrovi Pázmaňovi a svoj prehľad

zakončil životopisom Leopolda Koloniča. Dielo svojou štruktúrou a obsiahnutými informáciami zároveň spĺňalo didaktický účel. O obľúbenosti práce svedčí aj to, že vyšlo druhýkrát o tridsať rokov neskôr v Košiciach, anonymnými autormi doplnené o životopisy ďalších štyroch kardinálov. Jedným z kardinálov zaradených do Timonovho výberu je aj František Forgáč (* 1566)

pochádzajúci z protestantskej grófskej rodiny v Gýmeši (dnes Jelenc). Po pobyte na poľskom kráľovskom dvore konvertoval na katolícku vieru a študoval v Ríme. Keď sa vrátil do vlasti, postupne pôsobil vo vysokých cirkevných funkciách. Ako nitriansky biskup založil v Šali základinu pre jezuitov a zaobstaral im knižnicu. Vďaka jeho intenzívnej činnosti na poli rekatolizácie a kladnému vzťahu k Spoločnosti Ježišovej sa stal kandidátom na miesto ostrihomského arcibiskupa so sídlom v Trnave, ktorým sa r. 1607 sku-

točne stal. Jeho postavenie ešte v tom istom roku potvrdil pápež vymenovaním za kardinála. V roku 1611 zvolal do Trnavy provinčialny snem, ktorého závery zaviazali kňazov dôslednejšie dbať na mravný život kňazov a reformy vo vnútri cirkvi. V duchu rekato-lizačných snáh povolal v r. 1615 jezuitov do mesta a daroval im bývalý kláštor klarisiek. František Forgáč je pochovaný v trnavskej Bazilike sv. Mikuláša.

Samuel Timon venoval v medailóne kardinála Forgáča osobitnú pozornosť okolnostiam umiestnenia jezuitov do Trnavy. Jeho text je preto zaujímavým prameňom pre poznanie cirkevných pomerov začiatkom 17. storočia:

„Spoločnosť Ježišovu však nikdy nezanedbal. Po štyroch rokoch ako bol Rudolf odňatý svetu, vo všetkom si počínal u cisára Mateja tak, aby toto náboženstvo do predošlých sídel a majetkov bolo navrátené. Predsa prekážalo týmto snahám hlavne to, že ako nedávno vypukli Bočkajove vzbury, boli zákonom z roku 1608 ostražito chránené tak božské, ako aj ľudské práva nepriateľmi rozvracajúcimi náboženstvo, aby nemohli mať povolené kolégia otcov Spoločnosti žiadne sídla ani vlastníctvo majetkov. Aby takto veriaci zúfali, že budú zničené všetky cesty týmto umeniam, teda Jezuitom aj v ich návrat do Uhorska. Forgáč predsa medzi úskaliami mocnejší, skrze nepoškvrnenú lásku, ktorú preukazoval kresťanskému štátu, podmanil si aj srdce Mateja a dosiahol, aby otcov svojou kráľovskou a vláderskou mocou znovu usadil do predošlých majetkov. Jednako sa to nejavilo tak, že Šaľa bude prinavrátená otcom, pretože toto mesto bolo bezvýznamné, neopevnené hradbami ani ochranou múrov a tak vystavené nebezpečenstvám heretikov, ktorí neustále stroja nové úklady, a rovnako sa zdalo nekryté pred vpádmi Turkov, hlavne po obsadení Ostriho-

mu. Priam vzbudzovalo strach, aby Turci, zvyknutí tiahnuť hradmi v oddieloch, okrádať ľudí a lupiť koristiť, nevedli popredných a vznešených ľudí do nemilosrdného a príliš krutého otroctva. Preto sa pokladalo za vhodné sídlo pre kolégium a vzťahujúcich sa prívržencov mesto Trnava, ktoré ani nie je tak významné počtom obyvateľov či leskom budov, ako ústami a hlasom všetkých katolíkov označované za znamenitejšie než ostatné skrz oddanosť k náboženstvu a zbožnosti. Pokiaľ ide o samotných drahých občanov, najviac však kardinálovi Forgáčovi záležalo na tom, aby spoločenstvo otcov mohlo užívať toto mesto podľa obyčaje, ktorej bol vášnivo oddaný. Tiež aby toto pole, ktoré treba obdobať, prenechal obrábaniu a pracovitosti tých, ktorých videl tak šťastných pri práci aj pri úrode ovocia v celom kruhu kolégia s úplným pôžitkom duše. Preto nič iné neostávalo, len aby sa našiel nejaký vhodný priestor na zriadenie kolégia, v ktorom by ostala pevná a súdržná Spoločnosť, a aby nemohla byť trápená ani vírom nejakej vzbury, ani otriasaná neustálym útokom protivníkov. V meste bol kláštor s chrámom zasväteným Jánovi Krstiteľovi, ktorý kedysi vlastnili dominikáni. No potom, ako bola otrášená zbožnosť a ďalej rozmnožovaná háved' herézy, začal ubúdať počet rehoľníkov, že sotva bol jeden, či druhý, ktorý by mohol aj kláštor aj strechu udržať v dobrom stave a zároveň zastávať jeho obvyklý úrad. Potom ako boli mnohými zločinmi, s dovolením najvyššej rozhorčenej božskej vôle, vydané kráľovské mesto Buda a aj iné veľmi opevnené hrady pod jarmo Turkov, sväté panny významného budínskeho Zajačieho ostrova zo svojich sídel boli vysťahované do Kormenda, kde v akomsi kláštore mali útočisko. Všetci zakrátko vyhnaní strachom z nepriateľa a prinútení uchýliť sa do toho už

Ľudia a udalosti.....

■ **1. 4. 1877** – V Trnave sa narodil učiteľ, veliteľ Zemskej hasičskej jednoty a redaktor Hasičských listov BELO VOLDÁN, organizátor protipožiarnej ochrany v Trnave (140. výročie).

■ **2. 4. 1817** – V Trnave umrel cirkevný hodnostár a pedagóg FRANTIŠEK ŠTIPÍČ, profesor teológie a gréčtiny na Trnavskej univerzite a rektor seminára (200. výročie).

■ **2. 4. 1982** – V Trnave umrel novinár, publicista, učiteľ a prekladateľ VILIAM KOVÁR (35. výročie).

■ **2. 4. 1992** – V Trnave umrel herec a režisér EMIL ADAMÍK (25. výročie).

■ **3. 4. 1567** – V Trnave vypukol veľký požiar, pri ktorom zhorelo asi 150 domov, medzi nimi aj budova prvého jezuitského kolégia (450. výročie).

■ **3. 4. 1927** – V Trnave sa narodil hudobný skladateľ a muzikológ LADISLAV BURLAS, zakladateľ slovenskej hudobnej historiografie (90. narodeniny).

■ **3. 4. 1932** – V Gáni sa narodil novinár MILAN JURINA, dlhoročný šéfredaktor týždenníka Trnavský hlas (85. výročie).

■ **3. 4. 1947** – V Hlohovci sa narodil prvotligový futbalista, reprezentant, tréner a športový funkcionár LADISLAV KUNA, hráč Spartaka Trnava, s ktorým 5 x získal titul majstra Československa, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava (70. výročie).

■ **6. 4. 2012** – V Trnave umrel jazykovedec a vysokoškolský pedagóg JÁN ŠTIBRANÝ, rodák zo Smolenickej Novej

akoby opusteného kláštora dominikánskej rodiny, pretože aj ony samy patrili do tohto rádu (vyhlasovali za rehoľu pána Augustína pod ochranou otcov dominikánov). Ale po niekoľkých rokoch bola tak spálená budova kláštora aj s celým chrámom, že pannám neostalo už nič ani len na zrekonštruovanie. Ba dokonca akoby naštrbením jadra začal upadať aj náboženský poriadok. Preto Forgáč, keď videl zrúcaniny budovy stále väčšmi vystavené nepriazňam neba a samotné mníšky sa tu zdržiavať bez veľkého úžitku, deklamoval u cisára Mateja, aby po presťahovaní panien do nejakého iného kláštora, v ktorom by mohli podľa svojho poriadku žiť a učiť, daroval zvyšky opusteného kláštora, ako tvrdili, už len základy, Spoločnosti. To zaručil vládca, keďže bola nadchnutá aj vôľa najvyššieho pontífika Paula V., plným súhlasom milostivo naklonenej priazne voči otcom. Kardinál šťastný hlavne kvôli priaznivému priebehu udalostí, zaobstaral presídlenie panien do kláštora sv. Kláry v Bratislave. Vtedy prijal od cisára správu, aby čo najskôr odovzdal trnavský kláštor ľuďom Spoločnosti a rovnako, aby sa vyjadril v liste o výsledku. Len čo Forgáč prijal list, oznámil mestskej rade vôľu cisára Mateja a napomínal, aby prijala vhodne otcov a chránila ich záujmy, pokiaľ môže, použitím svojej moci. Obyvatelia sa veľmi ochotne ponúkli vykonať požiadavky aj rozkazy, na základe svojej náklonnosti voči katolíckemu stavu aj na základe viery a poslušnosti voči kráľovi. Keď sa to dopočul kardinál, povolal do Trnavy dvoch otcov, ktorí by sa podujali v plnom práve držby budúceho kolégia. Odhodlali sa to vykonávať páni Martin Káldy a František Szegy, z ktorých jeden Uhor a prvý menovaný z Trnavy. Dovtedy kardinál konal rozhodnutím a opatrením, aby sa Spoločnosť v najjasnejšom

komitáte zišla v chráme kvôli akejsi pohane kacírov, pokiaľ by to bolo možné. A tak sú z rádu predstavených zvolení traja, Ján Telegdy, varadínsky biskup, Pavol Almaši, váčsky biskup a Ladislav Majtény, sriemsky biskup. K nim bol pričlenený z počtu šľachticov Ladislav Pethe, bratislavský prefekt kráľovskej komory a majster kráľovských vrátnikov. Dvaja zo senátorského stavu, Andrej Kučera a Gašpar Partinger sa stretli s mestským notárom obce, Matejom Syllom. Zúčastnili sa aj mnohí zo šľachticov, ktorých sa nedá ani spočítať. Len čo vošli do kláštora (doposiaľ bol utajovaný dôvod), kardinál začal čítať hlbokým hlasom dekrét cisára, ktorým položil pevný základ kláštora a ten daroval Spoločnosti. Potom sám rečnil a objasnil dostatočne dobromyseľnosť cisára voči otcom aj horlivosť dobrodenia a rovnako, že si želá aj náklonnosť voči nim od senátu. Vzápätí dal ustanovený dar od cisára do rúk Petrovi Kaldiovi, už predtým zvolenému otcovi. Bolo veľa tých, ktorí sa tešili z priaznivého vývinu udalostí, ale sotva sa dá povedať a uveriť, ako veľmi sám Forgáč. Cítil toľko potešenia, radosti, že označil onen slávnostný deň z celého života, ktorý mu svitol zo všetkých obdivovaných dní, pre ústa, tvár, ozdobu celého tela aj spôsobu života. Ani o inom nepremýšľal, len aby čo najskôr opravil ruiny chrámu a múry poškodené ohňom a lejakmi a tiež, aby postavil otcum dom súci na užívanie. Svoj úmysel by bol aj dokončil, keby to tak bola vôľa neba. Krátko potom, ako ho začalo trápiť zlé zdravie, na radu lekárov odišiel do kúpeľov, raz umiernenosťou tela, čo bolo najvhodnejšie na začínajúci zápal, raz rozpálený horúčavami kúpeľov, s nepriazňou nebies upadol do prudkej horúčky. Odtiaľ bol prevezený do mesta Svätý Kríž, kde muž zasluhujúci si najviac chvály kvôli hájeniu katolíckeho náboženstva a za ver-

Ľudia a udalosti.....

Vsi a absolvent trnavského gymnázia, ktorý pôsobil aj na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave (5. výročie).

■ **7. 4. 1852** – V Trnave vyšlo prvé číslo Hurbanových Slovenských pohľadov po presídlení redakcie zo Skalice (165. výročie).

■ **8. 4. 1582** – V Galante sa narodil uhorský palatín, gróf MIKULÁŠ ESTERHÁZY, ktorý významne podporil založenie Trnavskej univerzity a dal postaviť univerzitný kostol v Trnave (435. výročie).

■ **9. 4. 1897** – V Bánovciach nad Bebravou sa narodil lekár ALOJZ PECHÁŇ, riaditeľ a hlavný lekár Krajinskej nemocnice v Trnave, kde aj umrel (120. výročie).

■ **11. 4. 1997** – Začalo sa vysielanie Mestskej televízie Trnava (20. výročie).

■ **13. 4. 2012** – V Galérii Jána Koniarka v Trnave sa uskutočnila slávnostná inaugurácia poštovej známky s reprodukciami diela Hlava sv. Jána Krstiteľa, ktorá vyšla pri príležitosti 60. výročia úmrtia zakladateľa moderného slovenského sochárstva JÁNA KONIARKA (5. výročie).

■ **16. 4. 2007** – V novej budove Gymnázia Jána Hollého na sídlisku Na Hlinách v Trnave slávnostne odhalili bronzovú bustu básnika JÁNA HOLLÉHO (10. výročie).

■ **18. 4. 2007** – V Bratislave umrel futbalista MICHAL BENEDIKOVIČ, rodák z Trnavy, hráč ŠK Rapid Trnava a Slovana Bratislava, s ktorým vybojoval dva tituly majstra republiky (10. výročie).

■ **4. 1937** – V Trnave sa narodil biochemik, univerzitný

nosť voči kráľom bol hnaný silou choroby ku koncu. Muž, ktorý žil veľmi zbožne, posledný deň dožil 16. októbra. Po svojom odchode zanechal u všetkých veľký žiaľ a najväčšiu túžbu po ňom. Predsa istí nepriatelia sa domnievali, že jeho náhla smrť bola v dôsledku odstránenia mníšok. Tí, keby si boli prečítali list Pavla V. odovzdaný Františkovi ohľadom tejto záležitosti, museli by sa hnevať radšej na nich.“ ■

(spoluautorkami prekladu sú M. Majerčíková-Kajanová a N. Sipekiová)

Literatúra:

TIMON, Samuel: *Purpura Pannonica sive vitae et res gestae S. R. E. cardinalium, qui aut dittonibus sacrae coronae Hungaricae nati, aut regibus sanguine conjuncti, aut episcopatibus Hungaricis*

potiti fuerunt. Tyrnaviae 1715.

KAJANOVÁ, Michaela – JURÍKOVÁ, Erika – SIPEKIOVÁ, Nicol: Portrét Františka Forgáča v diele historika Samuela Timona. In: *Sambucus. Práce z klasickej filológie, latinskej medievalistiky a neolatinistiky*. Trnava – Kraków 2013, s. 131 – 156.

MARSINA, Richard: *Slovenský historik Samuel Timon (1675 – 1736)*. Trenčianska Turná 1995.

Súťažná otázka:

Životopisy koľkých kardinálov uverejnil Samuel Timon vo svojom diele Panónske purpury?

Správne odpovede zasielajte do 20. apríla 2017 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

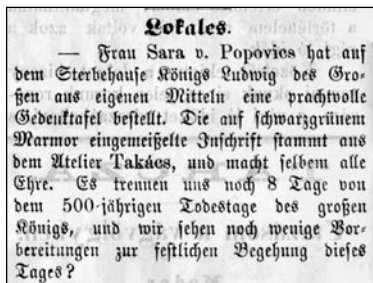
Ad: Pamätná tabuľa z roku 1882 na Hviezdoslavovej ulici

Rovnomenný článok Martina Neumanna vyšiel v tohtoročnom marcovom vydaní nášho časopisu, str. 18, 19.

Miestne noviny nám niekedy poskytnú zaujímavú autentickú informáciu k udalostiam, ktoré sa odohrali v dobe, ktorá už dnes nemá žijúcich pamätníkov. Trnavský týždenník uverejnil 3. septembra 1882 krátku (kritickú) správičku v rubrike Lokales, z pera jeho redaktora Jána Henrika Thináglu:

„Pani Sára Popovics nechala na vlastné trovy zhotoviť na úmrt-nom dome kráľa Ľudovíta Veľkého pamätnú tabuľu. Nápis vytesaný na čiernozelenom mramore pochádza z Ateliéru Takács a robí mu všetku česť. Od päťstého výročia smrti veľkého kráľa nás delí už iba 8 dni a my vidíme zatiaľ len málo priprav na oslavu tohto dňa...“

Karl Takács bol v Trnave majiteľom kamenárskej firmy a pohreb-ného ústavu, istý čas (1888 – 1895) prevádzkoval pod svojím

menom aj fotoateliér, ktorý neskôr prenajímaj iným fotografom. Správička možno trochu vysvetľuje dôvod, prečo sa na pamätnej tabuli venovanej pamiatke veľkého kráľa objavilo aj meno trnavskej meštianky Sára Popovičovej, majiteľky domu. ■

Zdroj:

Nagyszombati Hetilap/Tyrnauer Wochenblatt, ročník XIV, číslo 36, s.2. Vydavateľ Žigmund Winter v Trnave. Zbierkový fond ZsM inv. Č. H 19 - 13633

Preklad: Jana Kaufmann

Ľudia a udalosti .....

profesor a odborný publicista RICHARD KVETŇANSKÝ, absolvent trnavského gymnázia a dlhoročný člen Klubu priateľov Trnavy, ktorému pred mesiacom udelili čestné občianstvo mesta Trnavy in memoriam (80. výročie).

■ 22. 4. 1977 – V Trnave umrel hudobný skladateľ, pedagóg a psychotronik JÁN LEHOTAY, profesor gymnázia, Učiteľského ústavu a neskôr PdFUK v Trnave (40. výročie).

■ 25. 4. 1937 – V Hornej Krupej sa narodila učiteľka a výtvarná pedagogička MÁRIA NÁVOJOVÁ, ktorá pôsobila v Trnave, kde aj umrela a kde jej r. 2006 udelili Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava (80. výročie).

■ 26. 4. 2012 – Na priečelí divadla v Trnave slávnostne odhalili pamätnú tabuľu JÁNOVI PALÁRIKOVI, ktorého meno divadlo nesie (5. výročie).

■ 27. 4. 1822 – V Rakovej sa narodil dramatik, spisovateľ, novinár, kňaz a politik JÁN PALÁRIK, ktorý študoval na seminári v Trnave, kde jeho meno nesie divadlo (195. výročie).

■ 29. 4. 1932 – V Trnave sa narodil lekár, biochemik, vysokoškolský profesor a odborný publicista IVAN PECHÁŇ, absolvent trnavského gymnázia, ktorý v r. 1996 – 2001 prednášal na Trnavskej univerzite (85. výročie).

30. 4. 1952 – V Trnave vznikla Okresná ľudová knižnica, ktorej sídlom sa stala budova bývalej Slovenskej hospodárskej banky (65. výročie).

P.R. ■

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

American beauty salon v Trnave

Úprave vlasov sa i v minulosti venovala osobitná pozornosť, účesy poliehali módnym zmenám podobne ako oblečenie či doplnky. Dámy si v 19. storočí nechávali rásť dlhé vlasy, ktoré spleťali do vrkočov ďalej upravených v rôznych typoch drdolov. V rámci remesiel poskytovali svoje služby holiči, ktorí strihali najmä mužské a detské vlasy a mužov holili. V dvadsiatych rokoch 20. storočia nastal radikálny obrat v dĺžke ženských vlasov. Do módy prišli krátke účesy upravené hladko alebo s vlnami tak, aby boli zakryté uši. V tridsiatych rokoch sa nosili vlasy predĺžené po plecía a nižšie, v móde boli vlny tvarované špeciálnymi kulmami a prístrojmi. Úprava ženských vlasov už vyžadovala služby dámskeho kaderníctva.

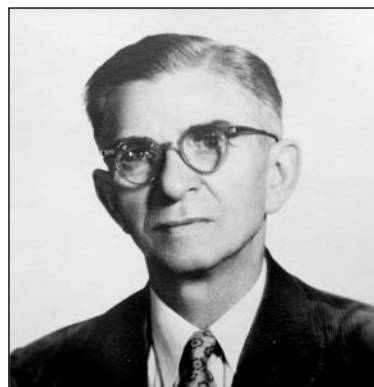
Podľa dobového adresára v roku 1920 pracovalo v Trnave trinásť holičstiev a tri kaderníčky v prevádzkach sústredených najmä okolo námestia.¹ V neskôr vydaných trnavských adresároch nerozlišovali holičstvá a kaderníctva, remeslo sa prispôbilo dopytu a v holičstvách sa poskytovali aj kadernícke služby. Niekde mali osobitnú miestnosť pre dámy a holič zamestnával aj kaderničku, alebo sa tejto práci venoval sám. No zostali prevádzky, ktoré poskytovali iba služby holičské. Existovali aj špeciálne židovské holičstvá, či samostatné oddelenia pre židovskú klientelu v bežných holičstvách. Počet prevádzok, ktoré sa v Trnave venovali holičským a kaderníckym službám, vzrástol do roku 1934 na tridsať. Holičstvá neboli sústredené iba v úzkom centre, ale vznikali aj na nových miestach tam, kde bol predpoklad dobrého zárobku, napríklad v mestských parných kúpeľoch, v susedstve cukrovaru, či v Coburgových závodoch. Na prelome dvadsiatych a tridsiatych rokov prišiel do Trnavy kaderník František Fromberger, ktorý si vybavil svoj podnik v novopostavenom Evanjelickom dome americkým zariadením a prístrojmi, s modernými nástrojmi a vlasovou kozmetikou. Jeho prevádzka bola vo svojej dobe na vysokej úrovni a službami sa vyrovnala kaderníck-

Pred svetovou vojnou bol starším tovarišom v kaderníctve v Kroměříži – druhý sprava, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

tvu v hocijakom väčšom meste. Rodák z Holíča František Fromberger (nar. 1895) sa vyučil za holiča – kaderníka. Pred svetovou vojnou získaval praktické zručnosti ako holičský tovariš na Morave v Kroměříži. Na vojne slúžil pri zdravotníkoch. V prvej svetovej vojne sa dostal do ruského zajatia v Kurgane (Turkestan, oblasť za Uralom), z ktorého sa vrátil v roku 1920 už do nového mladého štátu

Pred návratom z ruského zajatia v roku 1920, zdroj: rodinný archív P. Bachratého ▶

František Fromberger, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

Zajatec v Kurgane v roku 1918, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

¹ Na námestí bolo jedno holičstvo, na Masarykovej ulici tri, na Štefánikovej, Divadelnej a Hornopotočnej po dve a po jednej prevádzke na Zelenom rínku, Halenárskej a Emmerovej ulici.

Prvé holičstvo v Kanade – Kenogami, pred podnikom stojí zamestnanec, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

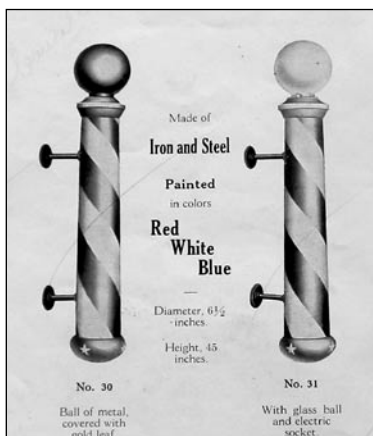
– Československej republiky. František Fromberger sa ako obyvateľ monarchie dohodovoril po slovensky, maďarsky a nemecky, v zajatí sa naučil po rusky a ako samouk sa učil po anglicky. Zároveň sa zaujímal o všetko nové vo svojom remesle, študoval novinky v kaderníctve a zaujímal sa aj o kozmetickú chémiu. Založil si rodinu a rozhodol sa pre odvážny krok – odísť za zárobkom za oceán.

V roku 1923 sa stala jeho pôsobiskom Kanada. Najskôr pracoval ako stavebný robotník, no po čase si zriadil holičstvo v Kenogami, malom vnútrozemskom mestečku pri jazere. Neskôr za ním prišli aj ďalší členovia rodiny – brat Vincent a manželka Emília, pôvodom z Moravského sv. Jána, s dcérkou Máriou. Rodina sa usadila a v Kanade sa rozrástla o ďalšie deti – syna Ľudovíta a dcéru Annu. Presťahovali sa do Arvidy, mesta v Québecu v blízkosti jazera St. Jean, kde sa okolo roku 1925 stala elektráreň. V roku 1926 malo mesto asi dvestopäťdesiat domov a veľmi rýchlo sa rozrástalo. Veľa

Zariadenie kanadského holičstva a kaderníctva, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

Druhé holičstvo v kanadskej Arvide, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

Elektrická výveska na kaderníctvo bola v Arvide aj v Trnave.

prísťahovalcov získalo prácu v nových priemyselných podnikoch. Frombergerovmu holičstvu v Arvide sa dobre darilo a majiteľ si

Manželka Emília a dcéra Mária po príchode do Kanady, 1925, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

American Beauty salon na Evanjelickom dome v Trnave, 1929, zdroj: zbierka ZsM

Pred kaderníctvom v Trnave, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

Zariadenie kaderníctva v Trnave, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

Portrét dievčaťa s vlnitými vlasmi okolo roku 1944 – 45, zdroj: autorka

možol kúpiť moderné zariadenie. Postupne začal uvažovať o návrate domov, ale už nechcel ísť do provinčného Holíča. V roku 1928 sa celá rodina presťahovala naspäť do vlasti, do väčšieho mesta na Slovensku – Trnavy, kde bola možnosť prilákať náročnejšiu a modernejšiu klientelu.

Koncom roka 1928 sa sťahovali prevádzky do novo postaveného polyfunkčného Evanjelického domu. Na rohu bol najskôr obchod Rolný a Továrny odevov Brno a vedľa prevádzka J. Kovačiča. V roku 1929 si medzi obchodom s klobúkmi a Kovačičom prenajal priestor František Fromberger. Z Ameriky si dal poslať zariadenie

Katalógové kreslo pre kaderníctva, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

Jeden z dobových prístrojov na trvalú onduláciu, zdroj: <http://www.independent.co.uk/life-style/fashion/features/rhodri-marsdens-interesting-objects-the-nessler-permanent-wave-machine-a6674081.html>

Permanent Wave Machine, Londýn 1928

so siedmimi kreslami a v januári 1929 tam otvoril holičstvo a kaderníctvo pod názvom American beauty salon. Malo pánsku aj dámsku prevádzku, v ktorých pracovalo šesť zamestnancov. Americké kaderníctvo ponúkalo okrem bežných holičských a kaderníckych služieb aj módnú úpravu ženských účesov – trvalú onduláciu. Zaujímavosťou bolo, že všetky elektrické prístroje – sušiče aj kulmy a iné nástroje na účesy musel dať majiteľ prerobiť a prispôbiť elektrické-

mu vedeniu v Európe, ktorá sa od americkej líšila.

Trvalá ondulácia bola dosť náročná technika úpravy vlasov pomocou špeciálneho prístroja, pod ktorým ženy vyzerali ako zo sci-fi filmu. Kaderníctvo Fromberger používalo prístroj firmy NESTLE LEMUR COMPANY. Zo spomienok deväťdesiatštyriročnej pamätníčky poznáme aj postup práce. Na prameň vlasov sa navliekla podložka z tenkého, v strede prerezaného filcu. Tá zabraňovala vyhrievanej klipse dotyku s pokožkou. Podobne sa navliekla na prameň vlasov korková podložka, ktorá chránila hlavu pred teplom a tvorila lôžko pre natáčku. Každý prameň sa natočil na plechovú natáčku, obalil sa handričkou namočenou v čírnidle (slabý roztok boraxu alebo amónia) a zavinul sa dvojmo malým obdĺžnikom papiera. Zvrchu to celé držala pružná plechová klipsa. Na takto pripravené natáčky sa nasadili elektricky vyhrievané klipsy napojené jednotlivo káblom na rozvádzač. Natáčky museli byť uložené tak, aby sa klipsy nedotýkali pokožky a nepálili hlavu. Občas však teplo a para začali pokožku prehrievať. Vtedy dostali dámy do ruky sušič so studeným vzduchom, ktorým sa ochladzovali.

Z pobytu ruských vojakov v Trnave na konci vojny sa tradovali v kaderníckej rodine aj veselé príhody v súvislosti s trvalou onduláciou. Ruské dámy hlasne reklamovali pálenie hlavy slovíčkom „pičót“ (v preklade páli, pečie), čo, samozrejme, vyvolalo v pánskom oddelení vždy vlnu veselosti. Raz prišiel ruský vojak za pánom Frombergerom s otázkou, či by mohol urobiť jeho Marusii trvalú. Kaderník odpovedal súhlasne. Aký však bol jeho údiv, keď zistil, že Marusia je vojakova kobyľa, ktorej chcel trvalou ozdobiť hrivu! Z dohody, pochopiteľne, zišlo...

Salón, Trnavčanmi nazývaný aj „u Amerikána“, fungoval až do znárodnenia. Pán Fromberger, spočiatku ovplyvnený marxistickými myšlienkami z Ruska, sa po návrate z Ameriky do Trnavy stal

členom komunistickej strany. Politický vývoj po druhej svetovej vojne a znárodňovanie súkromného majetku z neho napokon urobili zamestnanca komunálu. Po roku 1950 sa musel pozerieť, ako sa postupne likviduje zariadenie jeho amerického kaderníctva. Marxistickú literatúru s podpisom František Fromberger daroval mestskej knižnici a stranícku knižku vrátil so slovami: „Tak takto som si to ja ne-

Fotografia neznámej herečky s typickým účesom tridsiatych rokov 20. storočia, zdroj: zbierka ZsM

<p>Do Trnavy a okolia!</p> <p>P. T. obecenstvu oznamujem zdvorile, že som dnešným dňom otvoril dlho čakajú</p> <p>orig. americkú dámsku a pánskú kadernícku sieň</p> <p>ktorá je jediná tohoto druhu v Českoslov. republike ako v zariadení tak aj v hygiene. Dámam stojí k dispozícii kaderník zlatou medailou diplomovaný ako aj stroj na trvalú onduláciu, prvý na svete, NESTLE - L E M U R.</p> <p>Ceny obvyklé.</p> <p>V Trnave, dňa 10. jan. 1929.</p> <p>V plnej úcte</p> <p>F. V. FROMBERGER, TRNAVA, Masarykova ulica číslo 39</p>	<p>Für Trnava u Umgebung!</p> <p>Ich gebe dem P. T. Publikum höflichst bekannt, dass ich am heutigen Tage den schon lange ersehnten,</p> <p>orig. amerik. Damen- und Herren-Friseur- Salon</p> <p>eröffnet habe. Sowohl in Bezug auf Einrichtung, als auch hygienisch ist es der einzige Salon dieser Art in der ganzen Republik. Den geehrten Damen steht eine mit der goldenen Medaille ausgezeichnete Friseur, sowie eine Onduliermaschine NESTLE-LE MUR, die beste der Welt, zur Disposition. — — —</p> <p>Preisegewöhnlich.</p> <p>Trnava, am 10. Januar 1929.</p> <p>Hochachtungsvoll</p> <p>F. V. FROMBERGER, TRNAVA, Masarykova 39.</p>
--	---

Reklama na kaderníctvo Františka Frombergera z roku 1929, zdroj: rodinný archív P. Bachratého

František Fromberger v prvomájovom sprievode (prvý zľava), päťdesiate roky 20. storočia

predstavoval!“ Očividne nebol sám. Jeho dve deti narodené v Kanade využili po roku 1948 svoje kanadské občianstvo a odišli do zámoria. František Fromberger zomrel v ro-

ku 1959 a odpočíva na trnavskom cintoríne. ■

Informácie a obrazový materiál k príbehu Františka Frombergera poskytol jeho vnuk Peter Bachratý z Nových Zámkov.

Miroslava K. Valová, foto: Ctibor Bachratý

Nová hra divadla Disk páchne človečinou.....

Najnovšia inscenácia Continuo vznikala v Disku metódou kolektívnej tvorby od 5. apríla 2016. A nakoniec ju divadlo poňalo aj ako poctu nedávno zosnulému dlhoročnému hercovi a aktívnemu manažérovi Milanovi Brežákovi.

Continuo (Hommage à Milan Brežák) spolu s hercami vytvoril a našťudoval dvorný režisér Disku Blaho Uhlár. V bezmenných rolách, najčastejšie v dialogických scénkach sa divákovi predstavili: Monika Babicová, Jozef Belica, Milan Brežák, Daniel Duban, Silvia Ištoková, Zuzana Jančová, Braňo Mosný, Veronika Ostatníková, Ján Rampák, Alžbeta Sersenová a Peter Tilajčík. Išlo o 71. premiéru v 62. divadelnej sezóne tohto „amatérskeho súboru profesionálnej úrovne“.

Milan Brežák sa napriek zdravotným ťažkostiam zúčastňoval na skúškach, na ktorých hra vznikala, a vďaka modernej technike v hre aj „aktívne účinkuje“, ale premiéry (25. februára a 25. marca 2017) v Divadelnom štúdiu DISK v Trnave sa už museli konať bez neho... Herci si ho však (vo výtvarnej spolupráci Miriam Struhárovej) v inscenácii pripomenuli aj kostýmami – typickými kockovanými košelami a okuliarmi „pilotkami“, podobnými rámami okuliarov, ako nosil ich dlhoročný spolupracovník. Veď Milan Brežák pôsobil v Disku od konca roku 1964, teda viac ako 52 rokov. Nebol len hercom, ale aj manažérom divadla, organizátorom aj pomocníkom... V roku 2014 získal na Scénickej žatve, festivale neprofesionálnych divadiel v Martine, Cenu Jozefa Kroneraza celoživotné dielo pre najlepšieho ochotníka.

Okrem videozáznamu z jednej zo skúšok, ktorý pôsobí bolestne symbolicky – keď Milan Brežák hovorí napríklad: „Žiť ma teší...“, – Je to horšie, ale rád dýcham.“ „Dýchanie je maličkosť? Skúšal

si prestať?“ „Život je pekný, nevšimol si si?“ – je inscenácia Continuo „otvorená“ a „zatvorená“ videami zobrazujúcimi jeho príchod a odchod z podzemného štúdia divadla Disk (použitými z inscenácie Status premiérovanej v roku 2011).

Divadelné polohy monologických či dialogických výstupov sa pohybujú od epických (skôr civilistických) až po surreálne. Zvláštnosťou je práca s cudzími jazykmi (nemčinou, maďarčinou, poľštinou, francúzštinou), čo však neuberá inscenácii na zrozumiteľnosti, keďže človečina je nadnárodný fenomén. Spoločným prvkom je odhalenie vnútra človeka cez slová plynúce „z aktérov“ často v hraničných či vyhrôcujúcich sa komunikačných situáciách (v rodinných, susedských, priateľských, ale aj náhodných vzťahoch, akými „oplyva“ čakáreň u lekára). „Continuálne“ sledujú „ľudskosť“ bez príkras a takisto ju prenášajú na dosky, ktoré znamenajú svet. Hovoria o nás samých, akými sa často nechceme vidieť. Ako o veľmi smiešnych úbožiačoch (ne)pripravených na spolu-

žitie s inými, rovnako obrastenými cibulovými šupami, ktoré zo seba lúpeme len veľmi neradi, aby nemuseli prísť slzy...

Ak je život skutočne komédia pre tých, čo myslia, a tragédia pre tých, čo cítia, najnovšia hra Disku Continuo dostane diváka do týchto polôh „skratkou“. Lepšie je však odložiť city stranou, rozum nastaviť na silnejšie obrátky a uvoľniť bránice. Nie je dôvod plakať, človečina smrdí aj „vôľou k zábave“. Tu však nepôjde o „ubavenie k smrti“ (Neil Postman), lebo divadlo je odnepamäti hlavne zrkadlom – nás samých, nášho konania, našich afektov, našich hereckých výstupov v každodennom živote... a smiech v hľadisku je aj výrazom vnútornej slobody. A že je tam priveľa nadávok? A vy ste dnes ešte nezahrešili?

Ako hlási hlavný slogan divadla, aj Continuo v DISK-u prekoná naše predstavy (nielen o divadle, hlavne o nás samých, a práve preto sa naozaj oplatí vidieť). ■ Projekt finančne podporili: Mesto Trnava, Trnavský samosprávny kraj a Nadácia ZSE.

Martin Jurčo, foto: autor

Súpis prác historika Hadriána Radvániho má dvetisíc položiek

Nekonečné množstvo tém od najstarších dejín Trnavy, cez spolky, knižnú kultúru až po zmapovanie jednotlivých osobností súvisiacich nielen s Trnavou, ale aj širším regiónom. To je veľmi jednoduchá, aj keď neúplná charakteristika diela Hadriána Radvániho (1918 – 2014). Aj keď nebol profesionálnym historikom, jeho zanosť, záujem a hlavne usilovnosť v hľadaní a spracúvaní prameňov boli priam obdivuhodné a priniesli pozoruhodné výsledky. Väčšina z jeho prác zostala uverejnená len časopisecky alebo formou rukopisných textov. Dnes má bibliografia Hadriána Radvániho vo forme súpisov všetkých jeho článkov aj svoju knižnú podobu. Obsahuje zhruba dvetisíc položiek a zahŕňa obdobie od roku 1934 až do jeho smrti.

Ako je Trnavčanom dobre známe, Hadrián Radváni pracoval v rôznych profesiách, no tie zväčša necharakterizovali jeho skutočné aktivity na poli historického výskumu. Počas obdobia socializmu nepatril medzi režimom podporovaných autorov, a tak neraz vychádzali jeho diela pod pseudonymami, skratkami a dokonca aj anonymne. Mnohé z nich vychádzali ako samizdaty a sú uložené v rôznych archívoch a knižniciach. Jeho priatelia a obdivovatelia jeho diela Branislav Matoušek a Bohumil Chmelík pripravili súpis jeho prác v ucelenej podobe. Vytvoriť však sumár všetkých textových príspevkov Hadriána Radvániho nebolo jednoduché, napriek tomu, že napísal vyše 1 850 menších či väčších prác a 49 samostatných knižných publikácií. „Pred rokmi som prišiel za Hadriánom, aby som sa

informoval, či vie o literárnych prameňoch, ktoré sa viažu na výskyt živočíchov v minulosti, pokiaľ ide o trnavský región. Bol neobyčajne ochotný. Ponúkol sa, že v rámci svojich možností vyhledá všetky podklady. Nemal problém, aby som mohol študovať v jeho dokumentácii, čo nie je u iných samozrejmosťou. Tak začala vznikať bibliografia ešte za Hadriánovho života,“ hovorí Branislav Matoušek (na fotografii vľavo), ktorý publikáciu zostavil. Nebolo to však celkom jednoduché. „Hadrián mal poznámky o svojich časopiseckých článkoch, no najčastejšie len nadpis, názov periodika a stranu. Bolo treba všetky tieto pramene preveriť, dohľadať a doplniť k nim ďalšie bibliografické údaje. Bez jeho pomoci a inštrukcií by sa mi to nepodarilo. Zastávam názor, že bibliografia má byť kompletná, aj keď obsahuje marginálne texty vzhľadom na zameranie autora. A tak okrem historických článkov tam nájdete najmä z prvých období aj tie, kde napríklad Hadrián píše o filmoch,“ hovorí Branislav Matoušek, ktorý predpokladá, že sa ešte nájdú nejaké zabúdené

Hadriánove články. Niektoré obdobia totiž už v danom čase nemal vôbec spracované, napríklad texty z prvej Československej republiky a vojnového slovenského štátu (podľa jeho slov mu ich zobrali príslušníci Štátnej bezpečnosti). „Keďže väčšina textov sa venovala cirkevných dejinám, či histórii sakrálnych pamiatok, najväčším zdrojom informácií pri hľadaní zdrojov mi bola knižnica Spolku sv. Vojtecha,“ dodáva. Aj keď rukopisná podoba bibliografie bola hotová, jej vydanie do knižnej podoby nebolo celkom jednoduché. V tejto fáze prebral iniciatívu Bohumil Chmelík. „Nemali sme pohotového vydavateľa, ktorý by prevzal text a vydal hotovú knihu. Tak som oslovil ľudí, pre ktorých by to mohlo byť zaujímavé, napríklad v Amerike alebo aj na Slovensku. Pozitívne zareagovali aj Klub priateľov Trnavy či Trnavská univerzita,“ hovorí Bohumil Chmelík a pripomína, že ho prekvapil rozsah Hadriánovho záberu, ktorý by vyšiel aj na dva životy. Na prezentácii bibliografie v Knižnici Trnavskej univerzity potvrdil tieto slová aj historik

Vladimír Rábik, prorektor Trnavskej univerzity pre vedeckú a umeleckú činnosť. „Jeho pohľad na dejiny bol vizionársky. Dôsledne sa snažil držať výskumu historických prameňov, vedel porovnávať rozličné zdroje. Z toho mu vyšli poznatky, ktoré nás udivujú aj po rokoch. Aj súčasná archeológia mnohé z nich po-

tvrdzuje. Napríklad predpoklad existencie kruhovej rotundovej stavby pri Dóme sv. Mikuláša. To je téma, ktorej sa historici držia od 60. rokov. Mnohé archeologické indície potvrdzujú, že takéto niečo tam mohlo existovať. Zaujímavé je, že bol v Trnave jedným z prvých historikov, ktorý predpokladal konti-

nuálne veľkomoravské osídlenie. Nevedel si inak vysvetliť rozvoj Trnavy, ktorá sa v dejinách objavuje veľmi skoro a hrá dôležitú úlohu nielen v regióne. Archeológia mu v posledných rokoch dáva za pravdu. Jeho dielo je do dnešných dní stále aktuálne a mnohé jeho témy sú pre nás dodnes výzvou.“ ■

(mkv), foto: Dáša Barteková

Trnava hostí Bienále plastiky malého formátu

Synagóga – Centrum súčasného umenia na Halenárskej ulici privíta 5. ročník zaujímavého podujatia Bienále plastiky malého formátu Pezinok 2017 (Trnava – Bratislava – Pezinok – Wrocław). Vernisáž sa uskutoční vo štvrtok 6. apríla 2017 o 18.00 h a kurátorom podujatia je umenovedec Roman Popelár.

Podujatie začalo písať svoju históriu pred desiatimi rokmi pod názvom Bienále plastiky malého formátu Pezinok. Pri jeho ideom zrode v rokoch 2005 – 6 stáli akademický sochár Jozef Jankovič, historička umenia Ľuba Belohradská a Viera Moravčíková, koordinátorka projektu. Samotnou inšpiráciou vzniku podujatia bolo Bienále plastiky malého formátu v Murskej Sobotě. Malé slovinské mesto na východe krajiny bez umeleckej tradície dokázalo na pôde regionálnej galérie v priebehu rokov vybudovať projekt, ktorý výrazne presahoval rámec celej krajiny. Naposledy sa však toto bienále uskutočnilo v roku 2010.

Slovenské bienále má od úvodného ročníka viaceré ciele. V prvom rade išlo o realizáciu požiadavky profesora Jankoviča vytvoriť po rokoch stagnácie pôdu pre pravidelnú prezentáciu tvorby plastiky malého formátu. Realizovať tak dialóg tvorcov – medzigeneračný i medzinárodný, aby potenciálne talenty po odchode z akadémie nezostali v izolácii svojich ateliérov. K tomu prináležal aj dialóg publicistov a teoretikov umenia o smerovaní plastiky malého formátu na súčasnej umeleckej scéne. Po desiatich rokoch je toto bienále jediným pravidelným podujatím na Slovensku s týmto cieľom. Dôležitý je aj program Deti na výstave – jeho obsahom je výchova ku vnímaniu

Aino Nebel, *Nest (Hniezdo)*, 2015

umenia, odborne ho garantuje Michaela Syrová a v predchádzajúcich ročníkoch sa na ňom zúčastnilo vyše 2 000 detí.

V roku 2007 sa uskutočnil v Pezinku prvý ročník pod garanciou Jozefa Jankoviča a kuratelou Ľuby Belohradskej s názvom Fakty/Artefakty. Zúčastnilo sa na ňom 42 autorov a mapoval porevolučné roky – cieľom bolo podchytiť sochárov, ktorí zostali na Slovensku aktívni v médiu voľnej sochy malého formátu. Bol to akýsi rekapitulačný ročník, ktorý poukázal aj na potenciálne silnú nastupujúcu generáciu. Bienále však odhalilo mnohé slabiny, s ktorými sa naša spoločnosť často stretáva aj v súčasnosti: priestorovú, finančnú a logistickú podvyživenosť, ktorá neumožňuje usporiadať veľkorysú výstavu nad rámec miestnych pomerov.

Začiatkom roka 2011 prebral odbornú garanciu projektu Roman Popelár, hlavný kurátor Galérie Jána Koniarka. Podarilo sa mu zostaviť komornú kolekciu diel dvanástich autorov v krásnom pezinskom negalerijnom výstavnom priestore. Zúčastnili sa na nej aktívni slovenskí sochári s novou tvorbou (nie staršou ako dva roky), čo je čiastočne programovou náplňou bienále: predstaviť nové diela alebo nových autorov. Príjemným zistením bolo, že na voľný komorný objekt sa upriamujú aj maliari: v tom čase napr. Igor Ondruš, neskôr Erik Šille, Marcel Mališ či Filip Sabol, rovnako multimedialisti (Juraj Dudáš) či grafici (Robert Markar). Všetci sa bienále v minulých rokoch zúčastnili. Bienále plastiky malého formátu Pezinok od roku 2011 charakte-

rizovali aj podnázvy: v roku 2011 Paralely/Posuny – Klasika a experiment (po prvýkrát bola výstava reinstalovaná v novootvorenej bratislavskej galérii STATUA), v roku 2013 Konfrontácie (SK, CZ, PL, H), pretože v tom roku sa na výstave zúčastnilo už 21 autorov, pričom tretina bola zo susedných krajín V4. Zmienka o výstave bola zverejnená aj na renomovanom portáli sculpture network. V roku 2015 mala výstava názov (Medzi)-generačné paradoxy a zúčastnilo sa na nej 23 výtvarníkov. V tom roku sa stala oficiálnou súčasťou medzinárodného podujatia Socha a Objekt v Bratislave, a tak je to aj v aktuálnom ročníku.

Piaty ročník sa v podnázve pýta Ako ďalej. Bienále si neustále hľadá svoju tvár a výraz. Záujem oň prejavili aj sochári žijúci v európskych kultúrnych centrách ako Berlín či Kolín nad Rýnom. Rovnako je to – na základe spojenia v minulých ročníkoch – aj v poľskej Wroclawi. Do Trnavy sa po roku vracia Tets Ohnari, japonský sochár žijúci v Prahe, ktorého

projekt otvoril zrekonštruovanú trnavskú synagógu. Ako hovorí kurátor podujatia Roman Popelár: „Svet a pomery v ňom sa rýchlo menia, z mnohých iných projektov vieme, že záujem výtvarníkov, aj renomovaných, z rôznych krajín o stredoeurópsky región vzrastá. Prídu, pokiaľ im dokážeme ponúknuť štandardné podmienky, ktoré sa u nás stále považujú za vysoký nadštandard. Rovnako vieme, že tradíciu nestačí budovať, treba ju neustále inovovať.

Éra „salónov“ u nás z nostalgie prežíva aj po 27 rokoch, preto jednou z výziev do budúcnosti je: tematické bienále. V ére stagnujúcej domácej sochárskej scény však hrozí, že počet domácich účastníkov sa výrazne zníži na úkor zahraničných... Výstava, ktorej celoročná púť sa začne 6. apríla v trnavskej Synagóge – Centre súčasného umenia, ukáže, či sme schopní v budúcnosti prekročiť slovenské limity, na ktorých doposiaľ stojíme.“

Výstava potrvá do stredy 10. mája

2017. Tohto ročníka za zúčastnia autori: Marek Dobeš, Mateusz Dworski (PL), Andrej Haršány, Roman Hrčka, Katarína Kissoczy, Patrik Kovačovský, Bohuš Kubinský, Alžbeta Lišková, Helena Lukášová (CZ), Robert Makar, Eva Masaryková, Marcin Michalak (PL), Robert Mlčúch, Aino Nebel (D), Tomasz Niedziółka (PL), Tets Ohnari (JP/CZ), Štefan Oslej, Miroslav Pallo, Till Pansow (D), Ludmila Pehlová (CZ/SK), Ivan Patúc, Karin Patúcová Lunterová, Martin Ščepka, Jozef Suchoža, Robert Szittay, Michal Šuda, Rasťo Trizma. ■

Aktuálne je zároveň otvorená do 4. mája 2017 v Kopplovej vile na Zelenom kríčku 3 výstava rakúskeho maliara Seppa Laubnera (1949) s názvom Zrkadlenie/Spiegelung, ktorá zachytáva prierez jeho maliarskej tvorby. Jej kurátorom je Róbert Němeček. V oboch priestoroch Galérie Jána Koniarka sa zároveň konajú tvorivé dielne ART Laboratórium. Viac informácií na www.gjk.sk.

Jaroslav Lieskovský, foto: Peter Kolárik

Cyklisti o prvé body na Kamennej ceste

Tohtoročná súťaž pre amatérskych pretekárov po cestách v Trnave a okolí má dvadsať častí, v apríli sa pôjdu tri

S príchodom jari tradične oživa súťažné dianie na dvoch kolešákach. Oblúbená Trnavská cyklistická liga sa tento rok začne v stredu 12. apríla o pol šiestej podvečer jednou z novínok, prológom na Kamennej ceste. Otváraciu časť (2 799 metrov) absolvujú pretekári po cyklotrase do Kamenného Mlyna a späť. Rovnaká dĺžka povedľa lesoparku za Trnavou čaká na všetky vekové kategórie.

Štvrtý mesiac vyzve vyznávačov TCL-ky ešte na ďalšie podujatia, devätnásteho (štart pri Dlhej) a dvadsiateho šiesteho (štart pri Hornom Dubovom). Dvadsaťdiel-

Apríl očakáva cyklistov na troch štartoch TCL-ky.

ny seriál pre amatérskych pretekárov na úzkych galuskách potrvá po cestách v Trnave a okolí do 20. septembra. Usporiadateľský tím povedie cez aktuálnu sezónu s riaditeľskou taktovkou David Klátik. Aj nad 23. ročníkom preberá záštitu primátor mesta Trnavy Peter Bročka. O bodové kolekcie budú aktéri rôzneho veku a výkonnosti súťažiť takmer pravidelne od 17.30 h. Nová

jazda proti chronometru na trase Hrnčiarové – Lubina – Javorina však dostane priestor uprostred augusta o tridsať minút neskôr. Medzi výnimky sa zaradí aj populárna časovka na 6 666 metrov v priebehu Tradičného trnavského jarmoku. Súťažiacich pozve k letisku na Malženickej ceste v sobotu 9. septembra už dvadsiaty piaty raz. Pripomeňme, že absolútnym

víťazom Trnavskej cyklistickej ligy 2016 sa stal Róbert Bartko (rok narodenia 1973), ktorý v štrnástich najlepších výsledkoch nazbieral dovedna 653 bodov. Striebornú priečku obsadil Daniel Pápež (1976 / 583 b.) a bronzový skončil Ivan Pašek (1969 / 502 b.). Medailové trio odjazdilo minuloročnú súťaž vo farbách Občianskeho združenia Cyklisti Trnava. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: František Bako

Vzácný diamant futbalového Spartaka

Na hviezdneho Ladislava Kuna pri príležitosti jeho nedožitých sedemdesiatych narodenín spomíname netradične, osobnými príbehmi

Futbalový vlak bílých anjelov, ako je dobre známe, päťkrát dojchal na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov až do majstrovskej stanice. Ostatný raz koncom jari 1973. Ladislav Kuna, nezabudnuteľný elegán s deviatkou na chrbte, patrilo vo všetkých piatich prípadoch do osadenstva. Posledný primát vo federálnej lige teda prináležal spartakovcom z mesta veží pred takmer štyridsiatimi štyrmi rokmi. Frustrovaná Trnava odvtedy márne čaká na ďalší titul, hoci iba slovenský. Preľadme však na inú tému. Pri príležitosti nedožitých sedemdesiatin slávneho rodáka z Hlohovca (*3. 4. 1947), účastníka majstrovstiev sveta 1974 v Mexiku, ponúka náš mesačník za priehrštie osobných spomienok autora. Pôvodne malo ísť o naše spoločné knižné dielo. Keď zákerčná choroba 1. februára 2012 prestrihla niť Kunovho života, myšlienka o jeho autobiografii stratila na aktuálnosti. A tak, milý čitateľ, prijmi s odstupom času zopár oprášených epizód. Debut na prvotrigovom trávniku ako hrom. Doma proti belasým z Bratislavy. „Keď sme nastupovali v útrobach štadióna, už na chodbe ma ovalil hukot vypredaného štadióna. Roztriasli sa mi

Ladislav Kuna bol 19. septembra 2006 krstným otcom zrekonštruovaného futbalového štadióna Spartaka.

kolená,“ po rokoch pripomenul Kuna svoju výnimočnú premiéru vo veľkom futbale. „Toni-báči, ja tam nejdem,“ prosíkal sedemnášročný mládenec. Skúsený

tréner mal poruke pre svojich novicov osvedčený džbán odvahy. Tiež teraz z neho otcovsky naliať. „Čo sa bojíš, choď. A ukáž im to!“

Popravde, Anton Malatinský sa vo svojom objave videl. „Hral som v Trnave za žiakov Hlohovca. Ako neskôr vysvitlo, už vtedy si ma Toni-báči všimol. Bolo o ňom roky známe, že často navštevoval zápasy všetkých vekových kategórií. Nechýbal ani pri druhom vystúpení našej hlohovskej omladiny na trnavskom trávniku, tentoraz dorasteneckej. Podľa jeho neskorších slov, po tom stretnutí sa definitívne rozhodol o mojom príchode do Spartaka. Rodičia spočiatku neboli ponuke príliš naklonení. Vraj ešte je priskoro. Keď hostia nie a nie odísť, napokon privolili. A akú protihodnotu mi dali Trnavčania za podpis? Kúpili mi módný šuštiakový plášť. Presne taký, v akom prišiel k nám do Hlohovca na výzvedy tajomník oddielu Laco Schneider,“ odtajnil prestupové pytačky.

Po skončení základnej školy smerovali Kunove kroky do trnavskej strojníckej priemyslovky. Ukázalo sa, že išlo o správnu voľbu. Škola na Komenského mala vtedy visačku chýrnejšiu

športovej bašty. „Všestrannosť z hodín telocviku mi bola k prospechu aj v mužskom futbale,“ dodal Kuna.

„Červená karta? Tiež som ju dostal, hoci za podivných okolností,“ ozrejmil trnavský stredopoliar. Nevšedná príhoda stojí za prečítanie. Trnavčania hrali začiatkom jesene 1971 na svojom štadióne dôležitú odvetu prvého kola Európskeho pohára majstrov s Dinamom Bukurešť. Bezgólová partia v rumunskej metropole dávala postupovú šancu obom tímom, preto pred 22-tisícovou návštevou hneď od prvého hvizdu hustla atmosféra na trávniku. Po necelej polhodine sa to stalo. Rumunský búrlivák Alexandru Satmareanu neustále provokoval. A tak jednu utŕžil. Už-už bolo v povetrí na spadnutie, že zápas sa ani nedohrá. Na ihrisku totiž vzbĺkla riadna kucapaca. Západonemecký arbitier Werland vletel medzi rozkokošených rivalov a po krátkej chvíli rozhodcovského upratovania svojisky rozriešil hráčsku mastenicu. Spolu s rumunským vinníkom prekvapujúco vylúčil Laciho Kunu. Spoluhráči známeho futbalového džentlmena sväto-sväte tvrdili novinárom, vraj iba on sa do bitky nezapojil. „V kabíne si ma úsmevne doberali, že práve preto som išiel predčasne pod sprchy,“ dodal. Mimochodom, táto červená karta bola vôbec jediná v Kunovej bohatej hráčskej kariére.

V septembri 2006 sa chýlilo v Trnave k otvoreniu vynoveného futbalového chrámu. Mal som na starosti scenár a moderovanie slávnostného popoludnia. Do Trnavy akurát zavítali na ligovú pasovačku Dubničania. Komu z chýrneho menoslovu päťhviezdičkovej éry Spartaka zveriť rolu oficiálneho tútora? Otázka pri písaní libreta bola predmetom dlhších úvah. Voľba napokon padla na Ladi-

Nezabudnuteľná päťčlenná formácia z majstrovskej federálnej éry futbalového Spartaka (zľava): Adam Farkaš, Valerián Švec, Ladislav Kuna, Jozef Adamec, Dušan Kabát.

slava Kunu. Práve v tom čase trénoval v Martine. „Laci, ide sa strihať páska na zrekonštruovanom futbalovom štadióne. Prídeš nám za krstného otca?“ „A prečo práve ja? Veď nablízku máš ďalších úspešných hráčov z našej voľakedajšej zostavy,“ opáčil bez okolkov. „To vieš, ten nevyhovuje tomu, tamten onomu.“ „A Laco Kuna vyhovuje každému?“ zasmial sa dobrácky. „Veru tak.“ „V tom prípade prídem. Bude mi veľkou ctou.“

Stalo sa podľa režížného zámeru. Hoci zo dva-tri razy sme si ešte s metropolou Turca pre istotu vymenili telefonáty. Predsa len, veľká vzdialenosť opatrničky velila zaloviť v okolitom teritóriu pre prípad zaskoku. „Nemajte obavy, manžel sa už teší,“ uistila nás v slúchadle pani Kunová. Prišiel načas. „Neveriaci Tomáš, tak som tu,“ kamarátsky ma tľapol na zvítanie. Úsmevnú epizódu sme s odstupom času neraz omieľali. A bavili sa na nej. Po septembrovej slávnosti 2006 sa udiala prelomová vec. Ladislava Kunu oslovil majiteľ Spartaka. Poruke mal preňho prezidentskú pozíciu. „Zriedkavá ponuka mi vyrazila dych. Predsa len, stáť na čele slávneho veľkoklubu, to už chce poriadny kopec odvahy. Aj

som zažartoval, či hlavný klubový mecenáš to najskôr so mnou neskúsi obsadením menej významnej funkcie. Takáto pocta sa však neodmieta, preto po krátkej úvahe som dal súhlasné stanovisko,“ odľahčene doplnilo voľakedajšie hráčske eso majstrovskej Trnavy. Ako je futbalovým priaznivcom známe, Kuna šéfoval spartakovskému predstavenstvu až pokým sa po ňom nezačala načahovať zubatá.

Popri jeho hráčskych povinnostiach bol občas priorom aj na drobné lapajstvá. Ako napríklad pri jednom z afrických zájazdov spartakovcov, keď trio Kuna, Kabát, Štibrány sa preoblieklo za beduínov. Fotoaparáty cvakali odušu.

Inak, o Kunovi sme vedeli, že k pracovníkom masmédií volil ústretový prístup. Ako hráč, tréner alebo funkcionár. Dokázal oceniť neľahkú robotu športových redaktorov. Hovoril s nimi na akúkoľvek tému. Pravdaže, vyskytli sa aj občasnú situácie z iného súdka. Počas môjho štvorročného pôsobenia na poste klubového hovorcu sme v prvom roku mali spoločnú kanceláriu. Raz zazvonil Kunov mobil. Ak išlo o vážnejší rozhovor, taktne som vyšiel z miestnosti. V spo-

mínanom prípade však hneď po úvodných vetách mi rukou naznačil, aby som zostal. Vyšlo totiž najavo, že bulvár chce od neho vymámiť dajaké nové senzácie. „Žiadne pikantérie zo zákulisia nebudete odo mňa počuť. Ani teraz, ani nabudúce. Pýtate sa na dôvod? Minule ste mi vložili do úst vety, ktoré som vám nepovedal,“ bez okolkov dal na vedomie nekorektnému novinárovi.

V útrobach trnavského štadióna sa toho premelelo počas Kunovho prezidentovania neúrekom. Napríklad pred susedským derby odvekých rivalov, Spartaka a Slovana. Azda pri dvanásťtej operačnej porade v priebehu dvoch dní, zvolanej iným šéfom, sa opäť raz nekryštalizoval z konečného resumé žiaden posun a téma začínala naberať jalový odtieň. Vtedy sa už nedokázal zdržať trefnej pripomienky ani inokedy

rozvážny a pokojný prezident klubu. „Rokujeme viac ako v NATO,“ zahlásil Laci Kuna s nadhľadom. Každý z jeho najbližšieho prostredia totiž o ňom vedel, že si nepotrpel na vzduchoprázdné rečičky.

Na trávniku sa zaradil do kategórie výnimočných športovcov. Napriek tomu mal rád jednoduchosť, priamočiarosť, skromnosť. Tak aj pred piatimi rokmi odišiel z tohto sveta. Ticho, nenápadne. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Ján Slovinec

Z Fortuny na svetové kolbišťa

Čerstvý sedemdesiatnik Peter Uriček toho stihol v športovom živote neúrekom: najskôr naštartoval trnavskú kulturistickú partiu, potom bol výraznou osobnosťou na slovenskej, federálnej aj medzinárodnej úrovni

Písal sa rok 1973. Rady trnavskej telovýchovnej jednoty Fortuna rozšíril nový oddiel, kulturistický. Okolo mladého inžiniera architektúry z tamojšieho Stavoprojektu, martinského rodáka Petra Urička (*9. 3. 1947) sa dala dokopy priekopnícka partia. Jej predsedovi vložili sudičky do vienka výnimočné organizátorské danosti. S Ivanom Uričkom, o šesť rokov starším bratom, mal pekný súrodenecký vzťah. V Petrových kulturistických začiatkoch mu ochotne radil z Bratislavy, keďže na Ivana sa toto novátorské odvetvie nalepilo ešte predtým v silnej základni na pôde slovenskej metropoly. Módna kultúra tela teda čoskoro pobláznila ďalších adeptov aj v Trnave. Povychádzali z improvizovaných pivničných priestorov, kde to predtým skúšali s činkami vyrobenými na kolene.

Hodiny tréningovej driny v telocvični na Ulici kpt. Otakara Jaroša (terajšia Františkánska) sa pretavili do prvých úspechov na súťažných javiskách. Hoci kulturistika nepatrla v tom čase medzi preferované športy, vedenie mestského národného výboru im poskytlo dotáciu na vybavenie vlastnej posilňovne v telocvični na

Október 1974: Peter Uriček pri tréningu.

nádvorí rovnomenného mládežníckeho klubu. Zo začiatočníckeho prostredia sa postupne vyklúla výsledkovo úspešná zostava. Jej členovia si pod tonami železa formovali tréningovou lopotou žiaducu symetriu postáv a správne vyrysovanie svalstva pred desiatkami rôznych súťaží. Medaily z krajských, celoslovenských a federálnych kolbišťa nedali na seba dlho čakať. Do oddielovej vitríny pribúdali ako na bežiacom páse. Tiež po vrcholných prehlídkach v domácom prostredí. Do závodného klubu odborárov TAZ-ky pravidelne tiahli po Ulici Jozefa

Barčovského (dnešná Coburgova) na kulturistickú šou O pohár časopisu Tréner zvedavé húfy divákov. Hľadisko veľkej sály v okrajovej časti Trnavy bývalo vypredané. Návštevnícky ošiaľ pokračoval aj po presťahovaní súťažného diania do centra mesta.

Kulturisti Fortuny Trnava až päťkrát získali trón v oddielovom rebríčku na úrovni ČSSR. Uričkovcov zo slovenského Ríma pomýkali do čoraz náročnejších tréningových fáz i kamarátske prekáračky na diaľku s pretekármi TJ Sandow, najúspešnejšieho českého klubu z Mariánskych

Lázní, o federálny piedestál. Peter Urříček, dovedna desaťkrát československý šampión v zápeleniach jednotlivcov, uspel medailovo aj pri majstrovstvách Európy vo flámskych Bruggách (1979 bronz, 1980 zlato). V druhom prípade bola trnavská radosť po vrcholnej európskej súťaži v belgickej provinčnej krásavici, majúcej prívlastok Benátky severu, dvojnásobná. Okrem Urříčkovho triumfu v hmotnostnej kategórii nad 90 kg totiž získal jeho kolega z Fortuny, Anton Holíč, titul majstra Európy medzi súťažiacimi do 80 kí. Zlatá éra trnavskej kulturistiky pokračovala. Vrcholné medziná-

rodné festivaly bývali generálkami pred majstrovstvami sveta či Európy. Precízna robota usporiadateľských štábov Fortuny mala obdivuhodné renomé ďaleko za hranicami vlasti. Popri šéfovi klubu sa o vysoký štandard pričínili ďalší nadšenci, napríklad Milan Bonov, Ervín Špajdel, Ján Cabaník, ekonómka Oľga Balážová a desiatky iných ochotných pomocníkov.

Sedemdesiatročný jubilant naplnil svoje telovýchovné poslanie mierou vrchovatou. Tiež ako asistent a neskôr hlavný tréner štátnych reprezentácií, ale aj v profesii generálneho sekretára

Slovenskej asociácie kulturistiky, fitness a silového trojboja (1993 – 2010).

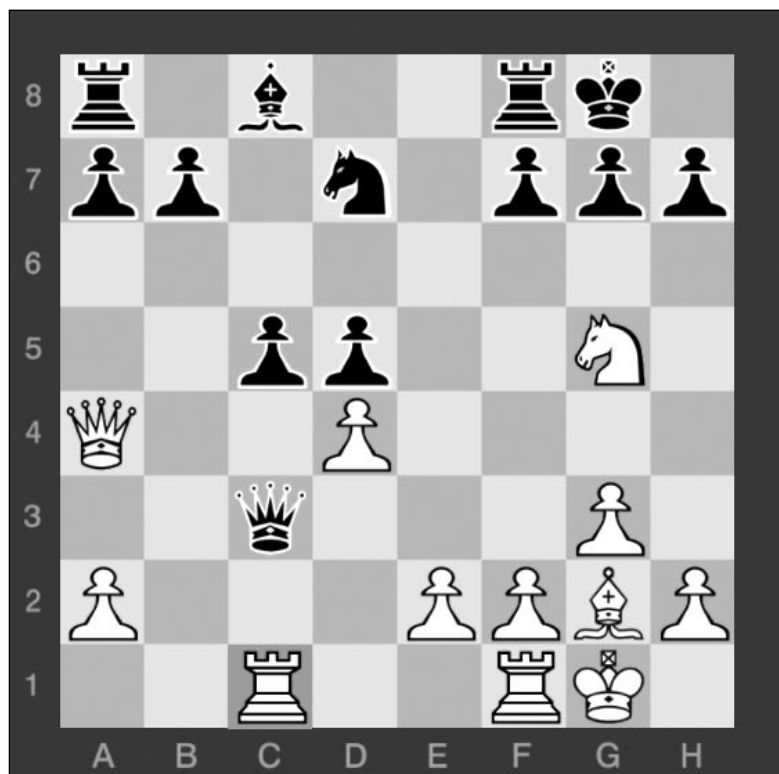
Samostatnú kapitolu by si žiadalo 65-násobné účinkovanie P. Urříčka pri MS a ME v pozícii medzinárodného rozhodcu IFBB pre kulturistiku a fitness. Od deväťdesiateho siedmeho vlastnil aj licenciu profesionálneho arbitra. Popri významných pohárových súťažiach dokonca šesťkrát hodnotil najprestížnejšie svetové konfrontácie Mr. Olympia a Mrs. Olympia. Mimochodom, kedy najbližšie a v akom odvetví dostane ďalší športový rozhodca z Trnavy takúto poctu? ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice .....

Stredná hra v šachovej partii: Kierzek – Plachetka, Majstrovstvá sveta seniorov 2016, postavenie po ťahu 14. Vac1 (12 – 13)

Aj šachisti a šachistky v pokročilom veku môžu súťažiť o najvyššiu kráľovskú korunu. Stalo sa tak tiež minulý rok v českom kúpeľnom meste Mariánske Lázně kde sa od 18. novembra do 1. decembra uskutočnili 26. Majstrovstvá sveta seniorov, ktoré boli ešte rozdelené nielen podľa pohlavia, ale aj podľa veku nad 50 a 65 rokov. Prvý ročník bol v r. 1991. Celkovo sa prihlásilo do turnaja hraného tzv. švajčiarskym systémom na jedenásť kôl 471 účastníkov (v kategórii muži nad 50 r. – 163, nad 65 r. – 265; ženy nad 50 r. – 25, nad 65 r. – 18). Jedným z nich bol aj trnavský šachový veľmajster Ján Plachetka (* 1945), ktorý vo svojej vekovej kategórii obsadil 16. priečku so ziskom 7,5 b. Po prvých troch kolách mal plný bodový zisk. Vo štvrtom sa bránil s čiernymi figúrami dámskym gambitom (D35) proti Nemcoví Matthiasovi Kierzekovi: 1.d4 Jf6 2.c4 e6 3.Jf3 d5 4.Jc3 Jbd7 5.Sg5 Sb4 6.c:d5 e:d5 7.Dc2 c5 8.g3 Da5 9.Sg2 Je4 10.0-0 S:c3

11.b:c3 D:c3 12.Da4 J:g5 13.J:g5 0-0 14.Vac1 Dd2 15.Jf3 D:e2 16.d:c5 Jf6 17.Vfe1 Db2? 18.Vc2 Sd7

19.c6! S:c6 20.D:c6 b:c6? 21.V:b2 c5 22.Vc2 Vac8 23.Vec1 c4 24.Jd4 Vc5 25.Jf5 g6 26.Je3 Vb8 27.Vd1

Vbb5 28.g4 h6 29.h4 c3 30.g5 h: g5 31.h:g5 J4 32.J:d5 V:d5 33.V: d5 V:d5 34.S:e4 V:g5 35.Kf1 Va5 36.Ke2 f5 37.Sd3 Ve5+ 38.Kf3 Vc5 39.Ke3 a čierny sa vzdal, keď vykonal dva podozrivé ťahy v 17. (Správne: 17. - Dd3! 18.Je5 Dd2 19.Vcd1 Dc3 20.Vc1 Dd2 21.Vcd1 Db2?! 22.Vb1 Dd2 23.Db3 Ve8 24.Vbd1 Da5 25.S:d5 J:d5 26.D: d5 Se6 27.D:b7 Vab8 28.Df3 D: c5 29.Jc6 Vb2 30.Vd8 V:d8 31.J: d8 Db6 32.J:e6 f:e6 33.Da8+ Kf7 34.Ve3 Vb5 35.Dc8 Vc5 36.Dd7+ Kf6 37.Kg2 Vd5 38.De8 Dd6 39.Da4 Vf5 40.Dc2 g5 41.Vd3 Dc5 42.D:c5 V:c5 43.g4 Vc4 =) a 20. ťahu. Bojovať o remízu mohol

ešte aj po: 20. - D:a2! 21.V:a2 b: c6 22.Va5 Vf8 23.Vc1 Je4 24.Je5 c5 25.f3 Jf6 26.Jg4 d4 27.J:f6+ g:f6 28.f4 Vab8 29.V:a7 d3 30.Sf3 Vd8 31.Sh5 Vb2 32.S:f7+ Kh8 33.Vd1 Vd6 34.Sc4 d2 35.Vc7 Vc2 36.V: c5 Vc1 37.Vc8+ Kg7 38.Vg8+ Kh6 39.Se2 Ve6 40.Kf2 V:d1 41.S:d1 Ve1 42.Sf3 d1D 43.S:d1 V:d1, ale ako mohol ešte ináč zahrať v pozícii zobrazenej na diagrame? Otázkou kladieme našim čitateľom – riešiteľom.

Riešenie koncovky z partie Obržáľková vs. Kollárik: 34. - Kf7! 35.Kf2 (35.f5?? Kg7 36.Sg6 Sf7 37.S:f7 K:f7 38.g6+ Kg7 39.Kf4 h4 40.Kg4 a5 41.K:h4 Kh6 42.Kg4 b4

43.a:b4 a:b4 44.Kf4 b3 45.Ke5 b2 46.Kf6 b1D 47.g7 Db2+ -+) 35. - a5 36.Kg3 b4 37.a:b4 a4 38.Kh4 a3 39.Sb1 a2 40.S:a2 S:a2 41.K: h5 Sb1 42.Kg4 Kg6 43.Kf3 Kf5 44.Ke3 Ke6 45.Kd4 Sg6 46.Kc4 Se8 47.Kb3 Kf5 48.Ka4 K:f4 49.g6 S:g6 50.b5 c:b5+ 51.K:b5 Se4 52.c6 S:c6+ remíza. Vhodný vklad do teórie storočného Budapeštianskeho gambitu vo Fajarowiczovom variante. V partii mladá Anita predviedla aktívny spôsob hry, keď dokázala využiť dve chyby svojho staršieho súpera, len škoda, že ďalej nepokračuje v rozvíjaní svojho šachového talentu. ■

(lies)

Šport v skratke

■ **ATLETIKA** – V závere apríla vstúpi medzi sedemdesiatnikov Libor Charfreitag. Východočeský rodák (*27. 4. 1947, Ústí nad Orlicí) žije v Trnave od roku 1971. Do povedomia športových priaznivcov vošiel ako popredný pretekár, tréner, funkcionár a organizátor. Vychoval viacerých atletických reprezentantov SR. Tiež svojho syna Libora, okrem iného trojnásobného olympionika, bronzového v MS 2007, majstra Európy 2010 a slovenského rekordéra v hode kladivom (81,81 m). Medzi viacerými poctami pre trnavského jubilanta nechýba ani ocenenie za tréningové úspechy od Európskej atletickej asociácie (2011). L. Charfreitag st. stál v Trnave aj pri zrode Silvestrovskej ceny v hode bremenom, ktorá má na svojom konte úctyhodných tridsaťštyri kapitol.

■ **PLÁVANIE** – Už štyridsiaty tretí raz prišli účastníci mokrého mítingu do krytého bazéna vysokoškolského areálu na trnavskom Prednádraží. Podujatie založila trénerská dvojica Ladislav Hlavatý a Mikuláš Lihán (TJ VŠ pri PdF UK) na jar 1974 v rámci osláv 29. výročia oslobodenia Trnavy.

V ostatných rokoch ide o vrcholné slovenské preteky v 25-metrovom bazéne. Pravidelne ich organizuje početný štáb pod vedením Tatiány Bergmannovej. Na Veľkú cenu Trnavy 2017 pricestovali plavecké výpravy z celej SR, ale aj reprezentanti Česka, Maďarska, Poľska a Švajčiarska. Najúspešnejšou plavkyňou dvojdňového programu bola Andrea Podmaníková z Topoľčian, víťazka troch disciplín. Zároveň sa rozdeľovali úvodné body do šesťdielneho Slovenského pohára družstiev. V 1. kole ich najviac získali pretekári domáceho Plaveckého klubu STU.

■ **TENIS** – V stredu 15. marca vyžrebovali v Bratislave 23. edíciu slovenskej extraligy družstiev. Začiatkom mája (1., 3., 5.) budú obe prvenstvá obhajovať kolektív TC Empire Trnava, keď pred svojimi priaznivcami deklasovali vlni finálových súperov zhodne 5:0 a teda impozantným spôsobom zavřili extraligové hetriky. Muži z malého Ríma získali pred rokom finálový triumf nad vidieckym tímom TC Draci Matúškovo (okres Galanta). Domáci ženský

celok v záverečnom súboji oskaloval Bratislavčanky z TK Slovan. Tiež teraz ponúkne extraliga trojkolový hrací systém k. o. a oba trnavské tímy sa v úvodný májový deň predstavujú na svojich antukových dvorcoch v lokalite Na rybníku. Muži TC Empire nastúpia proti bratislavskému TK Love 4 Tennis. Domáca zostava v ženskej ouvertúre privíta v pondelok 1. 5. tenisové hostky zo Žiliny.

■ **VYTRVALOSTNÝ BEH** – Na štarte 27. kapitoly Majcichovskej desiatky o Pohár kozmonauta Vladimíra Remeka sa v hlavnej konfrontácii stretol 405-členný bežecký pelotón. Z početnej trnavskej skupiny si v uliciach Majcichova najlepšie viedol Michal Puškár (bernohy.sk). Mladší z bratskej dvojice skončil v absolútnom poradí mužov na siedmej priečke (33:18 min). Medzi štyridsiatikmi bol najrýchlejší Andrej Orlický (Triatlon Team Trnava, 34:35). Cestných 10 km bežali aj chlapi do 19 rokov. Piate miesto patrilo talentovanému triatlonistovi Daliborovi Riškovi (r. nar. 2000, 42:26). ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel. 033/55 12 913, 033/55 12 911,
e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info:
www.zsmuzeum.sk

Expozície .....

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Ľudová hrnčičina, Kampnologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave a reinštalovaná expozícia Ľudový textil trnavského regiónu

Výstavy.....

■ BOLO U NÁS MORE

geologická výstava doplnená fotografiami
do 26. februára 2018

■ 23. marca 2017 o 17.00 h TRNAVSKÝ OBJEKTÍV

Výstava 47. ročníka súťaže neprofesionálnych fotografov okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec organizuje Trnavské osvetové stredisko

výstava potrvá do 22. mája 2017

■ ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Veľkonočná tematika zo zoologického fondu

PODUJATIA .....

■ CYKLUS PREDNÁŠOK NA OBJEDNANIE

Paleontologická zbierka ZsM – komentovaný sprievod aktuálnou výstavou vedie RNDr. M. Hornáček

■ ŠKOLA

ĽUDOVÝCH REMESIEL

Kurz pletenia z prútia

■ HOLLÉHO PAMÄTNÍK

6. apríl 2017 – regionálne kolo

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

OTVÁRACIE HODINY:

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na objednanie

13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE .....

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dvorana slávy dobra a S láskou za pravdu – expozícia z cirkevných dejín Trnavy

VÝSTAVY .....

POZNÁTE HUDBNÉ NÁSTROJE?

výstava zo zbierok ZsM
do 31. 7. 2017

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

OTVÁRACIE HODINY:

V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 je prítomný lektor

13.00 – 14.30 na objednanie
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov

EXPOZÍCIA .....

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

VÝSTAVY .....

■ OBJAVITELIA A CESTOVATELIA

Cestopisy z historickej knižnice, sprístupnenie od 4. 4. 2017, výstava potrvá do 29. 3. 2018

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka
do 31. 12. 2017

PODUJATIA .....

Sprievodné podujatie k výstave

OBJAVITELIA A CESTOVATELIA

Cestopisy z historickej knižnice
Čítanie z cestopisov pre deti do 15 rokov

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

Galéria Jána Koniarka
tel.: +421 33 55 11 659
info@gjk.sk, www.gjk.sk

■ 6. apríla o 18.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia BIENÁLE PLASTIKY MALÉHO FORMÁTU PEZINOK 2017

Vernisáž 5. ročníka medzinárodnej výberovej výstavy zameranej na sochu – malý formát

Kurátor: Roman Popelár
do 10. 5. 2017

Kopplova vila

■ Sepp Laubner (A): ZRKADLENIE / SPIEGELUNG

Autorská výstava rakúskeho výtvarníka staršej generácie (* 1949) zachytávajúca prierez jeho maliarskej tvorby

Kurátor: Róbert Nemeček
do 4. mája 2017

■ Sochár JÁN KONIAREK (1878 – 1952)

Zakladateľ moderného slovenského sochárstva – stála expozícia sochárskej tvorby

■ KLENOTY DOMOVA – slovenské klasické umenie 20. storočia

■ GALÉRIA PORTRÉTOV – výber diel z kolekcie portrétneho žánru reprezentujúcich vývoj portrétneho maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK

AKCIE / AKTIVITY

■ 1. apríla o 19.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia HOMAGE A'MIROSLAV VÁLEK

koncert festivalu Trnavská hudobná jar

Účinkujúci: Kamil Mikulčík, Pacora Trio

Pod záštitou Ing. Tibora Mikuša, predsedu TTSK

■ ART Laboratórium

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1, tel. č. 0910 488 376 od 8.00 do 14.30 h, www.kniznicatrnavska.sk, kniznica@kniznicatrnavska.sk, zákaznicka linka: 033/55 13 896

■ 6. apríla o 17.00 h v čítarni PÍSANIE AKO STRIPTÍZ

Stretnutie so spisovateľkou Adriannou Macháčovou

■ **19. apríla o 17.30 h v čítárni ODKAZ SLUNEČNICE**

Stretnutie s lekárom a liečiteľom MUDr. Mikulášom Štefanom

■ **20. apríla o 10.00 h v hudobnom oddelení, Ul. M. Schneidera Trnavského 5**

MÔJ ŽIVOT S HUDBOU – stretnutie s mladým talentovaným organistom Lukášom Harantom, spojené s klavírnym koncertom

■ **26. apríla o 17.00 h v čítárni DEŇ HUMORU** – beseda so spisovateľmi Milanom Lechanom a Michalom Horeckým v rámci literárneho klubu Fórum humoristov
Hudba: Peter Bonzo Radványi

■ **26. apríla o 13.00 h v oddelení pre deti**

ŽIVEL MENOM VIOLA

Stretnutie študentov s autorkou sci-fi románu Alžbetou Horeckou

■ **VÍTANIE JARI**

Hudobno-slovné pásmo o jarných zvykoch a tradíciách

Záujemcovia o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobne_oddelenie@kniznicatrnavas.sk)

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

Tel: 033 / 551 11 25

email: pokladna@djp.sk, www.djp.sk

■ **1. sobota 19.00 ĎAPÁKOVCI**

■ **6. štvrtok 19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI**

■ **10. pondelok 10.00 MALÝ PRINC**

■ **11. utorok 10.00 MALÝ PRINC**

■ **12. streda 19.00 SLUHA**

DVOCH PÁNOV

■ **21. piatok 10.00 Marius von Mayenburg: PLASTICKÝ OBRAZ** – verejná generálka

19.00 Marius von Mayenburg: PLASTICKÝ OBRAZ – predpremiéra

■ **22. sobota 19.00 Marius von Mayenburg: PLASTICKÝ OBRAZ** – PREMIÉRA

■ **24. pondelok 19.00 PLASTIC-**

KÝ OBRAZ

■ **25. utorok 11.00 GALA-PROGRAM** – 195. výročie narodenia Jána Palárika

■ **26. streda 10.00 OSTROV PO KLADOV**

■ **27. štvrtok 10.00 ZLATÝ KĽÚČIK**

19.00 TIMON ATÉNSKY

■ **28. piatok 19.00 ĎAPÁKOVCI**

ŠTÚDIO

■ **7. piatok 10.00 Ivan Vyrpajev: LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri** – verejná generálka

19.00 Ivan Vyrpajev: LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri – predpremiéra

■ **8. sobota 19.00 Ivan Vyrpajev: LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri** – PREMIÉRA

■ **10. pondelok 19.00 LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri**

■ **20. štvrtok 19.00 LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri**

.....
Západoslovenské múzeum, Galéria Jána Koniarka, Divadlo Jána Palárika a Knížnica Juraja Fándlyho sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Trnavského samosprávneho kraja

KALOKAGATIA

■ **3. apríla o 8.00 h v ŠG J. Herdu**

BASKETBAL – Majstrovstvá okresu dievčat SŠ

■ **3. apríla o 8.00 h na Streleckej 1**

TRNAVSKÝ ŠACHOVÝ REBRÍČEK – III. kolo šachovej súťaže žiakov ZŠ

■ **4. apríla o 8.00 h v Mestskej športovej hale**

VYBÍJANÁ – Majstrovstvá okresu ml. žiačok ZŠ

■ **5. apríla o 8.00 h na Streleckej 1**

TRNAVSKÝ ŠACHOVÝ REBRÍČEK – III. kolo šachovej súťaže študentov SŠ

■ **8. apríla o 8.34 na železničnej stanici**

TURISTICKÝM CHODNÍKOM

...k mohyle M. R. Štefánika, odchod o 8.34 vlakom do Ivanka pri Dunaji

■ **12. apríla o 8.00 h**

na MAŠ A. Hajmassyho ATLETIKA – Majstrovstvá okresu študentov stredných škôl

■ **25. apríla od 9.00 do 13.00 h na Streleckej 1**

DEŇ ZEME – podujatie pre materské a základné školy

Program: Výtvarná súťaž Nie sme tu sami..., ekoateliér, prednášky, život v lesoch a ďalšie

■ **27. apríla o 8.00 h na futbalových ihriskách FK Lokomotíva**

JEDNOTA FUTBAL CUP – okresné kolo futbalovej súťaže žiakov ZŠ

■ **28. apríla o 8.00 h na futbalových ihriskách FK Lokomotíva**

JEDNOTA FUTBAL CUP – okresné kolo futbalovej súťaže žiačok ZŠ

SAKRÁLNE PAMIATKY

Otváracie hodiny pre verejnosť

■ **BAZILIKA SV. MIKULÁŠA**

Apríl, máj, jún, september, október
Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00

– 16.00 h

Ne: 14.00 – 17.00 h

Júl, august

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h, 14.00 – 17.00 h

Ne: 14.00 – 17.00 h

V dňoch 5. júla a 15. septembra bude Bazilika sv. Mikuláša otvorená ako v nedeľu

■ **KATEDRÁLA SV. JÁNA KRSTITEĽA**

apríl – október

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h,

14.00 – 17.00 h

So: 11.00 – 16.00 h

november

So: 11.00 – 16.00 h

TRNAVSKÉ MATERSKÉ CENTRUM

■ **3. 4. / 10.00 JARNÁ VETVIČKA** – tvorivé dielničky pre rodičov s deťmi

16.00 – 17.00 ANGLIČTINA PRE

MAMY – konverzácie – nové mamy, nahláste sa vopred

■ **4. 4. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA** – Robík

10.00 Prvé krôčičky k hudbe
17.30, 19.00 CVIČENIE VLAST-
NOU VÁHOU, nahlasovanie
0911 088 078

18.15 Cvičenie pre tehotné, nahla-
sovanie 0911 088 078

■ **5. 4. od 9.00 do 12.00 BRI-
GÁDA NA DVORE MC** – jarné
upratovanie, aj deti sú vítané, ob-
čerstvenie zabezpečené, možnosť
získania voľných vstupov, prosíme,
nahláste sa vopred

10.00 MAMI-LIFE KOUČING – Ako
zvládať stereotyp, stretnutie s an-
dragógom, nahláste sa vopred
– 0915 037 137, vstupné 5 €

16.30 VESELÁ GITARA – angličtina
s lkou pre deti od 2 do 4 rokov

■ **6. 4. / 9.30, 10.30 MONTES-
SORI HERNÍČKY**, nahláste sa
vopred, vst. 3 €

■ **7. 4. / 10.00 PODPORNÁ
SKUPINA NOSENIA DETÍ** – na-
hlasovanie nosime.deti.trnava@g-
mail.com

■ **10. 4. / 9.30 – 11.30
HANDMADE BURZA** – výrobky
mamičiek, veľkonočné dekorácie,
šperky, šité výrobky... potrebné
nahlásiť sa vopred
10.00 SPIEVANKY – stretnutie pri
gitare s Ľubošom

■ **11. 4. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKO-
LA YAMAHA** – Robík

10.00 Prvé krôčičky k hudbe
17.30, 19.00 CVIČENIE VLAST-
NOU VÁHOU, nahlasovanie
0911 088 078

18.15 Cvičenie pre tehotné, nahla-
sovanie 0911 088 078

■ **12. 4. / 10.00 MAMI-LIFE KO-
UČING** – Čo po materskej, alebo
ako využiť svoj potenciál, stretnutie
andragógom, nahláste sa vopred
0915 037 137, vst. 5 €

16.30 VESELÁ GITARA – angličtina
s lkou pre deti od 2 do 4 rokov

■ **13. 4. / 10.00 KURIATKO VO
VAJÍČKU** – tvorivé dielničky pre
rodičov s deťmi

■ **14. 4. – 17. 4. MC ZATVORE-
NÉ** – sviatky

■ **18. 4. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKO-
LA YAMAHA** – Robík

10.00 Prvé krôčičky k hudbe

17.30, 19.00 CVIČENIE VLAST-
NOU VÁHOU, nahlasovanie
0911 088 078

18.15 Cvičenie pre tehotné, nahla-
sovanie 0911 088 078

■ **19. 4. / 10.00 MAMI-LIFE
KOUČING** – Princípy budovania
zmysluplných vzťahov, nahláste sa
vopred 0915 037 137, vst. 5 €

16.30 VESELÁ GITARA – angličtina
s lkou pre deti od 2 do 4 rokov

■ **20. 4. / 10.00 MLADÝ
DŽENTLMEN A MLADÁ DÁMA**
– ako ich k tomu vychovať: Stolo-
vanie. Nahláste sa vopred, vstupné
5,50 €

16.30 VESELÁ GITARA – angličtina
s lkou pre deti od 2 do 4 rokov

■ **21. 4. / 10.00 ZDRAVÉ NÔŽ-
KY** – cvičenia, predchádzame
plochým nôžkam

■ **22. 4. / 9.30 – 12.00 BLŠIE
TRHY** – jarná burza detského
a tehotenského ošatenia a detských
potrieb spojená s HAND MADE
burzou na dvore MC

■ **24. 4. / 10.00 SPIEVANKY**
– stretnutie pri gitare s Ľubošom

■ **25. 4. / 9.00 HUDOBNÁ ŠKO-
LA YAMAHA** – Robík

10.00 Prvé krôčičky k hudbe
17.30, 19.00 CVIČENIE VLASTNOU
VÁHOU

18.15 Cvičenie pre tehotné – nahla-
sovanie 0911 088 078

■ **26. 4. / 10.00 MAMI-LIFE KO-
UČING** – Domnienky, nahláste sa
vopred 0915 037 137 – vstupné 5 €

16.30 VESELÁ GITARA – angličtina
s lkou pre deti od 2 do 4 rokov

17.30 KURZ PRÍPRAVY NA DOJČE-
NIE A MATERSTVO – vplyv pôrodu
na dojčenie, všetko o dojčení a pr-
vých týždňoch s bábätkom – na-
hláste sa vopred

■ **27. 4. / 10.00 SPOZNAJ
KRAJŠÍ SVET DOMÁCNOSTI**
– prezentácia, praktické doplnky
a pomôcky do domácnosti za dob-
ré ceny

■ **28. 4. / 10.00 PODPORNÁ
SKUPINA DOJČIACICH MATIEK**

KINO HVIEZDA

kinohviezdatt@gmail.com,
www.kinohviezda.trnava.sk

■ **1. 4. / 15.30 ŠMOLKOVIA. ZA-
BUDNUTÁ DEDINKA 2D**

17.30 ŠMOLKOVIA: ZABUDNUTÁ
DEDINKA 2D

19.30 ÚKRYT V ZOO

21.30 GHOST IN THE SHELL 2D

■ **2. 4. / 13.30 ŠMOLKOVIA. ZA-
BUDNUTÁ DEDINKA 3D**

15.30 ŠMOLKOVIA: ZABUDNUTÁ
DEDINKA 2D

17.30 ÚKRYT V ZOO

19.30 GHOST IN THE SHELL 2D

■ **3. 4. / 17.00 RANDE NASLEPO
20.00 SILNÉ REČI** – stand-up co-
medy show

■ **4. 4. / 18.00 MOONLIGHT**

20.00 PARADISE TRIP

■ **5. 4. / 17.30 ŠMOLKOVIA. ZA-
BUDNUTÁ DEDINKA 2D**

19.30 IMPROLIGA

■ **6. 4. / 16.00 VO VEĽKOM ŠTÝLE**
– premiéra

18.00 POWER RANGERS (ST)

– premiéra

20.00 GRAVE – premiéra

■ **7. 4. / 16.00 ŠMOLKOVIA. ZA-
BUDNUTÁ DEDINKA 2D**

18.00 VO VEĽKOM ŠTÝLE

20.00 POWER RANGERS (ST)

■ **8. 4. / 15.30 ŠMOLKOVIA. ZA-
BUDNUTÁ DEDINKA 2D**

17.30 POWER RANGERS (ST)

19.30 Liberta tour

■ **9. 4. / 13.30 ŠMOLKOVIA. ZA-
BUDNUTÁ DEDINKA 2D**

15.30 ŠMOLKOVIA. ZABUDNUTÁ
DEDINKA 2D

17.30 VO VEĽKOM ŠTÝLE

19.30 POWER RANGERS (ST)

■ **10. 4. / 17.30 VO VEĽKOM ŠTÝ-
LE**

19.30 GRAVE

■ **11. 4. / 16.00 POWER RANGERS
(ČD)**

18.00 GRAVE

20.00 VIVA

■ **12. 4. / 17.00 CESTOVATEĽSKÉ
KINO** – Nový Zéland

20.00 CESTOVATEĽSKÉ KINO

– Nový Zéland

■ **13. 4. / 16.00 ŠPUNTI NA VODE**
– premiéra

17.30 CHATRČ – premiéra

20.00 RÝCHLO A ZBESILO 8 – pre-
miéra

■ **14. 4. / 16.00 ŠPUNTI NA VODE
17.30 CHATRČ**

20.00 RÝCHLO A ZBESILO 8

■ 15. 4. / 15.30 ŠMOLKOVIA: ZABUDNUTÁ DEDINKA 2D
17.30 ŠPUNTI NA VODE
19.30 RÝCHLO A ZBESILO 8

■ 16. 4. / 13.30 ŠMOLKOVIA: ZABUDNUTÁ DEDINKA 2D
15.30 ŠPUNTI NA VODE

■ 17.00 CHATRČ
19.30 RÝCHLO A ZBESILO 8

17. 4. 17.30 RÝCHLO A ZBESILO 8
19.30 CHATRČ

■ 18. 4. 16.00 ŠPUNTI NA VODE
18.00 BABA Z ĽADU

20.00 DIERA V HLAVE

■ 19. 4. NEPREMIETAME

■ 20. 4. / 16.00 BABY ŠÉF 2D

– premiéra

18.00 CUKY LUKY FILM – premiéra

20.00 STRATENÉ MESTO Z – premiéra

■ 21. 4. / 16.00 BABY ŠÉF 2D

18.00 STRATENÉ MESTO Z

20.00 CUKY LUKY FILM

■ 22. 4. / 19.30 CUKY LUKY FILM

21.30 STRATENÉ MESTO Z

■ 23. 4. / 13.30 BABY ŠÉF 3D

15.30 BABY ŠÉF 2D

17.30 CUKY LUKY FILM

19.30 STRATENÉ MESTO Z

■ 24. 4. NEPREMIETAME

■ 25. 4. / 16.00 CUKY LUKY FILM

18.00 JACKIE

20.00 OSPALÁ ZÁTOKA

■ 26. 4. NEPREMIETAME

■ 27. 4. / 19.00 TRI TVORIVÉ

TVORY

■ 28. 4. / 16.00 PÁPEŽ FRANTIŠEK: MODLITE SA ZA MŇA

18.00 THE CIRCLE

20.00 UTEČ

■ 29. 4. / 15.30 BABY ŠÉF 2D

17.30 PÁPEŽ FRANTIŠEK: MODLITE SA ZA MŇA

19.30 UTEČ

■ 30. 4. / 13.30 BABY ŠÉF 3D

15.30 BABY ŠÉF 2D

17.30 PÁPEŽ FRANTIŠEK: MODLITE SA ZA MŇA

19.30 THE CIRCLE

■ 1. 5. / 17.30 THE CIRCLE

19.30 UTEČ

■ 2. 5. / 16.00 PÁPEŽ FRANTIŠEK: MODLITE SA ZA MŇA

■ 3. / 5. 17.30 UTEČ

Kalendár kultúrno-spoločenských podujatí

■ Do 9. apríla v Galérii Výklad na Hlavnej ulici 10 NEUSTÁLE NÁVRATY

Nadežda Kvasňovská a Daniela Vančová poukazujú na neustále návraty súčasnej civilizácie do minulosti ako do pokojného prístavu umožňujúceho prežívať príjemné pocity spojené s nostalgickým spomínaním za „svetom, v ktorom bolo lepšie a všetko dávalo zmysel“. Ale je to skutočne tak? Nie je to len dôsledok toho, že súčasná civilizácia po vyčerpaní moderny a jej projektu nie je schopná vytvoriť nový projekt?

■ 2. apríla od 16. do 20.00 h v Trnavskom dvore TANČIAREŇ PRE SENIOROV

Všetci skôr narodení si môžu zatancovať, posediť pri dobrej hudbe, stretnúť rovesníkov a príjemne vyplniť voľný čas. Do tanca bude hrať Duo Expres, ktoré si návštevníci obľúbili v minuloročnej Tančiarni, ktorá bola jedným z projektov Participatívneho rozpočtu 2016. Vstup je voľný, kapacita priestoru postačí pre 100 návštevníkov

Tančiareň 2017 je súčasťou Programu aktívneho starnutia Mesta Trnava

■ 4. apríla o 17.00 h v západnom krídle radnice ANTONIOS VLACHOU – PRIEREZ

Vernisáž výstavy autorských fotografií v duchu surrealizmu, aktu a emotívnych portrétov – prierez tvorby fotografa za posledných 8 rokov. Fotografie nesú subjektívne príbehy, v ktorých môže každý nájsť ten svoj

■ 4. apríla o 17.00 h na Okresnom úrade v Trnave KLUB ZDRAVIA

MUDr. Igor Bukovský, PhD.: Ako si zachovať mentálnu výkonnosť? Možnosť zakúpenia hodnotných kníh za akciové ceny

■ 5. apríla od 16.00 h na radnici PREDNÁŠKOVÉ POPOLUDNIE

ALERGICKÁ NÁDCHA – prednáša imunologička a alergologička MUDr. Viera Karlubíková
PREVENCIA RAKOVINY PRSNÍKA
INDONAL – STARAJME SA O SVOJE INTÍMNE POHODLIE – prednáša doc. MUDr. Vladimír Bella, PhD., prednosta mamologickej ambulancie Onkologického ústavu sv. Alžbety, predseda Sekcie pre karcinóm prsníka SR
ZDRAVIE S BETA GLUCANOM – prednáša Mgr. Juraj Jakubík,

biotechnológ a výskumník v oblasti bioaktívnych prírodných látok spoločnosti Natures-Beta Glucan
SPRIEVODNÉ AKTIVITY: Meranie krvného tlaku a hladiny cukru
Organizátori: Liga zdravia Slovensko v spolupráci s Mestom Trnava a Dia Tyrnavia pri príležitosti Medzinárodného dňa zdravia

■ 5. apríla o 19.00 h v kine Hviezda

IMPROLIGA – Oblúbená súťaž v divadelnej improvizácii, ktorá prináša divákovi vždy veľa zábavy v podobe humorných scénok a dialógov

■ 7. apríla na Trojičnom námestí a na uliciach mesta DEŇ NARCISOV 2017 – 21.

ročník celoslovenskej verejno-prospešnej zbierky, ktorej cieľom je získať finančne prostriedky na pomoc onkologickým pacientom a ich rodinám, na programy prevencie, na podporu vedy a výskumu, na zakúpenie prístrojov do onkologických a hospicových zariadení

Organizátor: Liga proti rakovine SR

■ 8. apríla o 19.00 h v Divadle Jána Palárika

Ivan Vyrypajev: LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri

Slovenská premiéra trochu trpkéj absurdnej komédie o samote, láske, zodpovednosti a dôvere
Réžia: Michael Vyskočáni

■ **9. apríla od 14.30 h na trnavskom korze, v Ružovom parku a v Kalokagatii**

NA KVETNÚ NEDZELU

14.30 h To vajíčko malované

– zdobenie trnavského korza pred radnicou

15.00 h Už sa hory zelenajú – detské folklórne súbory z Trnavy a okolia

16.00 h na Hlavnej ulici a v Ružovom parku: Morenovanie – vynášanie Moreny, letečkovanie – prinášanie letečka

15.00 – 18.00 h v Kalokagatii – centre voľného času: Veselá Veľká noc – kreatívne dielne

■ **9. apríla o 18.00 h v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR**

LOTZ TRIO / Bratislava

W. A. Mozart – výber z Čarovnej flauty

■ **12. apríla o 17.30 h**

na Kamennej ceste

TRNAVSKÁ CYKLICKÁ

LIGA: prológ (2799 m), úvodná časť dlhodobej 20-dielnej súťaže pre amatérskych pretekárov

■ **13. apríla o 17.30 h**

v západnom krídle radnice

KLAUZÚRNA VÝSTAVA

ŠTUDENTOV FOTOATELIÉRU KEFA FMK

Putovná výstava končiacich študentov Kreatívno-Experimentálneho FotoAteliéru (KEFA) z Fakulty masmediálnej komunikácie UCM Trnava pod vedením Antoniosa Vlachou a Lucie Škripcovej. Vystavujúci: Simona Beňová, Miroslava Dudášová, Lucia Kvašňovská, Júlia Heldová, Jana Mikysová, Andrej Nguyen, Kristián Pribila, Patrik Sopóci, Michal Staník, Aneta Štefkovičová

Výstava bude otvorená do 23. apríla každú stredu a nedeľu od 15.00 do 18.00 h

■ **22. apríla od 9.00 do 13.00 h na Hviezdoslavovej ulici TRNAVSKÝ BLŠÁK**

Príďte si užiť ozajstnú „blšákovú“

atmosféru do centra mesta, kúpiť cukorničku v tvare slona, staré kučkové hodiny alebo inú zvláštnosť, akú inde nenájdete

■ **22. apríla o 16.00 h**

v kine Hviezda

NEMO A DORY

Muzikál na motív známej rovnomennej rozprávky

Účinkujú: Andrea Somorovská

– morská víla, Barbora Chlebcová

– Dory, Tomáš Horváth – Nemo

Cena vstupenky 7 eur, predpredaj

v Trnava Tourism – mestská veža,

alebo pred predstavením v kine

Hviezda

■ **22. apríla o 19.00 h**

v Divadle Jána Palárika

PLASTICKÝ OBRAZ

Slovenská premiéra najnovšej hry

jedného z najvýznamnejších súčas-

ných európskych dramatikov

Mariusa von Mayenburga

Réžia: Juraj Bielik

■ **23. apríla od 16. do 20.00 h**

v Trnavskom dvore

TANČIAREŇ PRE SENIOROV

Všetci skôr narodení si môžu zatancovať, posediť pri dobrej hudbe, stretnúť rovesníkov a príjemne vyplniť voľný čas. Do tanca bude hrať Duo Expres, ktoré si

návštevníci obľúbili v minuloročnej

Tančiarni, ktorá bola jedným

z projektov Participatívneho

rozpočtu 2016. Vstup je voľný,

kapacita priestoru postačí pre 100

návštevníkov

Tančiareň 2017 je súčasťou

Programu aktívneho starnutia

Mesta Trnavy

■ **23. apríla o 18.00 h**

v Zrkadlovej sieni

Divadla Jána Palárika

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR

PIESŇOVÝ RECITÁL – HOMMAGE

À SCHUBERT

TOMÁŠ ŠELC, barytón / Bratislava

DANA HAJÓSSY, klavírny sprievod

/ Bratislava

F. Schubert / Winterreise

■ **23. apríla o 19.30 h**

v Bazilike sv. Mikuláša

VEĽKONOČNÝ KONCERT spe-

váckeho zboru Voci Allegre

Diriguje Andrej Rapant

Vstup voľný

■ **25. apríla o 19.00 h**

v Berlineri DKP

iShorts: ZŁOTE KRACIASY

Krátke poľské filmy sú hodné všetkých zlotých. Minimálne tie prvotné – a presne tie prináša iShorts v pásme krátkych filmov Złote kraciasy. Príďte sa pozrieť, čím bodujú mladí tvorcovia v Poľsku

■ **26. apríla o 17.30 h na Trhovej 2**

KLUB ZDRAVIA

MUDr. Milan Moskala: Imunita

a tvoje zdravie

■ **26. apríla o 18.00 h**

v kine Hviezda

LUCIA ŠORALOVÁ

– **LA ALMA & NEREZ**

Podmanivé šansóny, folk, klezmer

či balkánske rytmy v podaní Lu-

cie Šoralovej a pôvodných členov

skupiny Nerez, Zdeňka Vrešťála

a Víta Sázavského

Predpredaj vstupeniek v TTI

Udalosť: [https://](https://www.facebook.com/events/229637964175563/)

[www.facebook.com/events/](https://www.facebook.com/events/229637964175563/)

[229637964175563/](https://www.facebook.com/events/229637964175563/)

■ **29. apríla o 20.00 h**

v Divadelnom štúdiu DISK

Blaho Uhlár a kolektív DISK:

SOLITUDO

Účinkujú: Monika Babicová, Jozef

Belica, Daniel Duban, Monika

Chudá, Branislav Mosný, Ján

Rampák, Alžbeta Sersenová a Pe-

ter Tilajčík.

Hudba: Jozef Belica, výtvarná spo-

lupráca: Miriam Struhárová, zvuky:

Michal Žák, foto: Ivan Kazimír,

réžia: Blaho Uhlár

Súbor DISK sa v pozmenenej zo-

stave pokúša spoznať a zmapovať

situáciu, v ktorej sa človek často

ocitá – samotu. Pre niekoho je

bolesťou, pre niekoho vykúpením.

Sám môže byť človek na opuste-

nom ostrove, ale aj uprostred ľudí.

Samota môže spôsobiť psychickú

traumu, ale aj regenerovať vnútro

človeka. Rôzne pohľady na sa-

motu sa herci pokúšajú vyjadriť

dynamickými výstupmi, veľmi

často s komickým až groteskným

akcentom.

Vstupné 4 eurá, študenti 3,50,

predaj vstupeniek v sieti Ticket-

portal a v TTI – mestská veža ■

Mesto Trnava
Trnavský ľudový cech
Kalokagatia CVČ
pozývajú

NA KVETNÚ NEDZELU

9. apríl 2017

14.30 h

To vajíčko malované

zdobenie trnavského korza pred radnicou

15.00 h

Už sa hory zelenajú

Detské folklórne súbory z Trnavy a okolia,
Hlavná ulica

16.00 h

Morenovanie – vynášanie Moreny

Letečkovanie – prinášanie Letečka
Hlavná ulica a Ružový park

15.00 – 18.00 h

Veselá Veľká noc

kreatívne dielne, Kalokagatia cvč